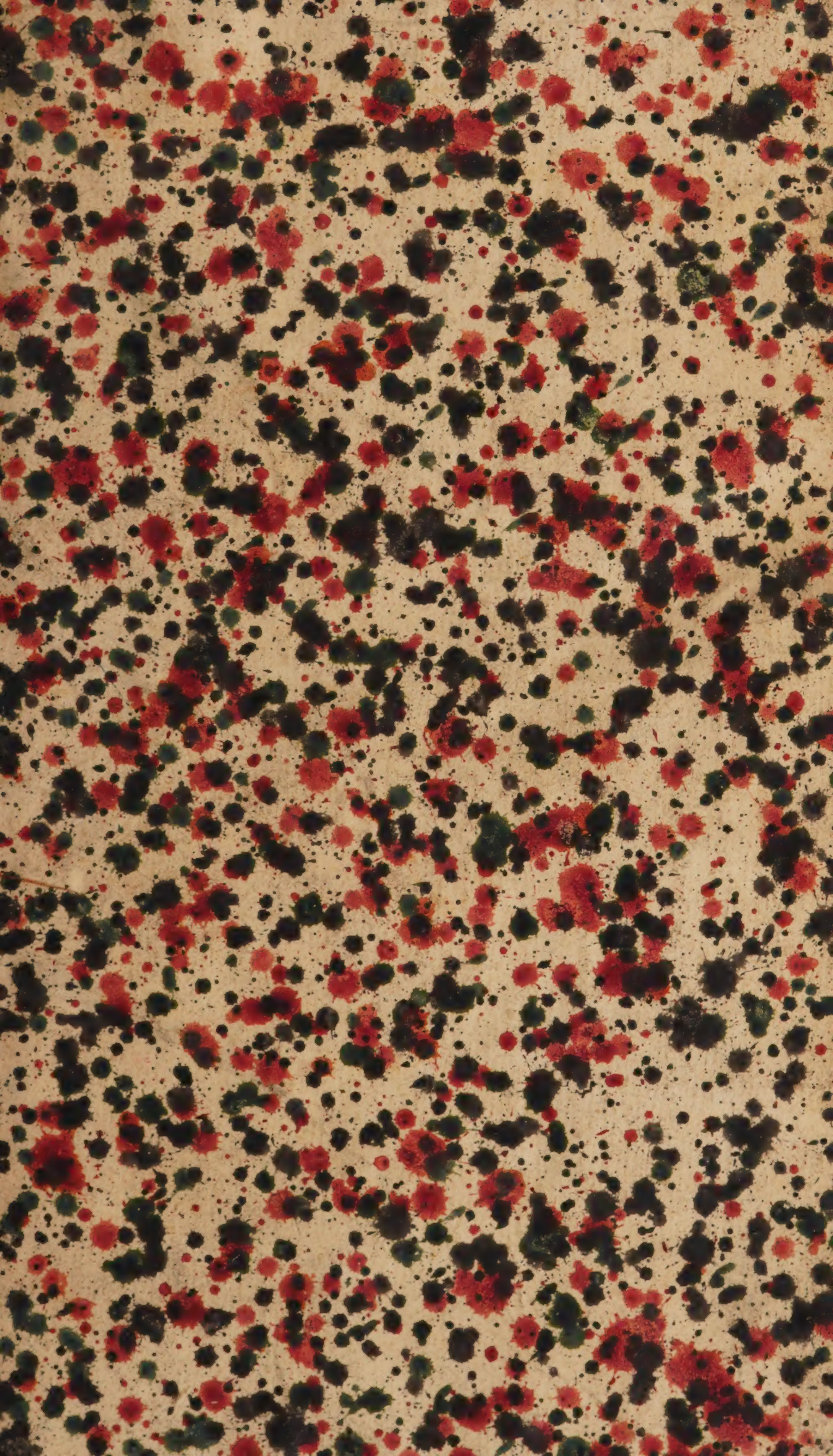

COLLECTIO OPVSCVLORVM SELECTORVM AD MEDICINAM FORENSEM SPECTANTIVM

CVRANTE

DR. IOAN. CHRIST. TRAVGOTT SCHLEGEL

CELS. COMIT. REGN. DE SCHOENBVRG-WALDENBVRG CONSIL. ET ARCHIATRO, DYNASTIARVM WALDENBVRG ET LICHTENSTEIN &C. PHYSICO ORDINAR.

VOL. IV.

LIPSIAE

IMPENSIS CAR. FRIDER. SCHNEIDER.

1789.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

VIRO
ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO
CELEBERRIMO

IOANNI EHRENFRIED
POHL

PHILOSOPHIAE AC MEDICINAE
DOCTORI
SERENISSIMI ELECTORIS SAXONIAE
CONSILIARIO AVLICO ATQVE ARCHIATRO,
BOTANICES IN ACADEMIA LIPSIENSI PROFESSO-
RI, FACVLTATIS MEDICAE ASSESSORI SOCIE-
TATIS NATVRAE CVRIOSORVM ET OE-
CONOMICAE LIPSIENSIS MEM-
BRO &C.

HOCCE VOLVMEN QVARTVM
D. D. D.
VNAQVE
SE RESQVE SVAS DE MELIORI NOTA
COMMENDAT

EDITOR.

CONSPECTVS
Contentorum
Voluminis Quarti.

XIX.

XX.

XXI.

XXI.

XXII.

XXIII.

XXIV.

XXV.

me-

fero-

rotino in medicina forensi temere nec affirmando nec negando. Ienae, 1786. Pag. 232.

XXX.

Dr. *Ant. Guilielm. Plaz.* Progr de fostris. Lipsiae 1768. 268.

XIX. DR.

XIX.

DR. ERNESTI GOTTLOB BOSE

Progr.

De

Diagnosi veneni ingesti et sponte in corpore geniti.

Lipsiae, 1774.

Multa sunt et grauia saepe, quae corpus humanum vehementer adfligunt, incommoda, et ex iis haud pauca, quae destructionem eius et mortem moliuntur atque producunt. Maximum itaque crimen illud censendum est, quod dolose, sani alias corporis, integritatem et praemeditato quidem convellere studet consilio, eo quidem modo, vt de vita illud periclitetur. Hinc in veneficos etiam antiquis iam temporibus animaduersum est, nostrisque pariter legibus seue-

ris cauetur, ne quis impune culpae talis reus existat. Eo maiorem hinc medicis curam adhibendam esse apparet, vt certis constet notis, caussam mortis in veneni vim coniiciendam esse. Etsi vero manifesta esse creduntur indicia, quae veneficium praegressum declarant, studiosior tamen eorum peruestigatio non parum ambiguitatis relinquit, quae magna demum cum difficultate tollatur. In primis, quod plenior obseruatio docuit, aeque in ipso corpore nasci posse mutationes, quae ex omni parte similes sint iis, quae post venenum datum aut adsumtum sequi deprehenduntur. Quapropter haec nobiscum perpendentes, in data hac scribendi opportunitate non incongruum esse duximus, diagnosin, si fieri potest, certam efficere, qua veneni accepti aut intus sponte geniti differentia patescat.

Multiplex quidem vis venenorum esse deprehenditur, multiplex etiam, quae ex diuersitate indolis eorum nascitur corporis corruptio, omne tamen id, quod corpori nostro applicatum, in exigua admodum mole perniciosos producit et letales effectus, hac denominatione significatur. Accedit etiam, vt diu in corpore nec lateat nec quiescat, sed protinus inusitatas quasdam turbas, easque vehementes excitet. Illorum namque venenorum, quae lenta dicuntur, quamuis deleteria sua virtute vitae certo inimica sunt, agendi ratio et obscura est, et in foro quoque ex effectibus solis, in cadauere obseruan-

uandis, obſcure illa eluceſcunt. Etenim morbos inde chronicos produci videmus, quibus tamen et aliae variae cauſſae dant originem, aegre enucleandae et ex praegreſſis demum conditionibus, collectis atque inter ſe comparatis intelligendae, inter quas malitioſi rei propriam confeſſionem praecipuam eſſe futuram opinamur.

Etſi itaque in celerrima et nocentiſſima actione, cui nulla alia praediſponens anteceſſerit, ſignum euidens haberi dicitur, quod certitudinem accepti veneni faciat, ita tamen parum convenire naturae rei hanc opinionem demonſtrabimus, vt pro vniuerſali adſumi nequeat: quod vero adeo eſt neceſſarium, vt in foro, ex ambigua conditione de dolo aut culpa tum peregrini, *tum illius*,, qui pro autochiro habetur, certi quid alias decerni non poſſit. Interim complicatae admodum cauſſae ſunt, quae corpus humanum infeſtant, quae ſingulae ſatis efficaces, coniunctae eo maiorem vim exercent, talem ſcilicet, quae a ſimplici quadam vel plane non, vel eo certe modo non produceretur, quo pro ratione factae coniunctionis furere deprehenduntur. Omnes eas noſſe decet medicum, trutinare ſingulas et coniunctas rimari atque aeſtimare, quo conſtet, num effectus obſeruati illis adſcribi poſſint, nec ne. Sunt deinceps conſpicuae quaedam et luculentae ſequelae, quarum cauſſam

et originem inuenire difficillimum, quam ignari et desidiosi scrutatores magicis artibus adscribere potius, scindentes magis ac soluentes nodum, malunt, quam indefessa cura de vero conuinci. Ea tandem corpora naturalia, quae per se venena esse iudicantur, non raro salutarem edunt effectum, dummodo cum aliqua prudentiore sollicitudine adhibeantur, vt exinde relativam eorum, vt dicunt, potentiam esse appareat, siquidem peculiaris etiam corporis dispositio aliquando ad augendam dati pharmaci facultatem non parum contribuat. Cuncta quidem haec momenta ita comparata sunt, vt molestam non solum, sed laboris etiam plenam reddant disquisitionem, quum ipsa denso sub velo abscondatur veritas. Quibus si addiderimus subtilem et penetrantem nonnullorum venenorum vim haud raro in neruos agere eosque subito adficere, denuo nouum difficillimae indagationis fontem detegimus. Latentia porro grauium nonnunquam morborum miasmata diu in corpore oberrare sine luculento effectu constat; quae excitata demum fauente occasione multum agitantur et suo renisu morbos vix praeuisos et inopinatos progenerant, qui ex tyrannide, quam exercent, pro talibus habentur, quae ex veneno prouenerint. Tot ergo tantaeque rationes tum in facienda medicina occupatum medicum adhibendam summam solertiam sollicitant, tum in foro etiam versantem, qui ad iudicem, administran-

dae

dae iustitiae sacerdotem, referre eumque de certitudine corporis delicti instruere debet.

Si vero de accepto vel sumto veneno suspicio enascitur, non ea solum bene scrutanda sunt, quae conditionem status antecedentis manifestant, id est eam, in qua ante veneni vsum offendebatur illo adfectus, sed etiam, quae protinus veneni adsumtionem sequuntur et quae tandem, si idoneis remediis antidotisque a periculo vitae liberari non potuerit, in cadauere, ceu luculentiora documenta, occurrunt. In his autem momentis pluribus, praecipue, si eorum efficacia vnita consideratur, eam arbitrantur inesse veritatis probandae vim, vt omnis pene dubitationis error eripiatur. Nisi tamen me omnia fallunt, facta curiosiore perscrutatione et collata cum experientia omnem nihilo secius ambiguitatem non deleri constabit. Volunt itaque, si quis sanus viribusque integer fuerit, quod ex facili functionum quarumcunque exercitio concluditur, subitoque assumta aliqua re male se habeat, inde veneni accepti desumere notam *a*). Sed, nisi omne vitae

 ge-

a) Haec et alia, quae sequuntur, signa ad determinandam veneni certitudinem sufficere adfirmant. MICH. ERN. ETTMÜLLER in Progr. de Venenis Lips. 1729. FRID. HOFFMANN in DISS. de cauta et circumspecta veneni dati accusatione Halae 1734. Item plerique medicinae forensis scriptores v. C. TEICHMEYER. Institt. med. legal. edit. FASELII Ienae

genus, omnis rerum non naturalium vſus, de eo conſtiterit, quem praecipiti curſu morbus inuadit, niſi de vitiis diaetae tutiſſimus ſit, niſi in corpore cauſſam nullam fuiſſe ſciamus, quae morbo opportuna fuerit, fallax et ieiuna erit praeſumtio, quod multi vulgo inter ſanos referuntur, quibus iam interior labes viſcera rodere coepit. Attamen, quoniam ex effectu deinceps noſcitur veneni praeſentia, ſymptomatum omnium concomitantium rationem habendam eſſe ſapienter praecipiunt, praeſertim, ſi mox, poſtquam aliquid ingeſtum eſt, tanquam ex cauſſa ſua exoriuntur. Augetur etiam metus et ſuſpicio, ſi ea ſit ſymptomatum grauitas, quae non vnam alteramque ſed omnes propemodum corporis actiones adficiat atque turbet, libertatem earum non impediendo ſolum, ſed peruerſitatem etiam inducendo, quae vniuerſae machinae interitum minetur. Protinus ſcilicet inducitur febris cum pulſus duritie, ſenſim magis ingraveſcens et in inflamatoriam tendens, qua reſpiratio citatior redditur, ſanguis in atriis cordis accumulatur et anxietas haud leuis in praecordiis excitatur, quae difficultatem ſpirandi continuo grauiorem reddit. Actionum etiam animalium ſequitur euidens admodum mu-

tatio

nae 1762. 4 p. 176. ipſe FASELIVS. Elem. med. forenſ. edit. RICKMANNI Ienae 1767. p. 56. cet. Cum limitatione autem diiudicanda eſſe docet HEBENSTREIT Anthropolog. med. et LVDWIG Inſtitt. med. forenſ.

tatio, quippe quae ſolent febris vehementiae ſemper accomodari: vertiginem, aurium tinnitum, deliria, lenia ab initio, mox atrociora reddita, lipothymiam, ſenſuum abolitionem, ſpaſmos, conuulſiones, quod cauſſa quaedam non deprehenditur adeſſe, quae in ſano ante corpore tam cito et vehementer agat, ex veneficio proficiſci iudicantur. Deinde, quae vtique primario loco conſiderandae ſunt actiones, quas naturales vocare adſolent, conſtantiora et certiora praebere putantur criteria, quae ſcilicet ex applicatione toxici, vtpote quod ad ea loca vt plurimum primo defertur, grauiſſime adficiuntur. Hinc in faucibus ardorem, ſitim ingentem, deinde cardialgiam, ſingultum, nauſeam, vomendi conatum, ipſum vomitum, dolorem colicum, ventris inflationem magnam, cum dolore coniunctam, alui copioſam et cruentam deiectionem, aut choleram, cui enormis accedit per oeſophagum et inteſtinum rectum euacuatio, vtrinque mucoſa et ſanguinolenta, frigus tandem extremorum, ſudores totius corporis ſub his laboribus magnos et frigidos, non niſi cum ingruente debilitate ſumma et morte ceſſantes, animaduertimus, eaque mala manifeſtam ſanae cauſae agentis et pertinacis culpam arguere concludimus *b*), Diffiteri vtique non poſſumus, ineſſe his condi-

b) Studioſe collecta haec ſymptomata occurrunt penes TEICHMEYERVM lib. cit. cap. XX. qv. 7. p. 176.

tionibus, praesertim, si plures concurrant, pondus, quod etiam dubitatione carebit omni, si velis, in quo eae eueniunt, se venenum sumsisse, aut per alia documenta, illum tale accepisse, liquidum reddatur. Num vero, deficientibus similibus indiciis iure praesumatur, ob praesentiam grauissimorum symptomatum tentatum fuisse per veneni applicationem homicidium, alia profecto quaestio est, quam optime demum soluere potest id, quod ad euincendam veritatem ex cadaueris sectione noscitur. Hoc enim solito citius putredine corrumpitur, quae, ab omni licet defuncto non abest, in veneno enecatis tamen breuissimo intercedente temporis spatio ocyssime persentiscitur, atque facillima cuticulae secessione, foetore faciei, ventris praecipue, deinde totius corporis intumescentia manifestatur. In interioribus porro locis, si oris fauciumque inflammatio, erosio, nec non ventriculi et canalis intestinorum similis destructio, liuor, gangraena, sphacelusque occurrunt, si in his etiam partibus et in superficie corporis externa liuidae sugillataeque maculae et stigmata conspiciuntur. Inde quidem, veneni natura licet declarari non possit, eius tamen praesentem vim et noxam stabiliri, cum fiducia adseueratur. Haec itaque et simillima phaenomena tanti aestimantur, quae nec medicum quidem, iusta lance ponderantem omnia, fallere creduntur.

Vtut autem nos non latet, venenorum indolem

lem diuerſam in producendis quoque ſymptomatibus diſcrepare, et multa ex his, quae a nobis tradita ſunt, iis, quorum omnis potentia in neruos conuertitur, vel quae lentam admodum minimorum vaſculorum conſtrictionem producunt, ſenſimque corpus emaciant, non reſpondere: ſiquidem in his obſtructiones viſcerum lentae, ſcirrhoſae calculoſaeque potius, quam calidae inflammationes naſcantur: haec tamen omnia illam ſane ob rationem pathognomonica dici nequeunt, quod ſponte a cauſſis morborum, corpori inhaerentibus eadem poſſint gigni. Quod enim ad ſanitatem attinet, quae ſine labe eſſe putatur, ſubito eam corrumpi quotidiana experientia comprobatur. Nec non contagiorum et miaſmatum morboſorum eam obſeruamus fraudem eſſe, quae ſubdole in corpus ingreſſa, illud celerrime deuaſtent. Id, quod epidemice graſſantes morbi maligni et peſtilentiales confirmant, quare, num tales morbi regnent, aut num ille, in quo ob repentinam ſanitatis deprauationem venenum accuſatur, cum iis, qui eius modi morbis decumbunt, commercium habuerit, ante perueſtigandum eſt. Ipſi vero hi morbi, propter actionis ἐνεϱγίαν vtrum venena dici mereantur, nulli quidem dubitamus, in foro autem, vbi de veneni dati aut adſumti certitudine quaeritur, haec vtique λογομαχία locum non inuenit, quum alias miſera medicorum ſors, qui iubente id officio, contagia euitare non poſſunt, deter-

rima euaderet. Deinde acutissimorum morborum violentia animaduertenda est, quae, vti in apoplexia et catarrho suffocatiuo idem valet ad mortem concitandam celerem; itidem polypus subito sede sua excussus. Amicum vidi ex conuiuio aliorum amicorum, ex quo nec cibis nec potu repletus, hilaris autem et sanus abierat, vix domum reuersum, repente sub anxiis moliminibus et vomituritionibus extinctum fuisse, quis venenum eum accepisse vel solo hoc signo coniicere auderet? Verum quidem est, incongruos et copiosos adsumtos cibos stomachum aeque onerare ac omnem labefactare digestionis officinam, illi vero, si omni carent venenata acrimonia, sola corruptione putrida phaenomena produnt, quae venenis tribuuntur. Ex quibus sane id effici velimus, vt sanitatis mutationem inopinatam et vix credibilem ad diagnosin veneni non pertinere pateat. Quandoquidem idem nobis iudicandum videtur siue vna alteraue, siue omnes simul corporis actiones impetu quodam afficiantur. Quis enim morborum etiam malignorum, quos vocant, neruosorum, putridorumque astutiam nescit? qui eo quidem modo lacessunt vniuersum nervorum systema, vt nulla pene pars intacta maneat, promtissime potius imbecillitas inducatur, cum inordinato et febrili sanguinis motu. Tamen ipsa haec debilitas plerumque imminutam cordis et arteriarum vim secum habere solet, hinc pulsum paruum et depressum magis quam

magnum

magnum aut durum producet, vt in pulsu forte caussae significatio occurrat? Sic arguitur. Verum est, dummodo tempora morbi distinguantur. Ab initio enim validis adhuc corporis viribus, omnis etiam adhibetur feruor et naturae, quasi renisus ad expellendum hostem, aeque, ac vbi venenum ingestum est, deinde vero, aucta et accumulata materiae morbosae virtute pertinaciter vires supprimuntur, idque eo magis, si iam ante praedisponentes quaedam caussae adfuerint. Hae autem in succorum aeque mixtione ac solidarum partium tenore continentur. Succi boni et elaborati, copiosiores in plethora facile corrumpuntur, quod aegre mouentur: mali et peregrinis scatentes moleculis in quacunque cacochymia, spontanea in peius ruunt procliuitate. Quodsi ergo perdurauerit caussa, quoniam cito expelli nequit, et aegrius, si in corpore intus nascitur ac si ingeritur, cum acre libenter vomitus cieat, in eam euchitur subtilitatem, quae neruorum principiis infensa, eorum turbulentos motus atque furores, spasmos conuulsionesque producat, aut obtundat et supprimat, seu lipothymias syncopesque prouocet, quod perinde in iam adnotatis morbis malignis ex deliriis et corruptionibus euidentibus succorum dignoscitur. Sed quia in omni pene morbo, locus, quo incipiat aut primum prodeat, certo determinari nequit, primos etiam virulentae eiusmodi genesees effectus stabili cuidam loco adscribere impossibile est, et,

quod

quod in aliis solenne est morborum materiis, vt quandoque per metastasin huc illucque deferantur, id cum spontaneo illo venenato miasmate eadem fieri ratione consueuit. Quare, vbi ad ventriculum et intestinorum canalem delatum est, in primis viis simillima nasci posse symptomata, qualia intus datum venenum excitat, mirum non solum videri non debet, sed per variorum quoque morborum probatur euentus. Rodens illa bilis acrimonia in febribus biliosis, summa in dysenteria, eam sane molestiam infert abdominis visceribus, vt praeter alia vomitus, ventris cruciatus, diarrhoea, maximis doloribus stipata, erosio et inflammatio faucium, intestinorum, nec non spasmi, frigus extremorum et aliquando mors consequantur. Id enim quod GALENVS c) iam olim adfirmarat, eosdem nasci adfectus, tum a veneno epoto, tum a corruptione humorum, quae ad eum vehementiae gradum adscendat ni-

c) de loc. adfect. Lib. VI. c. 5. edit. Basil. 1538. fol. P. III. p. 315. 44. Διαφθορά τίς ἐν ζώοις δύναται γενέσθαι τηλικαύτη τὸ μέγεθος, ὡς ἰῷ θηρίου παραπλησίαν ἔχειν ποιότητα τε καὶ δύναμιν; et paullo post etiam de medicis, ea de re dubitantibus affirmat, concedere, τὰ μὲν αὐτὰ γενέσθαι πάθη συγχωροῦσι, κατά τε τὰς τῶν θανασίμων φαρμάκων δόσεις καὶ τὰς ἐκ τοῦ σώματος ἡμῶν ὁρμωμένας διαφθοράς.

nonnunquam, vt vim, animali veneno similem adsequatur, id nuper, vt exemplo vtar, egregie peritissimus declarauit MORGAGNIVS *d)*. Refert nimirum *filiolum Francisci Ridolfi, pictoris Foroliuiensis, tertiana febre maceratum, extenuatumque nouissime diris conuulsionibus ingruentibus confectum fuisse. Abdomine inciso, apparuisse intestina ad contractum mesenterium retracta - - - - - quae, vt ventriculus quoque, multam continuerint aeruginosam bilem, cuius attactu scalpellum violaceo colore fuerit infectum. Scalpellum, eadem bile stillans, in carnem vnius et alterius columbi leuiter impressum fuisse sic, vt bilis intra vulnus remaneret, haud multa post vtrumque trementem et conuulsum periisse: quin etiam micam panis illa admista bile, a gallo deuoratam, hic quoque parem habuisse exitum.* Apparebit inde, tam vehementem futuram esse corruptionem internam, quae breui interficiat hominem. Memini viri cuiusdam non inhonesti, subito extincti, et, quum solus habitaret, mortui inuenti, in quo, quod pridie, etsi leuiter aegrotasse visus fuerit, suis defungebatur officiis et extra domum versabatur, deinde quod cadauer abdomine praetumido cum aliis signis putredinis iam factae deprehendebatur, aliqua veneni accepti suspicio excitabatur. In cadauere tamen, studiosius licet omnia peruestigarem, praeter interio-

d) De sedibus et caussis morborum, Lib. IV. Epist. LIX. art. 18.

riorum humorum corruptionem, quod veneni praesentiam manifestaret, obseruatum est nihil. Vacuus etiam erat ventriculus et acceleratae putredinis rationem feruens eo tempore aestus continebat. Difficilius autem iudicium fit, si non improbabile est, adhibitum fuisse aut propinatum pharmacum, a quo, ob subsequentes varias, venenis analogas perturbationes motusque metus venenatae virtutis non absit, praecipue, si aeger adhuc seruetur, et post demum alio lentoque morbo pereat. Etenim tunc ea adhibenda est cura, quae morbi inhaerentis et dati veneni probe discernat effectus. Liceat breuiter, quod mihi obuenit, referre documentum, in quo vtrumque videbatur coniungi. Vir mediae aetatis, animo agitatus ex imbecillitate valetudinis, subito doloribus colicis adficitur vehementibus, febri vomituque adiunctis, quorum caussa in refrigerium et iracundiam antegressam coniicitur. Leuamen a remediis, contra hunc impetum datis, quidem oritur, eadem tamen scena, doloris plenissima, saepe redit, ita, vt omnibus denuo tranquillis et ablatis cruciatibus, idem morbus decimo ab initio die iterum recrudesceret, tanta quidem vi, vt ob frequentissimos materiae viridescentis viscidaeque vomitus, nec non ob copiosas in ore faucibusque comparentes aphthas et virium prostrationem summam de vita periclitaretur. Altero vero subsequente die aeger profundo admodum somno oppressus inueniebatur,

illo-

illoque in diem protracto, ex quo etiam tunc aegre excitabatur, quaſi ebrius, copioſiſſimo ſudore perfuſus. Etſi vero colicae adfectioni non iniuſte haec adſcribi poterant ſymptomata, ob remiſſionem tamen et exacerbationem, cito ſe excipientem, vero videbatur ſimillimum, incongrua quaedam et nociua fuiſſe adhibita medicamenta, quae demum, ad fatendum coacta, quae in ſuſpicionem venerat, conjuge, in emetica et opiata medicina conſtiterant. Obuiam itur aliis conuenientibus remediis, reſtitutus ſeruatur aeger in tertium menſem, quo tandem emaciatus placide obiit. In cadaueris diſſectione abſceſſus, in imo ventre, inteſtinorum inter ſe et cum peritonaeo coalitus, meſenterii ſcirrhi, coli anguſtatio, recti exulceratio, ſphacelus, foramina minora, pariter ſiderata, intus autem non eroſa erant inteſtina, nec oeſophagus, pulmones tamen accreti, pectus latere dextro hydropicum, pericardium magna aquae copia diſtentum obſeruabatur. Non quidem vera venena hoc in caſu fuerant data, in debili tamen corpore talia, quae in actione ſua multum roboris poſſident, illis aequiparanda. Interim dubitationi ſupererat locus, num triſtes illi effectus ab exhibito intempeſtiue noxio remedio prouenerint, quum, quae in corpore manifeſta erant acrimoniae indicia iam ante multum corrupiſſent valetudinem, nec ſigna ſupereſſent ſequelae veneni accepti, qualia in eroſione ventriculi inueniens aliquando

MOR-

MORGAGNIVS *e*) noluit sine ambiguitate esse, vt, quod SALAE euenisse, scribit IDEM *f*) mihi quoque accidisse fatear, vt num venenum exhibitum fuerit, pro certo noluerim respondere.

Tandem nec ea, quae in cadauere occurrunt, phaenomena, subita scilicet putredo, gangraena sphacelus, maculaeque, suffusiones, resolutionis sanguinis testes, adeo certum reddere valent animum, vt ingesti veneni significationem faciant, quum ex iam adductis cognoscatur, interiorum morborum aeque virulentos effectus esse.

Quare, vt medicum penes conuictio sit, nullum est criterium, quod minus fallat, nisi ipsius in faucibus, oesophago vel ventriculo reperti veneni molecula, quae et studiosissime indaganda est, et secundum suam naturam cum iis, quae in aegrotantibus aut toxico interfectis inueniuntur, conferenda. Reliqua enim superius notata momenta, si dolus accessisse praesumatur, si plures simul vno eodemque tempore, alias recte valere visi, ab vna eademque caussa adficiantur v. c. a cibo sumto pessime se habeant, vero quidem aliquam speciem addunt, in primis si plura inter se phaenomena fuerint iuncta, nec conuincunt. Inter haec autem aliqua continentur, quae feruidiori iudicis potius scrutinio quam soli medici indagationi relinquenda sunt

e) l. c. art. 21. et Lib. III. epist. XXIX. art. 20.
f) Epist. LIX; art. 19.

XXI.

XX.

DR. JOANN DANIEL METZGER

Progr.

De Veneficio caute diiudicando.

Regiomonti, 1785.

Veneficium est crimen publicum (ita Cel. BOEHMER in *Elem. Iurispr. Crim.* Sect. II. Cap. XX. §. 234.) quo quia alteri dolo malo, materia venonesa, quoad vitam, vel sanitatem, membrorumque integritatem nocet — quod cum siue dolo siue culpa fieri possit, veneficium in *dolosum* aut *culposum* distinguere solent Iure Consulti.

Huius criminis atrocitas etiam maior a Legislatoribus habita est, quam homicidii violenti — „Plus est hominem extinguere veneno, quam gladio" ita sonat Lex 1ma et 3tia Codicis ad legem Corn. *de Sicariis et veneficiis*: ita et *Constitutio Criminalis Carolina* statuit, vt venifici mares rotae contusione, foeminae immersione facinus luant, praegressa etiam ante mortem tenaculorum ignitorum poena.

 Neque

Neque facinoris huius plane antiqua memoria eſt. Romae diu incognitum fuerat, cum A. V. C. 422. ſeruis rei conſcius denunciaret, ab vxoribus quibusdam pocula venenata maritis propinatum iri, quae exhaurienda ab ipſis foeminis iudicarunt Patres conſcripti, Ducentos demum poſt annos legem Corneliam dedit CORN. SYLLA.

Recentioribus temporibus in Gallia potiſſimum et Italia nefanda veneficiorum exempla memoriae prodita fuerunt. Quis neſcit famoſam illam BRINVILLIERS, quae *aqua* quadam *mirabili*, et *puluere* ſic dicto *ſucceſſionis* complures homines interfecit, neque ipſi patri ſuo pepercit; a 1676. vltimo ſupplicio affecta; huius foeminae tam multi fuere complices, vt Rex LVDOVICVS XIV. curiam, inquirendis veneficiis vnice dicatam ſub *Camerae ardentis* denominatione erigeret. Quis neſcit TOPHANAM illam Neapolitanam, cuius nomen eheu! execrabili illa *aqua della Toffana* ſiue *Toffanina* ſiue *aquetta di Napoli* celebre factum eſt? cuius funeſta poteſtas, docente Cel. MÖHSEN (vid. *Mag. d. ger. A. K. und med. Pol.* B. I. St. 3. p. 477.) in arſenico, ſuo modo parato, latet.

Paucula haec hiſtorica B. L. praemiſiſſe iuuabit, ſaltem eo fine, vt pateat, quo atrocius crimen eſt veneficium (*toxicationem* non ſatis eleganter vocat Cel. PLENCKIVS *Elem. Med. For.* p. 32.) eo diligentius verſandum eſſe in conſti-

ſtituendo hoc facinore Medico Forenſi, in cuius fide atque ac experientia fiduciam ſuam ponere ſolet iudex in re tanti momenti.

Venenorum haud vnum genus eſſe, nec Medicinae tyro ignorat. Non tamen conveniunt Autores in conſtituendis toxicorum generibus; quam autem litem meam nunc facere neque limites tractationis permittunt, neque ſcopus, quem mihi praefixi, poſtulat *a*) Sufficiat, nunc de venenis corrodentibus, et quidem ſpeciatim de arſenico dixiſſe, ac demonſtraſſe exemplis, cautiſſime eſſe procedendum in renunciatione de morte a veneno. Exempla praebeant binae ſectionum legalium ob veneficii ſuſpicionem inſtitutarum, obſeruationes. Priorem ex actis Facultatis noſtrae in Epitomen contraham; altera ex meis collectaneis deſumta eſt,

Foemina 30 forte annorum poſt captum edulium ex anſere, embammate nigro conditum, eadem nocte vomitu, capitis intumeſcentia, aliisque ſymptomatibus corripitur, quae poſtquam per 9 dies perdurauerant, mors ſub motibus epilepticis inſecuta eſt. Maculae lividae frequentes mox defunctae cadauer defoedaverant. Quibus auditis ex rumore publico maritum veneficii incuſante Medicus forenſis mox ſepulturam inhibet, ſectionemque legalem apud iudicem vrget.

 Fruſtra

a) Videant, qui de nouiſſimis venenorum diuiſionibus edoceri cupiunt HALLERS *Vorl. über die ger.* A. W. 2ten Bandes erſt. Th. p. 198 et ſqq.

Frustra mater regerebat, filiam diu ante illud edulium iisdem fere decubuisse symptomatibus; eiusdem sororem natu minorem ex eodem prandio ne minime quidem aegrotasse. Frustra Chirurgus, qui defunctae curam gesserat, affirmabat, a binis iamiam mensibus cephalaea, eruptione scorbutica in facie, et vomitu assumtorum pertinaci eam laborasse, vltimis septimanis lecto vt plurimum fuisse affixam, morbumque ex isto edulio, cui nimis inhiauerat, fuisse exasperatum.

Nihilo minus consilio suo insistit Medicus, et Obductionis, vt aiunt, actum obtinet.

Sectio autem sequentia patefecit. In corporis superficie sugillationes erant multae, magnaeque. Pilorum facile defluuium. Foetor maior, quam ferret anni tempestas — (mense haec agebantur Nouembri): Dura mater, vt et pia hinc inde inflammata: Magis vero substrata istis (si Diis placet) arachnoidea: Aër pulmones inter et pleuram: Pulmones in sanguine (aqua forte sanguinolenta) natantes: cor sanguine vacuum: Erumpens ex aperto abdomine äer: Vesicula fellea bile spissa fuscaque repleta: Maculae liuidae in ventriculi superficie (an externa an interna? haud dictum) quae si spongia abstergerentur, musculosas illa denudaret fibras: In vtero nihil.

Ex his tuto se colligere posse affirmabat Medicus forensis; siue arsenico siue Cobalto periisse defunctam.

Acta vero Criminalia cum ex statutis delata essent

essent ad Curiam supremam Regiminis, statuit illa, relationem medici forensem Facultatis Medicae examini esse subiiciendam, vt de certitudine facti Medica eo magis constaret.

Perpensis igitur omnibus sequentis fere argumenti Responsum dedit Facultas.

Negabat scilicet dati acceptiue ueneni signa adesse vlla siue in sectionis momentis sive in morbi historia: Vix ac ne vix quidem per nouem dies aegrotare, qui arsenico perierunt. Relationem contra anatomen peccare ideoque iam suspectae esse autoritatis: Nihil probare maculas liuidas, nihil aquam sanguinolentam in pectore: quin potius haec omnia facile deriuari a scorbutica humorum labe, quam tota morbi historia indicet, et a loco calido, in quo repositum fuerat cadauer iam aliquot ante sectionem diebus emortuum: De ventriculi contentis plane silere Medicum, quae tamen sola veneni reliquias continere, adeoque indubitata veneficii testimonia exhibere soleant.

Atque sic ab omni suspicione liberatus maritus.

Hoc exemplo edoctus cautius procedendum esse duxi in casu, cuius historiam sic habeto.

Repetina morte obierat mense Februario a. c. Vir sexagenarius rure degens in praedio suo, septima abhinc leuca distante. Vxoris consortio vsus fuerat non satis amico. Mortis igitur violentae in viciniis orta suspicio ad Curiam vsque Regiminis delata est, quae facti indaginem Offi-

cio Fiſci (vt aiunt) commiſit. Conſtitutus igitur ex eius ordine Iudex inquirens, me cum Chirurgo forenſi comites ſibi adiungit. Ad locum delati terrae iam ex octiduo mandatum eſſe cadauer comperimus, poſtquam per decem dies a morte dilata fuerat ſepultura. Eximi igitur e tumulo iuſſum eſt, vt ſectio legalis fieri poſſet, cuius antequam momenta proferam, morbi hiſtoria erit praemittenda.

Pridie ante obitum defunctus ex breui itinere ab oppido duas inde leucas diſſito ſub veſperam redux, coena haud vſus, poſt hauſtum aquae lecto ſe commiſerat. Poſtridie ſurrexerat, pro more circa ſeptimam, decoctum Coffeae, non tamen tanta, quanta conſueuerat doſi, atque poſt illud cyathum iterum aquae hauſerat, veſtibusque circumfuſis peregre ſe iterum abiturum ſimulauerat, vt vxori (abſens enim haec erat) obuiam fieret. Interim in aula obambulans, leipothimia corripitur, domum reportatur, vomitu corripitur pertinaci, diarrhoea vehementi, doloribus colicis atrocibus; materia ſurſum deorſumque deiecta viſcida, aquoſa, viridiuſcula erat; verſus primam tandem a meridie horam conuulſus obiit, per totum hoc tempus animo conſtans, deque inſtante morte perſuaſiſſimus.

Cadauer, quod mireris, ſine vllo foetore aut putredinis ſigno erat, vt et absque maculis liuidis, ſi digitorum apices excipias. Aperto thorace ſimul cum abdomine cuncta vtriusque cauitatis viſce-

viſcera ſine vlla labe chronica. Pulmones autem flaccidi liuidisque maculis obſeſſi, cor flaccidum, atro fluidoque ſanguine repletum. Ventriculus tandem cum canali inteſtinali vehementer inflammatus, hinc inde ita coarctatus, vt ſpasmodice contractum dixeris.

Ventriculus, in quo fluitantis humoris indicia percipiebamus, caute exemtus ſex fere vnciis aquae ſanguinolentae repletus inuentus eſt, cuius etiam pars ad duodenum tranſierat.

Superficies interna gangraenoſis maculis obſeſſa carnoſior tamen ac condenſata eius ſubſtantia: rugae in craſſiores quaſi chordas transmutatae.

Aqua tandem illa ſanguinolenta puluere diluto ſpiſſa, glebas etiam continebat friabiles. Pauculum huius ſubſtantiae carbonibus ignitis iniectum, tetrum auii odorem totam fere domum ſpargebat. Harum glebarum tertiam forte partem mecum abſtuli, quae periculis chemicis tentaretur.

Inſtituit haec, me rogante, amiciſſimus meus Hagen. Maſſae pondus ℥j. gr. XXXV. aequabat. Pars eius in aqua ſoluta materiam, caſeoſam quaſi, dimittebat. Caeterum

Ex gr. XX. cum gr. V. flor. Sulf. ſublimatis arſenicum natum eſt rubrum parietibus vitri adhaerens. Regulus arſenici ſub forma pulveris nigri, inflammabili ſanguineo reducti apparebat.

Ex gr. XX. cum cupri pulverisati gr. IV. fusis granula cupri candidi nata sunt.

Ex gr. XX. cum carbonum puluere et oleo lini in pastam reductis sublimatum est arsenicum sub forma metallica.

Quibus experimentis confisus haud dubitaui, asserere in relatione mea, symptomata morbi mortemque defuncti haud exiguae arsenici dosi cum ientaculo assumtae iure tribuendam esse.

Suspicione praeterea examine iudiciali liberata est vxor omnesque domestici. Saepius agitauerat arsenicum defunctus in curandis equorum strumis, illudque fere nullus pharmacopola ei concredere dubitabat.

Binae hae obseruationes B. L. satis superque docebunt, caute diiudicandum esse veneficium in foro. Mihi vero liceat ex obseruatione mea, cui simillimam habet Cel. Pyl (*Auff. und Beob. aus der ger A. W.* Samml. 1. p. 53. seq.) corollaria quaedam deducere.

1. Macularum liuidarum in superficie corporis nulla est consideratio inter signa mortis ex veneficio. Possunt enim adesse aut abesse sine vlla suspicione accepti aut non accepti veneni.

2. Neque odor alliaceus ex carbonibus surgens arsenici indubitatum signum est. Accedant oportet, experimenta chemica, vt certi quid in hac re statui possit, nisi aliunde constet rei veritas. Erudite de his disputauit amicissimus Pyl

(l. c.

(l. c. vt et *Mag. der ger. A. K.* B. II. p. 473. et sq.)

3. Mortis a viſcerum inflammatione non tam confirmata, quam incipiens gangraena, potiſſimum vero neruoſum ſyſtema in perniciei communionem tractum, cauſſa eſſe videtur. Mireris praeterea, ſpasmorum in canali inteſtinali tantam vim eſſe, vt etiam poſt mortem eius diameter hinc inde contractus ſit.

4. Cum vix credibile ſit, foeminam apud Cel. Pyl (l. c.) Virumque in mea obſeruatione arſenico interfectum integra arſenici fruſtra, ſed puluerem potius deuoraſſe, quaerere poſſes, vnde glebae illae arſenicales in vtroque caſu. Nonne forte a ventriculi ſpaſmis, interpoſitoque huius viſceris muco?

5. Vnde incraſſatio illa tunicarum ventriculi olim iam a me (*ger. med. Beob. Iahrg. I.* p. 33. et ſeq.) et a Cel. Pyl (l. c.) quoque obſeruata? An a vaſorum intumeſcentia? An non potius ab eadem cauſa, quae partem quamcunque inflammatam in tumorem agit vi ſcilicet vitali?

XXI.

DR. ERNESTI GOTTLOB BOSE

Dissertatio,

De

Vulnere per se lethali homicidam non excusante.

Lipsiae, 1758.

Respond.

JOANN. CHRISTIAN. MUELLER.

§. I.

Causa discriminis inter vulnerum lethalitatem.

Discrimen, quod inter vulnera minusne an plus lethalia fuerint, occurrit, occisorum respectu nullum est, perierunt enim ac priuati sunt summa felicitate ac bono, quod in commercii vsu ac perceptione cum sodalibus, parentibus, amicis, conjugibus liberisque consistit. Parum lucri faciunt,

ciunt, nihil immo illos adiuuant disputationes, de vulneris, quo tamen extincti sunt, diuerso nocendi modo deque mortis incerta forma, quas causarum patroni in foro ad occisorem defendendum ac seruandum instituunt ac agitant, si qua, illarum intuitu, percussoribus poena irroganda existeret, vel in homicidam compensationis caussa supplicium vltimum esset statuendum. Vita enim, quia rependenda foret vita, vix sane constat, excusandus ne sit aggressor animo in mortem intento vulnus si fecerit instrumento, nocendi facultate ditato, eiusque defendendi vim cognitam ac optime perspectam habente, vnde mors quouis demum modo consecuta est. Aequum vero vitae amissae pretium confici cum nequeat, nec occisoris interitu redimi illa possit, ita, vt relatione ad occisum habita ea propter poena capitalis nulla statuenda sit, cumque duabus saltim de caussis illa locum inueniat, quarum prior in diuinae legis, de occidentis homicidium committentibus rigore; posterior vero in securitate publica vindicanda ac tuenda fundatur, quando tamen de aequitate inter crimen et poenam, quanto fieri potest studio, constituenda quaestio mouetur, cum patrati homicidii gratia mortis suffragium est terendum, sapientes et misericordes iudices ideo inter factam ab inuasore moriendi necessitatem, et suppeditatam saltim ab illo occasionem, discrimen quoddam quouis tempore sibi decernendum esse, arbitrati sunt. Di-

uersi-

tas vulnerum omniumque laesionum, in foro criminali solemni vsu recepta, suam abhinc traxit originem, qua quis interfecit alioue modo laesionem cuidam intulit, vel absolute et ita mortem fecisse feratur, vt alia nulla mihi ex ipso actu lethifcro causa fluens adsit, vel ita enecasse dicatur, vt aliud quid praeter mortiferum actum accesserit, vnde mors tanquam ex sua causa prouenerit.

§. II.

Ipsorum vulnerum discrimina respectu mortis exde consequutae.

Ex duplici hacce vulnerum, de quibus, alia quauis posthabita laesione, sermonem sum facturus, ad mortem exinde consecutam relatione, secundum quam aliae vitae leges vniuersas, aliae vitae saltem conditiones quasdam, ad eius formam necessario haud omnino spectantes, turbant, intercurrens autem peregrina causa reconualescentiam acquirendi subsidia ac modos aufert, sponte sua sequitur, duo summa non nisi eorum capita existere posse. Horum vnum vulnera in se comprehendit absolute lethalia, quae adynamiam curandi coniunctam habent, etiamsi artis magister peritissimus, Podalirio Machaone ipsoque Aesculapio praestantior, curam aegroti in se suscepisset; *a)* ad alterum autem, vulnera, quae di-

a) Plurimi quidem et veterum et recentiorum scriptores

dicuntur per accidens mortem intulisse, referuntur, quando aliena res ex ipso actu mortifero haud orta sed inspersa aliunde ita accessit, vt sua hacce accessione vulneris, caeteroquin sanationem haud respuentis visi, consuetum ac ordinatum ad salutem reditum intercepisse ac penitus destruxisse, nec non vere aliena esse profiteatur, homicidium nulla ratione spectans, nec ad eius causam referenda, illique haud imputanda, vndecunque demum orta sit, siue medentes deliquerint, siue adstantes peccauerint, siue nouus quidam morbus superuenerit, qui ex vulnere, vt causa sua, natus eiusque symptomata inseparabile esse nequeat, siue ipse aeger erga se quid commiserit, ex quo redintegrationi obstaculum poni ac obuenire potuerit, *b*) Quae cum ita sese habeant

scriptores in eo consentiunt, vt vulnus absolute lethale, coniunctum sit cum sanandi impotentia vberius tamen de his egit, RVDOLPH WILLHELM CRAVSIVS in Diss. de vulneribus per se lethalibus Ienae 1684. nec non IVST. HEINRIC. MANGOLD, in Diss. de vulnere lethali, Rintelii 1701. Conferatur quoque MICH. ALBERTI system. Iurisprud. Medic. Halae 1725. Tom. I. cap. 14. de homicidio malitioso per manum, et instrumentum violento, §. 5. et plures alii.

b) Quorum vulnerum naturam fusius declarauit, BVRCH. DAV. MAUCHART. in Diss. de lethalitate per accidens, Tubingae 1750. 4to,

habeant, vt praeter hos summos, respectu mortis, vulnerum modos alium dari haud possibile sit, sponte sua conspicimus, discrimen illud, quod explicatur termino per se, potiusque in scholis quam in foro recipitur, nullum esse, et friuolum magis ingeniosiusque quam verius appellari oportere.

§. III.

De absoluta vulnerum lethalitate, quantum ad praesens institutum.

Licet autem ex instituto neutiquam pertractanda sint vulnera, quae vitae actiones, siue celeri siue lento aliquo effectu ita immutant, vt lethi sequela nullatenus impediri queat, cumque a summis ac doctissimis viris quaestio illa satis iamiam discussa inueniatur, et a praesenti instituto hocce prorsus remotum sit, istam late patentem doctrinam sub examen iterum reuocare; attamen quo constet, id, quod per se lethale in vulneribus dicitur, nouum nihil inuoluere, sed ad absolutam lethalitatem merito esse referendum, opus omnino erit moriendi necessitatem, quae ex quodam vulnere fluit, antea exponere, quam proposita, de valore quaesitae et in dubium vocandae distinctionis huius insolitae et obsoletae, quaestio ad limam vocari possit. Est ergo vulneris absoluta lethalitas ista laesionis, mollioribus

ribus corporis partibus vel his atque duris, ossibus videlicet, simul illatae, conditio, qua impedimentum causis vitam efficientibus, vt agere porro nesciant, insuperabile struitur, per instrumentum destruendi facultate praeditum. Haud asseri potuit in definitione, absolutam lethalitatem in viscerum, quorum actio vitae formam statuit, consistere destructione, nulla arte resarcienda, si quidem paruae laesiones ast frequentes illaeque partibus inflictae, immediatam ad vitam relationem haud habentibus, *c)* ob obstaculum cordis motui irresolubile positum, mortem etiam necessario procreare possint ac soleant. Necessarium inde neque fuit, omnes laesiones, quae causae mortis haud euitandae fuerunt, appellare cruentas, *d)* si de omni violenta destructione, vt necis proxima causa, agere animo constituissemus;

c) PAVL. AMMANNVS in medicin. critic. pag. 282. Edit. stad. 1677 4to ita differit: Lethalitas vulnerum non solum ex laesione vnius partis principalis, verum etiam ex laesione plurium et minus principalium aestimari debet, atque eodem modo enuntiat ALBERTI loc. cit. §. II, p. 285.

d) Significationem hanc vulneris, qua non continui laesio solum, sed aliae etiam effectu vere similes comprehenduntur, adducit CARPZOVIVS Decis. Sax. decis. 197. no. 18. 19. cum quo facit IOANN. BOHNIVS de renunciatione vulnerum cap. I. pag. 9. nec non MICH. ALBERTI, libr. cit. §. 2. pag. 276.

mus; cum demum de vulnerum lethifero euentu eiusque limitatione me sermonem institurum professus sim, omnino definitioni demum cruentae laesionis ideam me oportet subiungere. Dantur enim quaedam laesiones, ab instrumenti applicatione, vasa sanguifera haud destruentis, ortae, quorum numero venena stupefacientia et quiuis mechanicus impetus adnumerantur, quo vitam proxime constituentium organorum facultas actioque tali modo sufflaminatur, vt impediendi effectum adiuuamen adfuerit nullum, vti nimirum hoc apparet, quando cerebro commoto, vasis vero illud perreptantibus ceteroqnin integerrimis, spirituum vitalium iter subito intercipitur, vel ingressuro ad pulmones aëri aditus obseratur, de quibus tamen aliisque similibus noxis, vitam indubitato euentu destruentibus, in primis quando effectus harum incruentarum et absolute lethalium laesionum citissimo accelerat pede, agere si vellem, a scriptione breui academica, et ab hocce quoque praesenti instituto longissime aberrare viderer; de illis autem vulneribus, quae quod etiamsi periculosissima sanationem haud respuisse dicuntur, quoniamque in exemplis quibusdam sanata fuisse perhibentur, moram aliquam temporis habere debent, agere nunc mihi animus est. Quod quando innuo, nolo ille haberi, qui vulnera, quorum ad mortem accessus lentus est, ex absolute lethalium catalogo delere vellem, siquidem lethalitas absoluta ad tempus,

seu

ſeu ad virtutis vitalis ſuperſtitis reſiſtentiam nullum reſpectum habet, et dummodo ſub optimorum ac praeſtantiſſimorum auxiliorum applicatione ac vſu, ſanationis poſſibilitas adfuerit nulla, quantum etiam illud, quod vulneri et morti intercedit, interuallum ſit, alioni dummodo nihil acceſſerit, moriendi neceſſitas fuiſſe perhibitur. *e*)

§. IV.

De limitata vulnerum lethalitate, quantum ad ſcopum.

A debitore autem, quoniam, niſi quam debet, poena vlterius exigi nequeat, nullique peregrina peccata imputari debeant, juſtitiae ideo, cui ubique moris eſt, debita cum ſolutione aequa lance ponderare, multum intereſt, vt poenae homicidis irrogandae fundamenta iaciantur ex eius cognitione, quid ad vulnerati mortem per-

e) Multi quidem ea demum vulnera abſolute lethalia eſſe aſſumunt. quae breui temporis intercedentis ſpatio hominem interfecerunt, temporis tamen rationem ſolum habendam non eſſe, ſed aliorum quoque conditionum, multorum ſui temporis ſcriptorum aſſenſu probat, PAVLVS ZACCHIA in quaeſt. medico. legalib.. Lib. V. Tit. 2. quaeſt. 2. pag. 413. Edit. Francof. 1688. fol.

percuſſor contulerit, vtque conſtet, an ſerie perpetua & haud interrupta, an neceſſaria aliqua ſequela, ex cauſarum rigoroſiſſimo nexu aeſtimata, effectus mortifer ex illato vulnere prouenerit, ſitque eadem inter hoc & illum indubitata relatio, quae inter patrem & filium, inter ignem & calorem eſt, an vero euentus quidam contigens peraegre accedens, conualeſcendi negotio ſeſe immiſcuerit, illique obfuerit ita, vt eo quidem abſente vulnus, vel ad perfectam, vel ad ſufficientem certe pro vita, ſanitatem perducendum, nunc ad ſperatum finem nec tendere, nec in vado eſſe poſſit. Verum enim vero, ex rigoroſiſſimis etiam ſanguinis humani vindicibus nemo eſt, quin arbitretur, homicidii poenam, ordinarie ſancitam, ceſſare ſtatim oportere, ſi ex accidentium interuentu alienetur, ſi ab intercurrente vitio, quod complicem aggreſſorem haud reddit, mutaretur, aut in maiorem perniciem rueret vulnus, eousque recte progreſſum, vt ſanitatem pius, quam interitum, ex medentium teſtimonio, atque ſecundum ea, quae in cadauere, ſub oculis iudicum cultro anatomico perluſtrato, viſa & reperta fuere, promitteret, ſique laeſa quaedam pars fuit, quam reſtitui poſſe nihil impediebat, niſi error, niſi caſus aliquis, nullatenus ab actu lethifero dependens, interueniſſet, cuius nocendi facultas tam ſponte ſua natura eluceſcit, vel mutationibus euenientibus poſtea, neutiquam caeteroquin futuris, eius ſtatum

opti-

optimum corrumpentibus, comprobatur. *f*) Quae quanto eiusmodi tenoris sunt, vt necis causa a peregrino quodam sanationi structo impedimento prouenerit, tunc vulnus per accidens lethale fuisse adfirmatur, cuius deinde sequela vulnus infligendi porro haud adscribitur, neque alio nomine hic puniendus tunc venit, nisi quod morti occasionem porrexerit, eiusque causa procatarctica fuerit.

§. V.

De Vulneris per se lethalis dubia existentia.

Quae cum ita sint, vt omne vulnus mortiferum vel sua natura et indole in exitium tendat, vel ex contingentibus suam acquirat lethalitatem, neminem sane inficias iturum reor, vulnera ista, per se lethalia dicta, tertiam aliquam, illamque nouam & a prioribus distinctam lethalitatis classem, constituere haud posse. *g*) Quibus enim

 signi-

f) Caussas vulnus aliquod lethiferum reddentes, seu, vt vocant, per accidens copiose recensitas inuenies, in ALBERTI Systema. Iurisprud. medic. loc. cit. pag. 290. seq. errorem tamen commissum reum a poena ordinaria liberare, praeter alios explicavit, FRID. AVG. HOMMELIVS in Diss. de Lethalitate vulner. et inspection. cadau post occisum hominem, Lipsiae 1749. §. IV. seq.

g) Nobiscum facit IOAN. BOHNIVS. de renunciatione vulnerum, Cap. 2. p. 21.

significatus hicce ac notio vſu venit, tales vulnerum effectus intelligi amant, qui plus ad interitum quam ad ſanitatem inclinant, qui tamen viam ad ſalutem omnem prorſus haud excludunt; quid quaeſo aliud ſibi fingunt, niſi vulneris per accidens lethalis ſpeciem, in quo conualeſcendi non omnino nulla eſt fiducia, oportetque mortem fortuito cuidam caſui tribui, qui interueniendo minimam iſtam ſanationis ſpem extinxit. *h*) Volunt enim iſtius diſtinctionis reſpectu, poenam mitiorem mereri, homicidis autem ſupplicium abolere, quod alia ratione fieri haud poſſibile eſt, niſi euictum ac demonſtratum detur, adeſſe peregrinum factum, quod pro ſuo agnoſcere, pro illoque corpore et vita ſua luere non debeat aggreſſor. Id quando accidit, vt et excuſationis cauſa iſthaec diſtinctio offeratur, quid aliud ſane inuoluere poteſt, quam accidentis praeſentiam, pro quo et pro cuius effectu reus reſpondere haud tenetur. Si qui autem medio hocce, inter abſolutam et contingentem lethalitatem, termino vtuntur, nec hoc quidem reſpectu vel noui quid attuliſſe, vel pro reo efficaciter perorasse

h) Magnam hanc invulnerum diuiſione apud auctores varios occurrentem controuerſiam componere tentauit, IOAN. GUILIEM WERNER in Diſſ. Medicam forenſem praeter differentiam, vulnera, in abſolute lethalia et per accidens diſtinguentem, nullam prorſus agnoſcere, Regiomonti, 1750. 4to.

raſſe videbuntur, cum quoduis, quod ex violen-
lento actu, quem homicida commiſit, ineuita-
bili ſequela fluit, non poſſit non abſolute lethale
dici. Quid hujus diſtinctionis patroni ſibi velint,
cum neutrum hunc terminum, qui nec abſolu-
tam, nec contingentem lethalitatem prae ſe fert,
in foro adhibent, facile in aprico eſt. Illis ani-
mus ſcilicet eſt, vt demonſtrent, vulneratum ex
propria quadam debilitate vel diſpoſitione occu-
buiſſe, dediſſe enim, tacite aſſerunt, fortiores,
vel quoad partium ſuarum compagem et textu-
ram comparatos, quibus ſimile, de quo nunc
diſceptatur, vulnus vitam auferre haud potens
fuit, potueritque ſanationem plus vulnere valuiſ-
ſe, ex qua exemplis confirmata poſſibilitate con-
cludendum ſit, vulneratum quoque conualeſcere
potuiſſe.

§. VI.

Lethalitatis per ſe dictae definitio.

Quodſi itaque aliquid in iſta voce deprehen-
datur, quod ſignificandi quandam vim exſerere
poteſt, in alio quodam conceptu latet, quam
qui ad indiuiduorum, et virium vitalium aliarum-
que corporearum circumſtantiarum in certis qui-
busdam indiuiduis ſimilium, analogiam reuerti-
tur, ita vt, quoniam illi, de quo celebris quis
autor tradidit, ex magno vulnere quodam inco-
columem abire licuiſſe, hic quoque, qui in quae-
ſtione nunc eſt, cuiusque cauſa criminalis proceſ-

ſus motus fuit, ſanationem accipere potuiſſe dicatur, debeatque percuſſos ea propter mitius haberi, quia, per ſe graue licet et plurimis fit hoc vulnus exitioſum, ſanitatem tamen conſequendi media et poſſibilitas adfuerit, per vnum alterumue exemplum euicta, eo luculentius vero futura, plura eorum ex hocce vulnere ſanatorum exempla in medium produci ſi poſſent. Secundam iſtam ideam eſt itaque vulneris lethalitas, per ſe dictae, ea laeſionis conditio, qua hominis ſtatus aliquis per ſe mortifer, a circumſtantiis indiuidui ita mutatur, vt, qui ſecundum conſuetum tramitem emergere ſolet euentus, haud conſequatur ordinarius. Sit v. c. in exemplo, arteria meſaraica vulnerata, etiamſi haec coërcibilem haemorrhagiam haud habeat comitem, in caſu tamen quaeſtionis abſolutam lethalitatem in ſe habere haud dicitur, quoniam eiusmodi arteriae traiectu globuli plumbei, medium ventrem transuerſim peruadentis, mortem, alicui haud attulerunt aliquando, cuius felicis euentus cauſſa, in hominis ſingulari conditione, copioſa ſcilicet meſenterii pinguitudine conſtiterit, qua deficiente, oportuerit mori macilentum, cum materies, qua farciri obſtruique vulnus poterat, illi abfuerit, aggreſſorem vero circumſtantiarum ad conualeſcentiam requiſitarum defectum luere non poſſe. *i*)

§. VII.

i) Reliqua enim meſenterii vulnera, ſiquidem cum hoc vel inteſtina ſimul laeſa fuerint, vel arte.

§. VII.

De Synonymia huius lethalitatis, cum illa vt plurimum talis esse dicatur.

Clarior omnino est notio vulneris ut plurimum lethalis dicti, deprehenditurque antiquior, vtpote qua veteres graeci, ad vulnerum varios euentus exitiales significandos vsi fuerunt. Est enim vulnus vt plurimum lethale, ea vulnerati conditio ac status, ex quo ille non absoluta necessitate, sed limitata propter causae, vulneris euentum ordinarium impediturae absentiam, defunctus est, quandoquidem ex obseruatis fuerunt, qui sub praesentia causarum, lethales vulnerum effectus cohibentium, conualescere potuerunt. Vel dispar est euentus vulnerum similium, penes plures in mortem, penes aliquot in sanitatem, in quorum numero defunctus, cuius ergo quaestio criminalis nunc mota fuit, esse potuisse, et quo minus esset, per causas haud sufficienter definien-

arteriae mesaraicae ramus aliquis maior, aut ipsius arteriae truncus disruptus fuerit, indubitatam mortis causam continere, plerque auctorum adfirmant. Confer. AMMANNVS loc. cit. pag. 334. BOHNIVS loc. cit. pag. 148. ALBERT. loc. cit. pag. 334. nec non b. IOAN. ERNEST. HEBENSTREIT, Anthropol. forens. Sect. II, membr. II. cap. 2. §. 35. p. 554.

das, impeditus fuiſſe fertur, vt mortifero actui tribuendum haud ſit, quod ſingularis caſus vulnerati ſcilicet, quoad corporis partium ſitum, earum volumen ſingulare, virium defectus, ſecum attulit. Hoc termino, vt plurimum lethalis, plerique recentiores vſi ſunt, ſed et plerique illum confutarunt et ex foro proſcribendum eſſe arbitrati ſunt. *k*)

§. VIII.

De distinctionis vulnerum per ſe lethalium dictorum praxi dubia.

Cum autem haud pauci ſint, qui hanc diſtinctionem naturae conſentaneam eſſe arbitrantur, poſſunt defenſores experiri, an hac excuſatione, vulnus, ſuper quod decernitur, per ſe lethale nec abſolute lethiferum eſſe, aliquid efficere, et iudicis

k) vide AMMANNI praxin vulner. lethal. in prolegomenis no. 12. IOANN. FRIDERIC. ZITTMANN medicin. forenſ. caſ. XLIII. pag. 702. HERMANN FRIDERIC. TEICHMEIERI Inſtitut. medico legal. cap. 21. pag. 189. I. E. HEBENSTREIT, libr. cit. pag. 346. Conuenientem magis vulnerum diuiſionem feciſſe ſibi videtur, THOMAS REINESIVS in Schola Iureconſultor. medic. Libr. IV. Sect. II. cap. 2. nempe in vulnera lethalia, tuta, atque periculoſa, qua vltima tamen voce, idem, ac quod vtplurimum lethale aliis dicitur, intellexit.

iudicis animum in mitiorem partem flectere valeant. Vereor tamen, vt nihil omnino effecturi sint. Hujus exceptionis enim vis dubia omnino est et anceps, quando hoc vulnere, in quo sanando cognitae probitatis ac dexteritatis artifices omni studio allaborarunt, hominem vero seruare haud potuerunt, alius tamen aliquando conualuisse fertur, et autorum fide dignorum asserto comprobatur. Illius enim et praesentis casus incerta est similitudo, illiusque, qui vulneri superuixit, laesionem nemo penitus inspexit, in hoc vero casu, vasa maiora discissa ac soluta, sanguinis vim magnam in caua effusam esse, igiturque vulnus sanationem plane respuens adesse, quod si visum ac repertum fuit, quid vtilitatis, ab argumentatione hacce, a simili casu desumta, pro inquisito incolumi reddendo sit habiturus defensor, haud apparet, cum curandi adynamia, ex iis, quae in cadauere cultro anatomico subiecto deprehensa sunt, declaretur sufficienter & omnino comprobetur. Hominem, cui cerebri substantia ex laesionis hiatu effluxit, sanatum ex probatissimis fontibus adducat causarum patronus, *l*) alleget per thoracem vel abdomen glo-

C 5 bulum

l) Magnam exemplorum cateruam collectam inuenimus penes scriptores medicinae forensis, ex quibus nunc excitasse sufficiat BOHNIVM, lib. cit. pag. 22. AMMANNVM loc. cit. p. 296. SCHENKIUM obseru. medicin. Lib. I. obseru. XL. XLVII. MAN-

bulum bombarda explosum transiisse, *m*) proferat ferrum per ilia adactum in iisque penitus reconditum, arguatque quoniam illi hocce perpessi, viuere ac seruari potuerunt, hunc quoque sanum euadere, ac a mortis periculo liberari potuisse. Nemini tamen vnquam persuadebit, omnibus his, qui seruati fuerunt, eundem laesionis gradum fuisse, vtpote quorum viuentium viscera rimari nulli licuit, nihilque inductio a simili valebit, si tale vas, tale organon, sectione legali mutatum deprehenditur ac destructum, quo laeso per rerum naturam vita stare haud potuit.

§. IX.

De pondere huius exceptionis, si Tò per se, vulnus periculosum notat.

Congrua vero ac idonea huius vocis interpretatio, quae non nullis ita videtur, si accedit, haud leuem

MANGOLDUM diss. cit. §. 10. F. G. WEDELIVM Disser. de fundam. lethal. vulner Jenae 1695. 4.

m) Ipse vidi duo, quae notari merentur exempla, alterum militis, qui in praelio vulnus per globulum sclopetarium ita acceperat, vt per regionem intrans vmbilicalem sinistri lateris, circa spinam dorsi globulus exiuerit, nunc adhuc tredecim iamiam annis elapsis, feliciter persanatus superstes. Alterum nuper demum in castrensi, quod hic loci est, occurrit noso-

leuem in defendenda sanguinis causa, iudicem fauentem semper inueniente, potest illa producere effectum, si videlicet τὸ per se, vitae summum discrimen, summamque difficultatem curandi denotat. Factu difficile enim quod est, factu praeterea haud impossibile fuisse perhibetur. Ad vitam ex orci faucibus haud penitus reditus praecluditur, nec omnes naufragi mari merguntur, ex illisque viribus ditiores quidam, in offerendis assequendae salutis mediis, fauentiorem fortunam nacti, licet semianimes eluctantur, ideoque negandum non est, saepius ex magnis ac momentosis vulneribus euadere haud paucos, quos omne spe deiectos ac conclamatos esse artifices arbitrati sunt. Curandi potentia limitibus suis est circumscripta, et suos habet modos, est minima possibilitas, aliqua tamen est. Cum ergo mortuus quis est, ex vulnere, ex quo euadere posse nullam contradictionem inuoluit, praeiudicium pro inquisito valebit semper, sub optima curatione, sub sanitatis optimis praesidiis, aliquid tamen interuenisse, quod sanitati recuperandae impedimentum insuperabile ponere potuit

nosocomio, vbi cum admiratione aliqua conspicere licuit militem, cui dextri lateris tempora globulus sclopeti perfoderat, vt transuersim sub palato decurrens per tempora sinistri lateris exitum quaesiuisset, homine tamen nihilo secius per plures adhuc hebdomadas viuente.

tuit, cuius quidem praesentia, dummodo ex actu mortifero tanquam causa sua proxima id haud fluat, non potest non reo defensionis quoddam argumentum parere. Quotusquisque vero est, quin manifeste perspiciat, hoc in casu vulnus periculosum nouum haud sistere genus, sed possibilis sanationis minimam saltim speciem esse, ideoque ad vulnera per accidens lethalia referendum esse, *n*) cum, si excusandus aggressor sit, interuenientem caussam adesse oporteat, quae in praesenti casu fieri haud siuerit, quod in alio tamen accidere potuit. *o*)

§. X.

De Veterum auctoritate, in definienda vulnerum lethalitate, dubia.

In momentis vitam humanam attinentibus, nisi cum effectu phaenomena conspirant, summo-

n) Eodem modo facultas medica Lipsiensis de vulnere aliquo cerebri periculosum nec lethale fuisse, indicauit, apud AMMANNVM lib. cit. p. 299. qui hoc vulnus ad ea, quae per accidens mortem inferunt, referendum esse statuit.

o) Huc pertinet inter alia exemplum apud BONETVM in Anatomia practica. lib. IV. Sect. 3. vbi refertur de vulnere thoraci inflicto, et lethali facto, ex ea tamen ratione, quod forte ex

morum virorum auctoritates nihil valent. Hominem, quem sola condemnant praeiudicia, ad supplicium ducere, summa est impietas omneque humanitatis fastigium exeedit. In vulnerum lethalitate definienda, veteres sane aliquantum praecociores fuisse videntur, quando, quod saltim periculosum est id quoque lethale esse, perhibuerunt. Saepius vero accidit, dum a legentibus euoluuntur, vix satis ab iisdem capiuntur, vulnusque, quod saltim in discrimine versabatur, lethale dixisse, censentur. Certe non est, cur aliquis inuehat in HIPPOCRATEM *p*) quando ille integumentorum capitis vulnera periculosa appellauit, siquidem ex illius oraculo nihil quicquam minus, quam quos lethale θανάσιμον apellauerit, elucescit! Nullum sane capitis vulnus leuiter contemni debet, saepe enim cutis sola ferro aut alia re contusa, si non diligenter et cum quadam cautione curetur, veluti si sanguis concretus non expurgetur, aut aliud quicpium negligatur, vulnus incrudescens non parum molestiae creat, et aliquando febrim inducit, et medico quidem negotia, aegroto vero periculum non leue adfert. Verum enim vero,

ex animi commotione protinus vomica pulmonis, diu latens, nunc suffocationem funestam produxit.

p) HIPPOCRAT. lib. cit. de capitis vulneribus edit. Foes. Sect. VI. p. 901. Lit. G.

ro, neminem forte futurum eſſe arbitror, quin facile perſpiciat, ſub conditionibus a Coo adductis, externa capitis vulnera periculo haud carere, et inflammari poſſe duram meningem vna cum pericranio interuenientibus ſuturis, et recte quidem clariſſimus vir, ex eiusmodi vulneribus moriendi neceſſitatem aliquam eſſe negauit, ſi quid vero eorum, quae in textu leguntur, fiat, occaſionem moriendi exinde porrigi poſſe, nullus facile inficias ibit. Nec nimis largos in vulnerum lethalitate deſignanda veteres fuiſſe, conqueſtus eſt IOHANNES DOLAEVS: *q*) Plura olim lethalia vulnera appellitantur quam hodie, ubi dies diem docuit, et vulnera quaedam tot retro ſeculis pro lethiferis habita, nunc nonniſi poſitis certis circumſtantiis mortifera fiunt; et medicorum Lipſienſium fulgidum quondam ſidus, IOANNES BOHNIVS, *r*) plurima vulnera veteribus lethalia dicta, ex mortiferorum catalogo deleuit, et eorum exempla excitat, qui de vulneribus euaſerunt, quibus praeſentibus hominis vita durare vlterius poſſe haud videbatur.

§. XI.

q) Encyclopaed. chirurg. rational. lib. VI. cap. V. p. 549. de vulneribus edit. Venet. 1695. fol.

r) In eleganti et ſaepius laudato libr. de renunciatione vulnerum paſſim, praecipue Sect. II. cap. I.

§. XI.

De HIPPOCRATIS *mente, circa lethalitatem abſolutam recte capienda.*

Veteres ideo plerumque taxamus, quod illorum mentem recte haud aſſequimur; HIPPOCRATES *s)* de vulnerum lethalitate ita ait; Veſicam concidi, aut cerebrum, aut cor, aut diaphragma, aut inteſtinorum tenuium quoddam, aut ventriculum, aut hepar lethale; et cous plus ex obſeruatorum collectione, quam rationibus ſuos aphorismos conſcripſiſſe videtur, vt praeterea omnino aſſeri nequeat, quae in vno alteroque exemplo lethifera fuerunt vulnera, eadem quoque in omnibus effectum mortiferum edere debere, ſi quidem, ex quodam accidente interueniente laeſiones mortis cauſa fiunt, quae ſibi relictae ſi fuiſſent, ad ſanitatem iter ſuum abſoluiſſent. Verum enim vero, ſi rationes etiam audias, perſpicies omnino HIPPOCRATEM ſine illis ſuas de lethalitate ſententias haud promulgaſſe, et demonſtrationibus anatomicis euentum reſpondere. Veſica, niſi illa vrinis plena ſit,

s) Aphoriſm. XVIII. lib. VI. κύστιν διακοπέντι, ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίην, ἢ φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, ἢ κοιλίην ἢ ἧπαρ, θανατῶδες.

ſit, et ſuper oſſis pubis ſynchondroſin promineat, ſola vulnus accipere nequit; in perinaeo ad veſicae collum inque eius muſculoſa parte, vulnus forte innocens eſſe poſſet, quale illud eſt, quod veſicae vrinariae calculi de illa extrahendi cauſa infligitur; Quodſi vero in fundo, ſeu parte ſua ſuperiore, telo, vel alio laedendi vi donato, inſtrumento dilaceratur veſica, quod impediri poſſet ſane nihil eſt, quo minus lotium inter peritonaei cellulas longe lateque diffuſum, gangraenae ineuitabilis cauſa fiat, cum ob perpetuum, quo ſcatet, madorem, vulnus ipſum claudi nequeat, & veſica prae dolore in ſe contracta, non poſſit non vel minimam vrinae portionem continuo ſtillicidio in pinguedinem ſubſtratam propellere. Quae cauſa etiam fuit, quod illam calculi ſectionem, quae ſupra pubem inſtituitur, quis celebrari ſi cupiat: nunc omnino ſit nulla. Proinde etiamſi non reſpectu vulneris, attamen ſymptomatis huius, a vulnere inſeparabilis adynamiamque curandi in ſe comprehendentis reſpectu, veſicae laeſionem lethalem eſſe, medicinae parens pronunciavit. *t*) Quod cerebri vulnera attinet, ipſe HIPPOCRATES ex HIPPOCRATE interpretandus eſt. Ille enim in libro de ca-

t) Veſicae vulnera qua ratione impune inferenda, et quaenam periculum ſecum habeant, vberius hinc inde demonſtrauit IVST. GODOFRED. GVNZIVS in lib. obſeru. chirurg. de calcul. curandi viis, Lipſiae 1740. 8.

capitis vulneribus, varios cerebri laesionum lethalitatis gradus constituit. Vulnera ait: quae prope caluae os, quod bregma dicitur, facta sunt, si deprimitur magis quam rumpitur, si intus deprimitur, et lethalia magis sunt et curatu difficiliora: *u*) vnde euidenter liquet, omnia cerebri vulnera, antiquis in vniuersum lethalia dicta haud fuisse, sed ea tantum pro talibus censuisse, quae in profundum descenderent, et alte cerebri substantiam diuiderent, penitusque discinderent, veluti vox διακοπέειν *x*) non potest non alti vulneris quo tota visceris compages dirimitur, significare. Veteres igitur nemo criminabitur, quod eiusmodi laesiones μάλιςα θανασίμοις maxime lethalibus annumerauerint, atque illorum ordini subscripserint vuluera medullae quoque spinalis, quae serius licet occidant, occidunt tamen necessario, si quidem omnibus his impossibilitas curandi per naturam inest. Et quotusquisque est, qui non arbitretur, recte HIPPOCRATEM sensisse, cum diaphragmatis et hepa-

u) τὸ ὀςέον ταύτη τῆς κεφαλῆς φλᾶται, τὲ μᾶλλον καὶ ῥήγνυται, καὶ ἔσω ἐ'φλᾶται καὶ θανασιμώτερά ἐςιν καὶ χαλεπώτερα ἰήτρευέσθαί τε καὶ ἐκφυγγάνειν τὸν θάνατον. Edit. Foes. pag. 698. lit. H.

x) Consentientem inuenimus IOANN de GORTER, in medicin. Hippocrat. p. 703.

patis vulnus lethalibus adnumeravit, toto ſcilicet viſcere illud ſi acceptum eſt, quippe cum τὰς Φρένας, totum diaphragma, in textu legimus; et compertum comprobatumque eſt, qui ſepti tendine transfoſſi ſunt, vivere non potuiſſe, quoniam talis laeſio et ex ſe ipſa, et ideo, quod non poſſunt non vicinae partes inſimul tactae eſſe, curandi poſſibilitatem irritam reddit. Quodcunque inteſtinorum tenuium toto canali abciſſorum vulnus, de quibus in textu ſermo eſt Coo, et quod ventriculum ſimiliter transfoſſum attinet, cum horum inquinamenta in abdominis cauum, cum certiſſimo putrefactionis metu non poſſint non depluere, ſane haud liquet, an et qua ratione, quibus vulnus tale factum eſt, ſanari potuerint. *y*)

§. XII.

De vulnerum horum lethalium, certo reſpectu dictorum, determinata ſanationis poſſibilitate.

Ex omnibus hiſce vulneribus tamen, hoc, quem adduxi, reſpectu lethalibus, haud dubitanter plures euadere potuerunt. Vulnus retro caput habentes, id eſt cerebello ſauciatos, incolumes reddi poſſe ipſe HIPPOCRATES teſtis eſt, penesque obſeruatores exempla bene multa eorum, qui-

y) Horum vulnerum variam naturam optime expoſitam tradit de GORTER loc. cit.

quibus cerebri substantia e vulnere foras descendit, attamen viuere et sanari potuerunt, legere poteris, ea quae apud IOANNEM BOHNIVM extant hanc in rem sufficere possunt; *z*) Liceat tamen mihi super eiusmodi casu ex HILDANO *a*) elegans excitare Poema

Non audita loquor, narranti credite, vidi
His oculis, tetigi non dubitante manu,
Acer erat iuuenis, medio cui vulnus adactum
Est capiti, cerebri pars quoque caesa fuit.
Ille tamen viui, si credas, arte melampi
Hoc factum, peccas; hic medicina silet.

Hic cerebri pars medullaris *b*) intacta procul dubio mansit, et quamuis arduum omnino sit, comprehendere, qua ratione haemorrhagia, sanguinisque inter cerebrum ac piam meningem

 effu-

z) Lib. cit. Sect. I. p. 21. seq. plura collegit, IO. CHRIST. TEVBEL[illegible]R in diss. de vulner. cerebri, non semper lethalibus, Halae 1750. sub praesidio Illust. BVCHNERI habita.

a) HILDAN. obseru. chirurg. centur. I. obs. ru. XIII. exempl. 3. p. 22, auctore ANTONIO FAYO.

b) Cerebri enim partem medullarem nunquam sine dolore subsequente laedi recentiorum quoque testantur obseruata; Confer imprimis IOAN. GOTTOFRED. ZINNII diss. sistens experimenta quaedam circa corpus callosum, cerebellum, duram meningem, in viuis animalibus instituta. Sub praesidio Illustr. HALLERI Gotting. 1749. defensa.

effuſio incoercibilis ac omnino lethalis futura ab-igi potuerit, ſi quidem niſi arteriis venisque, quae in pia matre ſana reperiuntur copioſiſſimae, laeſis cerebrum attingi nequit, attamen, vti vulnera mirabili caſu aliquando eueniunt, ita fieri potuit, ſi tamen eiusmodi obſeruata fabulis accenſere haud eſt animus, ſique autores fidei probatae audiendi ſunt, vt cerebri ſubſtantia corticali ablata, arteriae carotidis ramos, cerebri ambages profundius perreptantes, vulnus praeteriuerit, in uenis vero diſſectis, cum illae ſanguinem retro haud fundant, periculum ideo eſt nullum. Eadem caſus felicitas, in reliquis ab auctoribus recenſitis euentibus eſſe potuit, ut vulnus alte etiamſi in viſcus demerſum, vaſa maiora, quorum ſanguinis extra vaſa miſſio ſiſtenda non eſt, euitare potuit, adfueritque quaedam conditio, ſub qua laeſio vitae leges penitus abolere nequiuerit. Eſto cui pulmones pleurae preſſe adhaerent, illique intimo nexu iunguntur, id quod baiulis, modo aliquo inter morbum et ſanitatem medio, accidere ſolet: vulnus toti pulmoni ſit inflictum, in illo ipſo adhaeſionis loco: adhaeſio ipſa, ſanguinis in pectoris cauitatem prohibebit profuſionem, ſanabitur ſub hac conditione vulneratus, quando quidem ſanguinis vis tota de de vulnere effluere potuit, ſubque minima reſpiratione, euitato empyemate, pulmonum vulnus conglutinari potuit, Simili modo curabitur, cui patente vulnere ventris inteſtinum laeſum eſt,

quo

quo educi canalis alimentosi portio sauciata consuique possit, e contrario vero, intestini vulnerati particula abscondita si iacet, inque vulnus externum nec duci, nec acu linum trahente traiici valuit, neutiquam id continget. Vix vereor ex ventriculi vulnere quendam restitui posse, si instrumentum laedens, in illum ipsum locum adigitur, quo cultriuoro prussico per vulnus, arte inflictum, extracto, sanatus fuit, interque lobum hepatis sinistrum, lienem atque colon descendit. Si HEISTERVS renis vulneri optime medicatus est, *c*) superficiale illud fuisse videtur, et tubulos renales, vasaque renum maiora intacta praeteriit. Sub his conditionibus ad sanitatem vulnere aegrotanti datur regressus, licet cum periculo, sique in exemplo forensi conditiones adductae, quae sanationi fauent adfuerunt, et sauciatus diem suum obiit, nihil est, quod causam accidentalem, sanitatem recuperandi haud permittentem, supponere impedit.

§. XIII.

De exemplorum, quibus graue vulnus sanatum fuisse scribitur, discrepantia ab exemplo quaestionis.

Verum enim vero, omni eiusmodi exemplorum recitatione nihil effecturus est causae patronus, vt

D 3 pro-

c) In Chirurg. Part. II. sect. cap. 140. §. 14. p. 903.

probet hoc vulnus, quod nunc in quaeſtione eſt, etiamſi cum periculo fiat, ſanari potuiſſe, et ea propter vulnus per ſe, ſeu vt plurimum lethale adeſſe, cuius vis in cauſa dubia nonnulla eſſe poſſit. In eo enim quaeſtionis cardo vertitur, vt appareat, an conditiones, ſub quibus vulnus perfecte coire potuerit, in cadauere reperiatur; ſi oſſis fragmenta ad cerebri intimam ſtructuram haud peruenerunt, ſi ſanguis in grumos concretus inter cerebri anfractus, aut in eius ventriculis, atque in caluariae baſi, vel circa oblongatam medullam haud reperitur, ſi in loco quem adire nefas eſt, calua fiſſa haud eſt, *d*) ſane nihil obſtat HIPPOCRATIS ſtylo vulnus equidem χαλεπώτερον ἰητρεύεσθαι, ſanatu difficile, attamen ſanationis nullatenus expers, propalare; maxime, ſi quod facta opus erat, intermiſſum fuit, nec ſanguinis grumoſi portio, durae matri incumbens, aut illi atque piae meningi interfuſa, educta fuit, quae tamen admoto modiolo foras facile depromenda erat. Etenim, ubi de hominis nondum conuicti culpa quaeſtio occurrit, minima etiam defenſionis momenta, pondus quoddam in ſe recondiunt. Eodem modo ſi de vulneribus periculoſis, et aliis plerumque lethalibus, in foro criminali mentio occurrit agiturque, non

tam

d) Illa enim ſigna ſi praeſentia fuerint, vulnus lethale efficere probat HEBENSTREIT Anthropol. Sect. II. membr. II. cap. II. §. 40. p. 426. edit. 2da.

tam quid illi euenit, qui ſimili laeſione conualuit, dicitur, quam quod in praeſentis interempti cadauere reperitur, quaerendum ac inueſtigandum eſt, vtque exemplorum prolatae feriei inhaeream, ſi cruoris copia immanis in interfecti pectore deprehenditur, ſi vulnus totum pulmonum viſcus penetrauit, ſi venter faecibus aluinis fartus, ſi ſanguinis vis ingens illuc deſcendit, totus ren ſi transfoſſus eſt, et vrina cruori immixta inter peritonaei pinguetudinem fluctuat, ſi ex ventriculi vulnere cibus, quo ſaturatus erat, in abdominis cauum effluxit, multo magis, ſi iecoris lobus; ſub quo omnis fere, maxime cum vacuus eſt, deliteſcit, transfoſſus fuit, ſane quid ex exemplorum inductione conſequi poſſit, nos fugit, cum illa alias conditiones, quam quae nunc praeſto ſunt comprehenderint.

§. XIV.

De licitis defenſorum, ad ſeruandos inquiſitos, argutiis.

Quandoquidem cauſarum patroni, occiſorem ſcriptione forenſi defendentes, commiſſum ſibique publico nomine a iudice traditum inquiſitum acceperunt, nihil omnino argumentorum illos oportet intermittere, quibus princeps vel moueatur ad miſericordiam, vel dubius haereat ambigatque inter mortis vel gratiae praeoptandam

 ſenten-

ſententiam, et ita flecti malit in mitiorem partem, quam grauius et ſeuerius cum erroris periculo in ſanguinis fauorem ſemper promerentis cauſa eligere ſuffragium. Cum pro roſtris ſtarent veteres cauſamque perorarent, ita ſibi agendum eſſe exiſtimauerunt, vt quo quis, in nocentiſſimis etiam hominibus excuſandis, ingenioſior eſſet, eo quoque maior, ſapientior, ac excellentior eſſe videretur. Noui ego, ait CICERO: *e*) vos magnos cauſae patronos, hominem occidat oportet, qui opera veſtra vti cupiat. Vitio vertendum proinde oratoribus haud eſt, arte quando ſupplere ſtudent quod cauſae bonitati decedit, mox cum violentia externa tempus mortis naturalis coincidiſſe, ſi laeſio incruenta et vulneris effectus haud ſenſibilis eſt, veluti, commoto per ictum cerebro praetendunt, mox ſi duo colluctati ſunt, atque lien alteri ruptus eſt, ſuae quam perpeſſus eſt occiſus noxae cauſam, quoniam actus mortifer mixtus fuerit, allegant, aliquando cum vulneratus rueret, plus ex lapſu, quam ex aggreſſoris violentia ac impetu, organi deſtructionem ſubſecutam eſſe affirmant, hinc ex iracundia aut ebrietate, ſanguinis orgasmum excitante, ac vaſa tumefaciente, illa in cerebro rupta fuiſſe indigitant, illud non raro efficere audent, vt iudici perſuadeant, non tam ex vulnere, quam ex conualeſcendi, quae vulnerato propria eſſet ineptitu-

e) Epiſtol. ad familiares lib. 2. 14.

titudine, mortem ingruisse, illamque non tam factam, quam cum proxime immineret, acceleratam tantum fuisse docent. Quando etiam delicti corpus incertum arguunt, quod haud recte secuerit medicus, diserte vix scripserit, nec cognoscendae absolutae lethalitatis media, aut instrumentorum laedentium effectus, clare exposuerit, quod sub iudice incompetente, vel personis ad iudicium requisitis absentibus, quos adesse tamen oportebat, peracta sit cadaueris inspectio, quod iudicis scriptio, medici relationi haud respondeat, medicus auctoritate secandi haud praeditus, cultro anatomico cadauer subiecerit, chirurgusque solus, cui fides neutiquam habenda est *f*) hoc tantum perfecerit, quod defuncti corpus ad inspectionem legalem, et ad eruendae exinde veritatis momenta, ineptum putredo reddiderit, et si quae aliae sunt artes, quibus defensorum foecunda calliditas, sententiarum arbitros confundere, illosque vt poenam ordinariam haud decernere audeant, incertos dubios ac haesitantes efficere allaborat. *g*) In his vero omnibus

f) Vid. MICH. ALBERTI, lib. cit. cap. 17. p. 378.

g) Plura ad hunc scopum facientia exposuit MICH. ALBERTI loc. cit. cap. 18. p. 390. seq. de iniquis advocatorum stratagematibus in casibus medicis legalibus, et HEBENSTREIT Anthrop. Sect. II. membr. II. cap. V. p. 611.

defensionum adminiculis, eo minus causarum antistites peccare videntur, quo plus, vel vera conscientiae incertitudine, vel ratione officii, publice sibi iniuncti, inducuntur, vt hoc sibi ita efficiendum esse arbitrentur. Vita enim sceleratissimi etiam hominis alicuius est pretii, de qua in ambiguitate causarum etiam minima, Deo decernendum est soli, possuntque iudices, dum seuerius decernunt, peccatum committere, qui, si mitius sentiunt, in errorem saltim incidunt, et datur vindicta suppletoria, supplicio haud inferior qua vti quiuis iudices sapientissimi securius esse existimant, quam caedere, percutere, laniare.

§. XV.

De paradoxis autorum obseruatis ad defensionem ineptis.

Omnibus nobis ita euenit, atque ita natura comparata est, vt harum rerum, quae narrantur admirationis gratia, plurimae audiantur paucissimae videantur ipsae; et sane dici nequit, quanta ubiuis tempore fuerit, vigeatque adhuc ad super-

p. 611. de excusationum momentis medicis, nec non FRID LEBRECHT STOLZE, diss. de eo quod ustum est in defensione inquisiti ex capite imbecillitatis mentis et quaestione quousque excuset, Lipsiae 1743. 4.

perstitionem vsque procedens multorum credudulitas, qua inducti, narratiunculas, quibus natura rei haud respondet, pro veris euentibus habuerint. Ceruum ex cordis vulnere, in cuius substantia longo post tempore sagitta reperta fuit, sanatum habet THOMAS AVEIGA, *h*) alii experimenta cum canibus instituta referunt, qui, post quam illis trans caluam et cerebrum clauus actus esset, superfuerint. *i*) Vt alia commenta quorum apud obseruatores larga messis est, nunc silentio praeteream, quibus forte, ad vulneris lethalitatem dubiam reddendam, sapiens defensor uti recusat.

§. XVI.

h) Commentar. in GALENI libr. de loc. affect.

i) Pertinet etiam huc exemplum cordis porcini, cui bacillus acutus ante semestre transfixus inhaerebat, quod penes PLATERVM se vidisse HENRICVS ab HEER obseru. medic. obseru. II. affirmat, citante BOHNIO lib. cit. cap. 10. p. 128. Eiusmodi tamen experimenta, si cum aliqua cura instituuntur, non protinus exitiosa fieri comprobant recentiorum exempla, ex quibus huc referre liceat, quae IO. GOTTFR. ZINN in diss. cit. studiose exposuit. hic enim v. c. cani per anteriorem capitis partem, supra sinum longitudinalem per omne cerebrum traiecit clauum triquetrum, vt ossibus baseos cranii inhaereret, altero demum die extincto. experim. I. p. 4. etc.

§. XVI.

De sera morte vulnere graui afflictorum, possibilitatem sanationis haud testante.

Saepius etiam in vulneribus dies numerari solent, atque ex eorum decursu de eiusdem lethalitate decerni. Videri ideo poterat, vulnus saltim periculosum neutiquam autem absolute lethale fuisse, quandoquidem sero diem supremum obiit vulneratus, diuque superuixerit, *k)* si quidem ex illa, erga mortiferam causam vegeta resistentia, concludi poterat, aliquid peregrini accessisse, quod ex actu caedem producente et ipso vulnere haud prouenerit, sanationique iam inchoatae obstaculum inferre potuerit mortemque per accidens accersere quo respectu laesio quaedam grauis, per se lethalis, id est summe equidem periculosa et plerumque occidens, ast aliquo gradu minus lethalis caeteris dici viderique queat, ob aliquam minimam licet sanationis possibilitatem in se comprehensam. In illo casu VATERI. *l)* cum cerebri vulnus post septimam demum septimanam vitae finem poneret, quaedam sanandi potentia, quam intercurrentes causae infirmare potuerint omni-

k) Vid. supra §. 3. not, c)

l) Vid. ejus diss. de vulnere cerebri sclopetario, septima demum hebdomade absolute lethali, Wittebergae 1722. 4to.

no adfuisse videbatur, sed docet clarissimus auctor, ex eorum natura, quae in cádauer, sectione contemplato, apparuerunt, conualescendi opem adfuisse nullam. Quis affirmaret, eum sanari potuisse, qui vulnus in cordis substantia subsistens accepit, *m)* quandoquidem dies aliquot vitam traxerit, videreturque vulnus equidem per se et in plurimis lethale, in hoc autem minus lethale fuisse, quoniam superfueris. Veluti GALENVS *n)* refert: Si ad ventrem cordis vulnus aliquando peruenit, protinus magno cum sanguinis fluore homines mori necessum est, idque praecipue, si sinistrae partis venter fuit vulneratus; Si vero non ad ventrem vsque pertingat, sed in cordis substantia vulnus est, ex ita affectis aliqui, non solum eadem die qua vulnerati fuerunt, sed et sequenti quoque nocte viuere potuerunt. Atque ita est in reliquis quoque vulneribus, quibus ad vitam necessaria pars destructa est, quaeque sanandi adynamiam per sectionem legalem in se habuisse cognoscuntur, vt etiam si serius

m) Eiusmodi vulnerum exempla, in plerisque medicinae forensis scriptoribus adducta deprehendimus. Vid. SCHENCKIVS libr. II. de cordis vulneribus, obseru. I. BLEGNY Zodiacus Gallicus anno 1681. mense Junio obseru. 23. p. 139. BOHNIVS libr. cit. p. 127.

n) De locis affect. Libr. V. cap. II. sub lit. A. Tom. VII. p. 481. edition. RENAT. CHARTER. Lutet. Parisior. 1679. fol.

ſerius occiderint, non minus tamen tanquam abſolute lethalia occidiſſe feruntur, poſſunt enim mortem differre varia incidentia, pinguedo nec non cruoris congelati thrombus ad tempus vulnus claudens. Inteſtinum ſauciatum ad tempus collapſum eſt, cibis vero aegro repleto et ablegatis iisdem, vigente digeſtione, ad inteſtinorum tractum, vulneris aperitur hiatus, fex in abdominis cauum fertur, aeger etiamſi ſero, perpetuo tamen cum actu violento nexu cauſali fatis cedit. Quodſi ergo terminorum peremtoriorum, poſt quorum effluxum neutiquam vulnus, ſed caſus tantum interfecit, quaedam eſt efficacia, eam non tam ex rei natura, quam ex lege et legislatoris indulgentia tantum et vnice habebunt. o)

§. XVII.

De lethalitate relatiua ad imbecillitatem indiuidui, an ſit ſaltim per ſe lethalis appellanda.

Quaeſtio ſingularis eſt, quam vero iuris interpretibus ſolis derelinquunt medici, an videlicet mox morituri impune occidi poſſint, anque occiſus

o) Iure conſultorum aeque ac medicorum hac de re ſententias collegit, MICH. ALBERTI. lib. cit. cap. 14. §. 13. p. 287. ſeq. HEBENSTREIT lib. cit. ſect. II. membr. II. cap. II. §. 13. p. 361. TEICHMEYER inſtit. medic. legal. cap. 22. Qu. 5. p. 199.

cisus partem causae mortis suae habere dicatur, quia viscus illi fuerit corruptum leui aliqua laesione, alium fortem hominem et vigentem non occisura. Esto vulnerato in pulmone abscessus reconditus; pectoris plaga sua natura leuis sit et sanabilis, febris autem, a vulnere inseparabile symptoma, pus in vomica absconditum coquit, et illud a febre vulneraria motum, accedente noua febre suppuratoria, ad abscessum referenda, rupto folliculo effundatur in cauum, erit exinde mors; An ista ex vulnere tanquam ex sua causa proxima? non videtur: nisi enim abcessus praeextitisset, nisi ille febre motus esset ac ruptus, aeger vulnus superasset, vtpote quod omnia bonitatis signa ostenderit. Erit igitur hocce vulnus relatione ad aegrotantis pulmones morbidos lethale. Per accidens lethale dici sane haud poterit, nihil enim, quod non homini in ipso violento actu iamiam adfuit, accessit; nec absolute lethale erit arbitrandum, siquidem illud absente vulnerati abscessu optime coire poterat. Medium adeoque terminum, quem vocare solent, inueniri oportet, qui inter vtrumque casum ambigat, et arbitror tale vulnus per se lethale nominari posse, quoniam suam destruendi vim acquisiuerit, non a medentium errore, vtpote qui erant expertissimi, non ab alia causa vulnus mutante, illud enim purissimum et ad sanationem iamiam inclinabat: sed illam nocendi facultatem ex se ipso habuit, cum limitatione

vero

vero ad viſceris aegroti ſtatum. In alio exemplo lien occiſi vehementer turgeſcebat, ſimulque in illo abſceſſus veſtigium ſeſe manifeſtabat, ſub colluctatione ruptum viſcus vitae finem poſuit derepente. Externa violentia, per ſe mortis cauſam exhibuit, alia nulla adfuit, nec a quodam accidente, quod actum mortiferum haud ſpectat, lienis ruptura originem traxit, fuit enim cum ipſo actu lethifero mors ſynchrona. Attamen non abſolute, id eſt, ad omnes caſus lethifera fuiſſe videtur, nec alius, niſi ſolus ille, cui morbidus lien inhaeret, a vi tam leui illata lethaliter affligi poteſt. *p*) Verum vti iam profeſſus ſum, ad legum interpre-

p) Quomodo, qui vulnerati intereunt, non tam vulneris quam aliarum rerum culpa emori poſſint, etiam inquiſiuit TH. REINESIVS in ſchola Iureconſult. medic. Lib. IV. cap. 8. p. 559. ſqq. HEBENSTREIT Anthropol. ſect. II. membr. II. c. 2. §. 9. p. 353. Sic plura adnotata inuenimus penes medicos forenſes, vulnerum exempla, quae ſuperueniente aliqua cauſſa ſingulari funeſta fuerunt reddita, ſic v. c. infimi ventris concuſſio, cum fruſto carnis facta, lethalis extitit, praeſente nempe, vt haud aegre patet morbi cauſſa in percuſſo; quem caſum refert ZITTMANN lib cit. Caſ. 53. Cent. VI. p. 1575. Vulnus hepatis non per ſe ſed propter purpurae concurſum lethale refert. MICH. ALBERTI lib. cit. Tom. I. P. II. caſ. 31. p. 367. vt alia taceam.

pretes haec ſpectant, medici enim aliter quam, ſine illata hac iniuria hominem adhuc in longum potuiſſe animam trahere, affirmare, atque mortem occiſi acceleratam fuiſſe, pronuntiare poterunt. En exempla vulnerum per ſe, ſine vllo accidente lethalium, an homicidam defendendi vis quaedam his inſit, diiudicandum aliis relinquam.

§. XVIII.

Concluſio.

Cum vero in ſenſu ordinario illud tantum vulnus per ſe lethale eſſe enuntietur, quod ex indiuiduali quorundam conſtitutione ſanari potuit, in plerisque autem conualeſcendi media faſtidit, nihil ſane eſt, quod eius veritatem et a vulneribus abſolute lethalibus realem diuerſitatem comprobare queat, quare de iisdem eadem omnino, quam quae de vulneribus adynamiam curandi in ſe comprehendentibus, ferenda eſt ſententia. Inſtar omnium, qui nobiscum facit, eſſe poterit beati PLATNERI *q*) de huius vulneris genere iudicium: Alia vulnera per ſe lethalia vocantur, inquit, per quae etiam homines pereunt, non omnino quidem, ſed maximam partem, ita vt forte centeſimus ſeruari aliquando potuerit. Haec vulnera, ſi ſententia ferenda eſt, prioribus paria habentur. Quae cum ita ſint, neminem facile futurum

q) Conf. EIVS Inſtit. Chirur. §. 365.

turum eſſe arbitror, quin iudicet eo in caſu, vbi de hominis vita iudicium eſt ferendum, atque indubitata aliqua ſententia dicenda, ſiquidem ſit aeque impium, inſontem damnare, ac eum, qui cauſa ſummi mali extitit, id eſt homini vitam ademit, impune liberare, quanta fieri poteſt cum ſollicitudine circumſpiciendum eſſe, ne excuſatio aliqua, quae vera non ſit, permittatur ſub quacunque demum ſpecie homicidae. Eaque propter, cum id de vulneribus per ſe lethalibus iam declarare allaborauerim, ſi defecerim, atque non ſatisfecerim expectationi, veniam in ardua re me facile impetraturum eſſe confido.

XXII. DR.

XXII.

DR. ERNESTI GOTTLOB BOSE

Progr.

De ſugillatione in foro caute diiudicanda.

Lipſiae, 1773.

Quum non infrequenter eueniat, vt, dum aliquis facinoris violenti reus habetur, eius modi illi imputentur momenta, quae aliam longe cauſam et originem habent, tale medico, in primis forenſi, adhibendum eſt ſtudium, quo rei perpetratae veritas dilucidetur. Siue enim hominum aduerſos eos, a quibus ſibi ſuisque iniuriam factam fuiſſe arbitrantur, malitiam, ſiue cauſarum patronorum, iniqua ratione ſeductorum, argutias aeſtimemus, iis aliquando ita perturbari poſſe aequiſſimos etiam iudices inuenimus, vt niſi, a quibus obſcurae rei indagationem deſiderant, medicorum inſtruantur accurato ſcrutinio, inſontes damnari et culpam committentes

 libe-

liberari quandoque possent. Quod vtrumque cum magno rei publicae periculo coniunctum est. Etsi vero nostri seculi multum laudanda est sedulitas, qua efficitur, vt medicorum, prius sententia quam feratur, non superficiaria exigatur disquisitio, tamen hi sibi ipsis culpam contrahere poterunt, si in discernendis effectuum caussis debitam non adhibuerint diligentiam, quod sane bonum et honestum virum eo debet impellere, ne leuis etiam praetermittatur conditio, quae ad veritatem expiscandam pertinet. Multa certe quotidie occurrunt exempla, ex quibus tamen nunc, data in hac solennitate scribendi opportunitate, selegimus sugillationis discrimina, quae cautos esse iubent medicos, ne, quod ab internis iisque morbosis, corpori inhaerentibus, effectum est rationibus, pro ea venditetur caussa, quae aliunde accesserit, aut violentiae adhibitae externae documenta offerat. Eo magis vero ad haec curatius indaganda excitabamur, quod in memoriam venit casus pueri, cuius vita affirmabatur in periculum deuenisse, quoniam magna corporis pars sugillata existebat, quae a verberibus et violenta tractatione profecta referebatur, inprimis, quum paucis demum interiectis diebus, sani alias visi, pueri corpus sanguinolentis stigmatibus defoedatum conspiceretur, quae non nisi a patris iniqua, vsitata quoque et cognita, castigatione dicebatur prouenisse, mortisque subitaneae, vt rumor erat, rationem continuisse.

Vt

Vt itaque iustitiae aequae et in rerum veritate rite diiudicanda occupatae fieret satis, sectione, vt decet, instituta, conditiones cadaueris, et sugillationum caussas, nec non inde deriuandam culpam optime manifestari posse iure existimabatur. Quam quidem ea propter nunquam intermittendam esse censemus, quod, quae in superficie corporis apparent notae, ad praegressas morbosas rationes, quibus in producenda vel accelerande morte vis est, ita explicandas, vt iudicem instruant, minime sufficiunt. Huius itaque sectionis praecipua momenta hic adducemus, quod ex iis, ceu exemplo, intelliguntur ea, quae ad caussarum scrutinium pertinent. Totum nempe corpus exterius macilentum comparebat, signum antegressae oligochymiae offerens, rubicundae hinc inde et inflammatae maculae conspiciebantur, quae non nisi circulo humorum adhuc vigente excitari poterant, contusionum praeter ea, sugillationum excoriationumque vestigia distincta occurrebant. Tales praecipue in capite frontis regionem, genam dextram et maxillam inferiorem, mentumque, auriculam deinde sinistram, cutim vero vix penetrantes, videbantur occupare. In vtraque porro scapula idem obseruabatur, eo tamen cum discrimine, vt ad dextram rubicundae fere et roseae, procul dubio recentes, ad sinistram e contrario liuidiores atque
siccíores, et crusta superinducta instructae detegerentur iam antiquiores excoriationes. In pri-

mis, quam late patet, dorsum pene integrum miro modo sugillatum existebat, a quo cuticula etiam aeque facile ac a natibus secedebat, vbi simul profluens ex intestino recto puris copia in conspectum veniebat. Nec deerant in vtroque femore inflammationis indicia, itidem in crure, pedes vero extremi coerulescente colore perniones notabant. Sugillatio itaque in dorso prorsus singularis omnem exposcebat attentionem, quare, tegumentis cutaneis dissectis, sanguis ita extra vasa missus inque telam cellulosam congestus erat, vt a scapulis ad nates vsque coagulum cruoris extenderetur. Hae vero notae, obiter consideratae, id sane efficerent, vt exterioris nec leuis caussae agentis vis sufficere videretur ad similia producenda mala, quae tamen a medico, in foro versante, ad decernendum nec sufficientia nec idonea satis habentur: quod suspicandum est, in internis quoque partibus haud raro abscondi vitia, sine quibus vel externa violentia tam noxia euenire non potuisset, vel quae lethale demum fecissent periculum. Hinc protinus ad interiora rimanda accessimus. Sub cute ventris et in omento et in habitu intestinorum vbique deficiebat solennis pinguedo. Ipsa quidem intestina extus rite sese habebant, in ieiuni tamen gyris quibusdam, in coli ea transuersa parte, quam zonam nominant et in descendentis eius sinistra flexura praeter consuetudinem et naturam coarctationes et condensationes erant, nec non glandularum

intestinalium, pariter ac mesaraicarum scirrhosae exulcerationes, pancreatis deinde durities et tumor. Ventriculus et intestinorum tractus spumam pituita remixtam, non paucam, intestinum rectum et vicina coli exeuntis pars purulentam, ex glandulis, vt diximus, exulceratis profluentem, materiam suppeditabant. Pulmones etiam vtrinque accreti, attamen sani reperiebantur, nec pericardium vitiosam liquoris copiam adseruabat, nec integritas costarum laesa erat. Sub cute porro cranii, in frontis dextro latere, supra pericranium, aliquot sanguinis guttulae ex vasis euaserant, absque omni tamen subiectorum ossium animaduertenda laesione vel mutatione quacunque; quum e contrario mox sub dura matre in vtriusque cerebri hemissphaerii superficie tanta sanguinis, ex vasis erumpentis, moles piam defoedasset meningem, vt membranae expansae speciem referret, a coagulata cruore ortam. Hanc autem iam ante mortem ibi collectam fuisse coniicere licebat ex seri, protinus per apertam duram matrem effluentis, copia. Siquidem et sanguis per haemisphaeriorum superius interstitium ad callosum corpus vsque descendisset, et serosa colluuies sub pia matre gyrus cerebri ipsius distendisset, nec non sub hemisphaeriis supra tentorium grumi sanguinis detegeruntur. Reliqua cerebri substantia et caua eius seu ventriculi parcam et ex vaporibus tantum collectam aquam continebant, intacta omni eius massa.

Cerebellum tandem integram, turgidam vero ſanguine oſtendebat piam matrem, vaſis eius porpemodum infarctis.

Tot itaque ſimul obſeruata phaenomena omnino ambiguum reddere poterunt medicum forenſem, num praeſentibus iis morboſis ſignificationibus potius, quam extus applicatis, non obſcure ſuſpicandis, violentiis effectus tribui debeant funeſti. At enim vero, cauta omnium conditionum perſpicientia diuidendam eſſe ſententiam declarat, quam alia ſint, quae a morbi inhaerentis indole pendeant, alia deinde, quae non niſi externis, iisque a morbo diſtinctis cauſſis, originem debeant.

Sugillationum quippe ea eſt natura, vt per errorem, quem vocant, loci in minimis cutaneis et ſubcutaneis tubulis, primo ſanguinis molecula haereat et ſtagnet, quae deinde, vel ob inhaerentem acrimoniam, forte ſenſim quoque enatam, vel ob copiam, vaſis diſruptis, ecchymoſin manifeſtiorem reddat, vt lata non raro corporis pars, diffuſo cruore, alienum contrahat colorem. Quare ſemper animo medici forenſis obſeruari debent haec diſcrimina eaque, ſollicite demum indagata, certiorem eundem facient ad idoneum ferendum iudicium. Enaſcuntur nempe ſugillationes, dum vita adeſt et circulus humorum viget, eaeque verae ſunt, duplicis autem generis. Aliae, qnae a morbis, vt diximus, proficiſcuntur, aliae, quae a violento, corpus vexante, impetu.

petu. Deinde post mortem quaedam fiunt, quas facile spurias dixerimus, etsi vim habent imprudentes fallendi. Hae posteriores autem ita omnibus solennes sunt cadaueribus, vt vix meminerimus, inter tot perlustrata quoddam fuisse, quod liuidis, coerulescentibus imo rubris et sanguineis pene maculis stigmatibusque non fuerit inquinatum, quas nostrates *Todten-Mähler*, quasi maculas morte productas, nominare solent. Has ergo, quod dolus et culpa in iis producendis nil valet, neque reo imputari posse sponte liquet, nec difficulter ex aequalitate cutis et contento intra suos adhuc cancellos liquido sanguineo dignoscuntur, nec non tenuitate humorum, quippe qui post mortem vltro quasi fatiscunt, se prodere solent. Si vero longiori post mortem tempore disquiruntur cadauera, praecipue dum singulares, humorum resolutionem et putredinem inducentes caussae validius egerint, ex vasis ruptis vel exesis effundi solet cruor. In quo tamen statu non deficiunt alia putredinis, inseparabilis mortis pedissequae, indicia, quae vtique in foro a secantibus sollicite animaduerti debent, simulque, si fieri potest, in omnes etiam accedentes conditiones inquiri, quo, quid singula ad putredinem contulerit et quantum valeat ad corpus delicti confirmandum nec in dubitationem vocandum, appareat. In altero deinde sugillationum genere diiudicando, quae morborum sequelae habentur, iterum alia viuentis alia

demortui hominis eſt conſideratio. De morbi etenim natura, quamdiu vires vitae aliquam adhuc praeſtant efficaciam, perito medico non difficilis eſt perſcrutatio, quo partim, quid per praeſentem morbum mutatum fuerit aut mutari debuerit, intelligat, partim, quid per methodum medendi peruerſam aut concinnam et conuenientem euenerit, reſciſcat. In demortuo homine e contrario res multo difficilior eſt, morbi quidem effectus aliqui dignoſcuntur, cauſſae tamen obſcurae manent, nec ſemper, omni licet adhibita opera, ſufficienter deuelari poſſunt. De ſugillationibus, in capite neogeniti reperiundis, alibi expoſui, *in Diſſ. I. de Diagnoſi vitae foetus et neogeniti §. XIII.* quae violentae licet ſunt, nullam tamen matris parientis culpam denotant. In adultorum deinde cadauerum perluſtratione quae occurrunt, eam ob rationem ambiguae fiunt, quod ſaepiſſime de iis, vt, ſi talia v. c. in viis publicis inueniuntur, antegreſſi morbi vel iniuriae paſſae nulla plane obtineri poteſt cognitio, et neglectae curae nonnunquam tribuendum eſt, quod aliunde exortum fuerat. Quum vero contuſorum, vexatorum et vulneratorum vehementiores impetus diſtincti et luculenti ſint, ſi cutim non detritam tantum et laceratam, ſed ſanguinis etiam paullo maiorem effuſionem coagulumque, muſculorum conquaſſationem, fractorum oſſium ramenta, vaſorum dilacerationem, partium, per naturam vnitarum, ſepa-

ſeparationem magnam et inflammationis, ſi non completae, tamen incipientis, ſigna detegamus, neminem futurum eſſe arbitramur, quin ſponte ſua perſuadeatur, hos omnes et funeſtos quoque euentus confidenter adſcribendos eſſe externae violentiae, quae conſulto acceſſerit et proximam mortis cauſſam conſtituat. Nec talia vel ſecantem medicum de culpa aggreſſoris dubitare permittunt, vel iudicem in ſententia dicenda morantur, ſiquidem in partibus corporis, male affectis praecipue, ſi ad vitam continuandam abſolute pertinent, omnis ratio haereat vitae deperditae, lethalitatis et ἀδυναμίας curandi.

Sed, quo hujus doctrinae praeſtantia clarior euadat, liceat iam dicta paucis ad exemplum, ſupra propoſitum, referre, in quo tum violentae ſugillationis, tum ſpontaneae, ſi ita dicere fas eſt, diſcrimina inter ſe mixta occurrunt. Athrophicus nimirum ſtatus, qui ex pinguedinis defectu et telae celluloſae vacuitate, ex marcore totius corporis, nutritionem deficientem ſatis monſtrante, manifeſtatur, malus praeter ea inteſtinorum habitus et morboſae eorum anguſtiae, quae in conficiendo chylo eodemque decenti modo reſorbendo obſtacula pariunt, quod et tenuia ſic dicta inteſtina et craſſa male hinc inde contracta deprehendebantur et pituita viſcida replebantur; glandularum deinde inteſtinalium praeternaturalis durities et ſcirrhus cum iam adiuncta exulceratio-

ratione, similisque mesaraicarum et pancreatis dispositio, puris effluentis ex ano praesentia, non leuem, sed diuturnum et omnem humorum massam corrumpentem morbum indicant. Hi vero cacochymiam induxerat diu, et sensim subtiliori quasi reddita acrimonia sanguinem ipsum sic attenauerat, vt vtique fieri potuerit, quo ex minimis vasculis effusae guttulae sugillationem excitarint eademque tum in externis tum in internis contigerit partibus. Ex impedito tandem sanguinis per vasa progressu in minoribus non solum tubulis stases promte euenire poterant, sed in iis quoque locis, quae affluentium humorum impetui facile cedunt, ruptura fieri et effusio, qualem in cerebri deteximus superficie ad quam suam conferre debuit partem, perpetuus ille intestinorum, praecipue recti stimulus atque tenesmus ab acri purulentaque, continuo vellicante, materia excitatus. Idque cito satis contigit, dum resorpti quoque puris indicia in corruptis humoribus occurrunt, quam cuticulae spontaneus secessus declarat in dorso et natibus obseruandus.

Hae itaque notae morbosos effectus significant. Ad pernionem enim, qui perpessi et infestantis frigoris signa ex tempestate frigida exortum exhibebat; obierat enim puer ineunte demum anno; respicere non opus est, quod ex eo

caussa

caussa mortis deriuari nequit. Nec leuiores, in externa corporis superficie occurrentes, excoriationes multum valent vel vrgeri in foro poterunt, quod, num ab ipsius aegroti inquieto decubitu, quippe qui ob iam adductas conditiones varie debebat angi, num ab externa pendeant irruente caussa, decerni nequit, nec eae pariter sint funesti exitus caussa habendae. Quare de similibus sugillationibus prouide disserendum esse censemus, quae aeque ab aegroto ipso quam ab alio poterant proficisci. Quum autem ingens, in dorso reperiunda, extra vasa facta cruoris effusio illiusque coagulum, nec, qualem morbus produxisset, fluidi attenuationem ostenderet, hinc euidentiores longe perpessae iniuriae conditiones doceret, eam violento excitatam fuisse modo affirmandum est, quo deinceps iudici, vlterius in caussam nocentem scrupulosiusqne inquisituro, via aperiatur commoda. Constat enim ex antecedentibus, eam lenti morbi efficaciam non fuisse, quae vasa rumpendo sanguinis immanem effusionem produxisset, hinc aliam accedere debuisse caussam, quae a morbo aliena, euentum adeo atrocem effecerit.

Ab omni ergo ambiguitate liberae sunt in cadaueribus deprehensae sugillationes, funestique euentus caussae habendae, si cruoris effusio magna fuerit, si putredinis iudicia non nisi leuia

uia inueniantur, carnes autem nec maceratae nec ſolutae putrilagine appareant, ſi tandem morbi praegreſſi, validique et teſtimonia abſint et documenta illorum in diſſectione non detegantur. Sic enim nuper demum ad nos relatus eſt caſus pueri, qui morbo dicebatur dyſenterico defunctus eſſe, in cuius tamen cadauere morbi, qui praetexebatur, nullum occurrebat veſtigium. Intra colli enim muſculos ſanguis effuſus plurimus et curatiore ſcrutinio venae iugularis ruptura detegebatur, quae integris carnibus a putredine non poterat produci, vt etiam tunc a violenta conquaſſatione et a verberibus inflictis, quae reus non abnegabat, mortis cauſſam repetendam eſſe, iuſto iudicaretur.

XXIII.

DR. PHILIPPI CONR. FABRICII

Progr.

quo

Caussae infrequentiae vulnerum lethalium prae minus lethiferis ex fabrica corporis humani anatomica et situ partium praecipue eruuntur.

Helmstadii, 1753.

Homo perfecte sanus et consueto Naturae robore gaudens, regulisque diaeteticis, specialissimae eius constitutioni natiuae vel adquisitae accommodatis, conuenienter sex rebus ita dictis non naturalibus vtens, si morborum epidemiae absint, vtpote a quarum malignitate nemo satis tutus est, morborum internorum periculo immunis ad seros annos viuit et marasmo senili, ceu vera illa morte naturali, a propriis actionibus machinae humanae ineuitabili euentu inducta, vita exsatiatus denique decedit, et quem sapientissimus

mus benignissimusque Naturae Auctor in hoc rerum systemate dederat, cursum absoluit. Ratione violentiae externae vero corporum duriorum peregrinorum in eum casu irruentium, vel ipsi ex destinatione inflictorum, res longe aliter se habet: nam ab his ne viuacissimo quidem perfecta securitas est, quum necessaria artuum et reliquarum partium solidarum corporis eius agilitas et functionum inde resultantium conditio absolute requisiuerint, vt illud potiori modo molle ac flexibile sit, ipsaque ossa nimiae vi exteriori admotae denique cedant, et varie saepe laedantur.

Caussam hoc suppeditat, cur optimi quique Historiae Medicae Auctores illi Medicinae pragmaticae parti, quae manu medetur, prae altera, quae medicamentis internis labefactatae valetudini humanae succurrit, maiorem adhuc et antiquitatem et necessitatem vindicent, quum in simplici et frugali viuendi genere, quo primi mortalium contenti erant, Naturaeque humanae, nullis maiorum morbis et debilitatibus, in posteros hereditaria lege propagandis, exhaustae, vt ita dicam, prima iuuentute et maximo virium vigore ac flore procul dubio adhuc satis diu morbos internos grauiores ignorauerint, postquam iam dudum pro vitae humanae, tot casibus et rerum discriminibus externis subiectae, conditione variae vulnerationes et aliae laesiones perpessae doloresque et reliqua incommoda inde per-

cepta

percepta ipsis necessitatem conuenientia illis auxilia conquirendi imposuerant. *a*) Licet vero haec laesionum corpori humano exterius inductarum frequentia deinde successu temporis in immensum augeri necessario debuerit, ex quo in propriam perniciem ingeniosum humanum genus vsum ferri et reliquam artem militarem didicit ac necessariam reddidit, quae post pulueris Pyrii inuentionem praecipue ad culmen perducta fuit: quotidianus tamen adhuc euentus vnumquemque conuincit, quod calculo vniuersaliori inito, longe plures semper numerentur machinae corporis humani laesiones sanabiles, quam earum, quae omnem medelam excludunt, et ineuitabili effectu mortem inferunt.

Sic si Historiam ciuilem recentioris aeui praecipue euoluamus, quo bella maiori ratione, humanitate et mansuetudine geruntur, nec vt olim ad exercitus et gentis inimicae totum excidium et deletionem producuntur, vel in cruentissimis praeliis numerum sauciatorum semper fere maiorem, quam illorum, qui statim morte occu-

a) Conferatur BARCHVSEN Histor. Med. p. 16. SCHVLZ. Histor. Med. p. 201. §. 34. No. III. *Stoll* Histor. litter. Medic. Germanico idiomate script. p. 806. et alii ibi allegati Auctores antiqui, nec non BOERHAAVE Praelection in propr. Instit. rei medicae ex Edit. et cum notis illustris HALLERI Vol. I. pag. 7.

cubuerunt, deprehendimus. Prout in praxi Medico Chirurgica priuata quoque plures vulnerati priſtinae ſanitati reſtituuntur, quam pereunt, quanquam apud Scriptores Medicinae forenſis caſus vulnerum abſolute lethalium illorum, quae illethalia vel per accidens tantum mortifera, ſecundum res circumſtantes et conditionem laeſionum declarantur, numerum vel ſuperent, vel aequent. Nam vt cuique notum eſt, de illis praecipue laeſionibus apud rerum criminalum iudices agitur et Medicorum ſententiae expetuntur, quae mortem vere et poſt paruum plerumque temporis ſpatium inſequentem habuerunt, adeoque magna lethalitatis abſolutae ſuſpicione laborant.

Rationes huius rei indaganti vix meliores occurrunt, quam tum naturalis defenſio et periculorum intentatorum atque imminentium euitatio, quam quilibet homo vario corporis et artuum motu ſibi dare poteſt ac ex naturali quodam inſtinctu adhibet, prout verbi gratia infantes et pueros iamdum, caſu corporis imminente, brachia praetendere plerumque obſeruamus; tum etiam admiranda illa et ſumma prouidentia compacta corporis noſtri interior fabrica, qua viſcera et reliquae partes eius, quarum laeſiones maius et praeſentaneum periculum coniuctum gerunt, quarumque integritas ad vitam et ſanitatem continuandam prae reliquis magis neceſſaria eſt, omnium maxime abſconditae et a reliquis vel firmioribus, vel minoris tamen, quod ad conſeruationem noſtram attinet, momenti obtectae latent.

Ad

Ad veritatem huius assertionis plenius probandam haud alio mihi auxilio opus est, quam vt partes corporis humani eo ordine mentis acie perlustremus, quo illae cultro Anatomico obuiae eruuntur, et quo quaeuis etiam alia vis externa eas attingere valet, vbi statim, quod haec res non aliter sese habeat, patebit.

Hic vero cuilibet Anatomiae vel mediocriter gnaro constat, quod inter partes molles, corpus humanum exterius constituentes, et primum ac integrum laesionum quarumcunque externarum impetum recipientes, praeter integumenta communia vix aliae, qnam musculi cum vasis sanguiferis lymphaticisque nonnullis fortasse, vt et neruis et glandulis quibusdam ossibus circumiectae occurrant. *b*) Ex his musculi motibus voluntariis exercendis isto liberiori suo situ non tantum aptiores fiunt, sed eorundem etiam laesio ae-

b) In testudinibus cochleis, cancris et pluribus ostracodermatis haec alio modo se habent, minori non solum agilitate vtplurimum indigentibus, sed maiori quoque periculo externo expositis quorum hinc partes omnium durissimae exterius locatae sunt, vid. celeberrimi LINNAEI System. Natur. Class. III. Ord. II. 95. Class. V. Ord. VII. 206. vt et Class. VI. Ord. III. de Testaceis nec non Faun. Seucic. p. m. 357. 360. et seqq. Eadem ratio in insectis coleopteris et hemipteris obtinet, de quibus euoluatur idem System. Natur. Class. V. Ord. I. et II. Edition. A. 1748.

aeque ac glandularum, vt ex Medicina forensi notum est, nunquam per se ad mortem inducendam, si debitum auxilium Medicum et Chirurgicnm accedat, sufficit, ita vt aeque ac ossa visceribus, tribus corporis cauitatibus maioribus inclusis, optimi propugnaculi loco inseruiant. Vasorum praeterea sanguiferorum illis interpositorum lumen seu diameter, collo et artubus exceptis, in reliquo corpore vtplurimum minor est, quam vt ne debitis remediis adhibitis haemorrhagiae ab eis laesis exortae breui compesci queant. Id ipsum vero quoque in materia quadam deleteria exterius cum laesione continui, verbi gratia per morsus animalium venenatorum, cum sanguine hominum communicata hoc emolumenti praebet, vt illa ob minorem capacitatem vasorum plerorumque hic occurentium non nisi exiguae sanguinis portioni pedetentim admisceatur, adeoque per impetum et efficaciam actionis vitalis cordis, in totam massam sanguineam constanter editae, eiusque propriam vim balsamicam multa sui parte infringatur et mutetetur, antequam reliquum sanguinem aliosque humores inde secretos corrumpere, vel ipsis visceribus nobilioribus perniciem inducere valeat. *c*) Quid quod idem benefi-

c) Luculentum huius rei exemplum occurrit in morsu viperae Americanae caudisonae seu Crotalophori, de cuius morsibus in ingeniosissimi LINNAEI Differt. de radice Senega ex Catesbaco

beneficium humanae vitae et sanitati iamdum ex eadem ratione contingat, cum venena superficiei externae corporis nostri admota aliaeque nores a venis absorbentibus cutaneis receptae cum fluidis nostris subinde communicantur, eisdem et ipsis firmioribus partibus citam destructionem et putredinem vniuersalem alioquin inducturae. *d*)

 Quae

baeo adnotatum legitur, quod si eueniat, vt magna aliqua vena fuerit pertusa, omni frustanea sit Medicina, nisi amputatio partis vulneratae illico instituatur, quia alias hoc modo laesus vix vltra minuta 5. aut 10. vitam seruare possit, interdum vix vltra duo. Si vero in partem carnosam et musculosam truculentos suos infixerit dentes, sine vulneratione partis cuiusdam nobilioris, sacram vulnerato Ancoram esse illam radicem, quae species Polygalae est. Confer. *Amoenitat. Academic.* Eiusdem *Volum.* 2. pag. 131. et seqq. legatur vero quoque summi viri R. MEAD. Oper. Med. Tom. 2 Tent. I. de vipera pag. m. 62. et seqq, qui incolis Americae creditam vim incantantem et attractiuam huius serpentis ex terrore Panico, Sciuris et auiculis, sono crepitaculi excitatis, solo adspectu illius incusso, solertissime explicat, ac simul iconem et descriptionem Anatomicam egregiam huius animalis organorumque eius nociuorum exhibet.

d) Inde exempli caussa accidit, quod miasmata morborum malignorum et summa contagii truculentia infectorum indubitato hausta ac per venas

Quae autem arteriae vel venae in artubus capaciores ſunt, et quarum hinc vulnera nimis celeri et copioſa ſanguinis profuſione citius certiusque funeſta eſſe poſſent, vel intra craſſos muſculos aliasque partes abſconditae ſunt, vt *axillares* et *humeri arteriarum venarumque principium*, quod in cauo ſubaxillari muſculo latiſſimo dorſi, pectorali maiori et ipſo humero defenſum deliteſcit, nec non *vaſorum cruralium* portio inferior, quae ad cauitatem ſub genu deproperans *poplitaeorum* nomen ſortitur, vel tamen in facie interiori et anteriori artuum tam ſuperiorum quam inferiorum maximam partem decurrunt, vbi vis externa vulnerationem minitans oculis vulnerandi ſtatim occurrens et praeuidenda artuum et reliqui corporis vario motu atque inclinatione ſaepius euitari poteſt, vel ſaltem compreſſione ac de-

venas abſorbentes minores ſanguini admixta tamen ſuperentur, atque nihil detrimenti ab hominibus illibata ſanitate fruentibus ſaepe percipiatur, etiamſi immediatus contactus atque communis atmoſphaerae putridae vſus acceſſerit vt quilibet Medicus in artis ſuae exercitio experitur. Id ipſum vero quoque in cauſſa eſt, cur efficaciſſima licet alias remedia topica per ſe et ſolitaria vtplurimum parum efficiant, praecipue ſi corruptio atque deprauatio quaedam vniuerſaliter totam humorum maſſam inuaſerit, vel labes quaedam viſceris alicuius potioris in oeconomia animali momenti ſubſit.

deligatione propriis vulnerati manibus utcunque facta haemorhagia copiosior, donec medela chirurgica perfecta obtineatur, haud parum saepe impediri. Quum quoque arteriarum laesiones vulneribus venarum sociarum periculosiores sint, illas his vbique fere interiores atque subiacentes conspicimus, principio arteriae cruralis excepto *e*) cui vero ob rationes supra allegatas plurima alia tamen defensio naturalis contingit. Idem de neruis maioribus artuum adnotandum venit, vtpote quos inter *plexus* sic dictus *brachialis*, propria capsula cellulosa pingui insuper inuolutus, itidem musculis crassioribus obtectus latet, ramosque suos per brachium decurrens deinde distribuit, plerumque propius ad ossa locatos. *Cruralis* vero cum vasis sanguiferis cruralibus eorumque ramis eodem vtplurimum tramite decurrit, ac *ischiadici* nerui extra peluim egressi principium et crassior pars musculis glutaeis aliisque contra iniurias externas insigniter defenditur.

In collo quidem varia insignia vasa et nerui, nempe *arteriae carotides* et *venae iugulares internae* cum *neruis intercostalibus* et *vagis cer-*

 ui-

e) Illustr. HEISTER. Compend. Anatom. p. m. 158. in quo libro passim ad securitatem corporis humani, quae ex situ partium naturaliter prouenit, plus attenditur, quam in vllo alio compendio Anatomico, mihi cognito.

uicalibusque ac *phrenicis* ſtatim ſub cute et vtroque platiſmate myoide muſculisque ſterno-maſtoideis locata occurrunt, et ſic violentiae externae ſatis obuia videntur. Sed cum in facie corporis anteriori ſita ſint, eadem defenſionis naturalis facilitate, quae aliis in regione anteriori corporis ſitis partibus propria eſt, gaudent, vel depreſſione atque flexione capitis verſus ſternum iamdum acceſſui periculorum externorum ex parte ſubtrahuntur. Quae vero in poſteriori colli regione ſatis abſconditae decurrunt *arteriae vertebrales* pluribus craſſis et firmis non ſolum muſculis caput atque collum extendibus obteguntur, ſed magna quoque ſui parte intra foramina apophyſium transuerſarum vertebrarum colli tutae ſunt.

Quodſi iam ad interiora corporis luſtranda nos accingamus, haud minorem curam in ipſis a laeſione externa, quoad eius fieri poteſt, defendendis adhibitam, conſpicimus.

Sic *abdominis media viſcera*, quae alioquin plus ac alia periculo externo exponuntur, craſſisſimo in ſanis hominibus plerisque panniculo adipoſo et muſculis abdominis non inſignem ſolum defenſionem contra vim externam, niſi nimis fortis ſit, obtinent, ſed etiam cutis, quae hanc regionem corporis tegit, textura tam admirando artificio conſtructa eſt, vt licet illa hic quam in multis aliis corporis regionibus longe

tenuior

tenuior ſit, multum difficilius tamen ab inſtrumento pungente perforetur. *f*) De reliquo idem hic obtinet, qund ſupra de partribus colli anterioribus notatum fuit. E regione *poſteriori* et *laterali* vero vertebrarum lumborum robur et muſculorum dorſi et lumborum craſſities multam *ipſis* ſecuritatem praeſtant, et quae *inferius* abdominis *cauum* occupant *partes generatione dicatae internae* ac in feminis praeſertim *vterus* cum *foetu* tempore grauiditatis in illo contento *g*) *veſica* vrinae et *inteſtinum rectum* cum *plexibus neruorum iſchiadicorum vaſisque hypogaſtricis* a ſatis firmis oſſibus innominatis atque ſacro, peluis cauum coniunctim conſtituentibus *h*) et qui haec exterius vel interius quoque obtegunt, variis muſculis optimae itidem ſecuritatis praeſidia accipiunt. In *regione ſuperiori* abdominis de-

f) Illuſtr. WINSLOW. Expoſition Anatomique Tom. III. Traité des tegumes §. 7. pag. m. 271.

g) Cuius funiculus vmbilicalis ob id ipſum vna cum foetu liquori amnii innatat, vt compreſſioni, ruptioni aliique laeſioni, a cauſſa externa violenta matri grauidae inducta, mimus obnoxius ſit, confer. illuſtris HEBENSTREIT. Funicul. vmbilical. human. Patholog. §. 7.

h) B. CASSEBOHMIVS in methodo ſua ſecandi pag. m. 44. §. 3 veſicam vrinariam, ſi vacua ſit extra pelvim ſitam dicit, id quod vero de pelui, vt ita loquar, membranacea, a peritonaeo formata intelligit.

nique ac *laterali*, utroque nempe hypochondrio *lien*, *ventriculi* os sinistrum cardia dictum et dextrum seu pylorus praesertim atque *hepar* costarum inferiorum tegmine multum recondun- tur.

Quum insuper, vt aliunde notum est, vita humana tunc in maximo semper periculo versetur, quando vasa sanguifera maiora, praecipue interna, ad quae nullus arti Medicae et Chirurgicae conceditur accessus, sauciationem acceperint, illa in abdomine quoque vbique ita disposita inuenimus, vt trunci et rami eorum maiores, vt sunt: *sinus venae portae* cum *ramis maioribus ventralibus*, *arteria coeliaca*, *mesenterica superior*, *arteriae et venae renales*, *arteria mesenterica inferior* cet. intra reliqua viscera maxime abscondita lateant. *Arteria* vero *aorta* aeque ac *vena caua*, sicut in thorace, ita in abdomine ante corpora vertebrarum decurrit, et ab eis contra vim e regione postica corporis intentatam defenditur, prout anterius plura viscera abdominis eadem vasa mole sua obtegunt. *Nerui* denique *intercostales* ante corpora vertebrarum lumborum versus peluim pariter descendunt, plexusque eorum insigniores circa principia arteriarum maiorum potissimum formantur, adeoque pari cum eis, ratione securitatis sorte gaudent, et *trunci neruorum lumborum*, musculo psoa vtroque magna parte obtecti sunt.

Ad thoracis viscera quod attinet, quum illorum

rum pleraque et potiora, *cor* nempe et *pulmones* cum *vasis sanguiferis* maioribus adnexis, actionibus omnium nobilissimis, post animales, vitalibus peragendis atque continuandis inseruiant, longe maiori quoque defensione, quam abdominis viscera aliaeque partes munita sunt. Licet enim costarum in respirando necessaria mobilitas haud permiserit, vt perfectus thorax osseus et undique imperuius, vt in cerebri, cerebelli, medullae oblongatae theca ossea, nec non in vertebris medullam spinalem includentibus fere accidit, haec organa vitalia clauderet: plurima tamen thoracis externa portio ossibus, scilicet sterno, 12. costis, vertebris totidem dorsi, nec non vtraque scapula, quae costis superioribus posterius lato spatio incumbunt, vt et variorum musculorum stratis satis crassis ita componitur, vt vix nisi per interstitia costarum vi externae directe intentatae facilior aditus concedatur, qui vero quum costae quouis momento situm suum mutent, frequentissime simul interrumpitur. *Nerui* autem et *vasa sanguifera costalia* pleraque ac superiora singulari sulcis portionis inferioris costarum artificio recepta, ne sic quidem, saltem a ui punctim inflicta, atque costis integris attingentur. *Ductus* quoque *thoracicus venae sine pari* et arteriae aortae magnam partem intermedius, et cum eisdem ante corpora vertebrarum dorsi aeque ac *vena caua inferior* thoracis, per se breuissima, situs, eodem

dem cum illis securitatis beneficio fruitur. Pari modo *cisterna* seu *receptaculum chyli* tanquam thoracici ductus initium, id quod supra in abdomine monendum fuerat, in concursu corporum vltimae vertebrae dorsi et primae lumborum collocata, dextroque diaphragmatis crure magnam partem obtecta, non minori cura latet. *Subclauia* denique *vasa*, post clauiculas sita, pariter non nisi e longinquo, vel his ossibus prius destructis, vulnerationi externae patent.

Quod iam ad illam animae tenerrimam et mirandam sedem omniumque actionum corporis nostri primum mobile, vt ita dicam, *cerebrum* attinet, illud praeter cutem capitis quam alibi hic longe crassiorem eo firmiori ossium compage inclusum obseruamus, quo grauius et certius sensuum impedimentum damnumque vel solae eius compressiones ob mollissimam consistentiam oeconomiae animali humanae iamdum minantur *i*) multo magis vero ipsae vulnerationes et continui eius solutiones, licet hoc simul verissimum sit, quod in nullo vulnerum et aliarum laesionum etiam grauissimarum genere plures praeter spem primo conceptam vulnerati mortem nihilominus effugiant. *k*) Accedit huic, quod haec cor-

i) vid. BOERHAAVE praelection. ad prop. Instit. rei Medicae supra allegat. Vol. II. §. CCLXXXIV. p. 583. et seqq.

k) illustr. ALBERTI Iurisprudent. Med. part. I. Cap. XIV. §. 38. litt. c.

corporis humani ſuprema regio, caput, vtpote ſupra oculorum uulnerandi aciem et extra defenſionis artuum eius, vt ita loquar, ſphaeram magnam partem poſita, teſte experientia Medica forenſi *l*) a maleferiatis vulneratoribus omnium frequentiſſime ictibus petatur, quum interea ſumme neceſſaria vt ſupra dictum reliquas ad actiones corporis continuandas cerebri integritas ſit. Praecipue vero in regione capitis poſtica, nam iſta prouidentiae humanae et periculornm cautae declinationi omnium minime ſubiecta eſt, craſſities caluariae eo maior deprehenditur, quo perfectior inde ſecuritas contra plagas et aliam haud mediocris ſaepe vehementiae vim externam tum in *cerebellum* tum in ipſam *medullam oblongatam* et *medullae ſpinalis* principium redundat. Reliqua antem oſſa cranii in homine adulto in vniuerſum cum occipitis oſſe et ſe inuicem, interuenientibus ſuturis eum in finem iuncta nouimus, vt etiamſi vis externa vehementior vni alteriue eorum fracturam induxerit, huius tamen per reliqua oſſa decurſus, quantum fieri poteſt *m*) in-

l) VALENTINI Pandect. Medic. legal. Part. II. Sect. II. de vulner. capit. lethal. Introduction. §. I.

m) Plagis enim violentioribus, oſſi frontis, vel oſſium alterutri bregmatis oſſiue occipitis inflictis, tum reliquorum oſſium vicinorum cranii vnum alterumque, tum ipſum proceſſum petroſum oſſis temporum proximi, ſuturis non ob-

interrumpatur et breuior reddatur. Sicut eadem denique ossa in infantibus et pueris ob parem scopum quam iu adultis molliora sunt, adeoque a vi externa citius impressiones et foueas, quam fracturas contrahunt, vel tamen etiamsi a casu nimis violento et allisu ad corpora duriora acuminata interdum perforentur, ob lentorem minus in festucas soluuntur, quia nempe haec hominum aetas lapsuum periculo omnium maxime exposita est. Ex vasis cerebri maioribus *arteriae vertebrales* cauitatem cranii ingressae super apophysin basilarem ossis occipitis medulla oblongata obtectae eo securius prorepunt, et *carotides internae* per peculiares ossium temporum canales ad regionem cerebri inferiorem et mediam deproperantes aeque ac *sinus* durae matris *laterales*, ossium temporum et occipitis fossis sigmoideis inhaerentes, non minus defenduntur. Simili modo vtriusque *nerui intercostalis* principium,cuius laesionem plerorumque viscerum thoracis et abdominis atonia atque paralyses fortasse insequerentur, eidem canali osseo, quo arteriae carotides caput ingrediuntur, statim immersum aequali necessario cum eis securitate fruitur, omnium neruorum cerebri reliquorum capitibus propter eundem finem ex basi cranii per foramina sua egredientibus, et quoad crassiorem sui

obstantibus, subinde frangi, mihi quoque ex autopsia constat, id quod in laesionibns sclopetorum adhuc frequentius accidit.

ſui portionem intra oſſa maxillae ſuperioris vel inferioris ex parte reconditis.

Hiſce ſufficienti cum animi attentione ponderatis et egregia illa corporum quorumcunque viuorum autocratia, ſenſu mechanico ſumta, ſimul conſiderata, vi cuius partes illorum duriores verbi gratia cartilagines et oſſa laeſa praecipue ſpontaneo callo reſtituuntur, vaſa vero ſanguifera aliaque minora et fibrae molliores diſſectae noua extenſione et ſucci nutritii appoſitione cum parte ſeiuncta ſe vniunt ſubſtantiaque amiſſa reſarcitur, haud difficile erit rationem finalem huius tam admirandi artificii manifeſtam et certiſſimam deprehendere.

Statim enim vnicuique perſpiciatur oportet: compagem corporis humani Natura obinde tam ſapienter et apte conſtructam eſſe, vt ſicut plures praeſtantiſſimi viri iamdudum comprobaruut, regulae concinnitatis et proportionis in illa non tantummodo ſeruentur, licet tam ex principio indiſcernibilium alibi a me iam laudato, quam ex cauſſis accidentalibus verbi cauſſa morbo connato vel adquiſito, et praua conſuetudine praeſertim ſaepe aliquae anomaliae et varietates, praecipue quod ad minimas differentias attinet, hinc inde inducantur *n*) omniaque ad finem primarium

n) Erudite ac per plura exempla hoc oſtendit illuſtris de BERGEN in Diſputatione, qua probatur menſuram et proportionem membrorum

rium assequendum, quem Diuinus auctor in producendo illo sibi proposuit, ratione constitutiones internae quam proximae conspirent, sed etiam, quod in hoc Schediasmate ostendendum mihi sumsi, in relatione ad res circumstantes externas eius securitati vitaeque ac integritatis partium conseruationi inde a primo conceptionis momento summa cura prospiceretur. Hinc quamdiu homo in statu socialitatis Naturae et rationi conuenienter uiuit, quorumcunque casuum fortuitorum, laesione externa perniciem illi minitantium, effectus noxius omnium possibilium semper erit quam minimus, violentiae externae aditu omni idoneo modo quam difficillimo reddito.

rum corporis humani summam perfectionem et rigorem mathematicum non admittere Ann. MDCCL. edita.

XXIV. DR.

XXIV.

DR. IOANN. ERNESTI HEBENSTREIT

Progr.

De corpore delicti, medici secantis culpa incerto.

Lipsiae, 1773.

Quae non artis tantum salutaris sed etiam Iurisprudentiae, in variis causarum cognitionibus norma habetur, cadauera defunctorum secandi peritia, contemptum sui, quo Hippocratis pulli, fastidio, mollitie, vel oscitantia, incruentis manibus academia excedunt, sero equidem, sed certo vindicat, tum rebus quae artem facienti sinistre euenire possunt, tum officii, quod agendum a Magistratu medicis iniungitur incongruis administrationibus. Post alias expeditiones, quarum rectitudinem, aliunde, quam ex clare perspecta corporis humani fabrica habere nequit, illud etiam sibi incumbere munus saepe intelligit medicus forensis, vt in causis criminalibus iudi-

 cem

cem, hinc Facultates de constantia corporis delicti, certiores reddat, siquidem, quidquid in omni processu criminali, cui formando homicidium dolo vel scelere commissum, occasionem dedit, agitur vel decernitur, ex medici secantis, hinc mortis causam exponentis conscientia et dexteritate fluit. Nolim me hic intromittere in Iurisperitorum de corpore delicti quaestiones, num pro existentia quauis turpis facti contra leges reipublicae, an pro subiecto tantum in quo peccatur, cadauere scilicet vel furto, accipi illud oporteat; certum tamen et vsu loquendi, qui legibus romanis fuit, obfirmatum esse arbitror, corpus pro cadauere occisi hominis, prout est in l. 40. ff. de morte infer. l. 30. §. 4. accipi, quo sensu etiam corpus delicti a CARPZOVIO Quaest. 108. num. 35. et passim, stabilitur; quapropter corpus delicti, quantum eius ad medici secantis peritiam ac industriam redit, erit homicidicii dolose commissi et illatae externae violentiae vnice imputandi, in cadauere publica autoritate ab artis peritis dissecto, facta descriptio. Huius certitudo sicut ad medicum secantem refertur, ita eius incertitudo saepissime ad prosectores parum cautos redit. Tantae saepe tricae tanti turbines et difficiles explicatu nodi in cadaueribus violenta morte abreptorum hominum eueniunt, vt in biuio se constitutum sentiat medicus, et qualem vtrum quae pro agressore, vtrum quae contra illum militat, amplecti

debeat

debeat ſententiam, prorſus ignoret; Nemini enim dubium ſupereſſe arbitror, a ſcalpello medici ſectionem adminiſtrantis, vel vitam vel mortem rei dependere. Suſpenſis adeoque, quod aiunt, digitis in arduo negotio, pars iſta cadaueris, quae lethalem violentiam tulit, adminiſtranda eſt, ne vel ſupplicia praecipitent medici, dum ad reum referunt, quod eius culpa factum haud eſt, hinc effuſum ſanguinem effuſo alio ſanguine cumulent, vel impune patiantur illatas eſſe manus parricidas innocentibus. Sicut enim iniqua eſt iudicis ſententia quam SENECA *de Ira* Lib. I. Cap. vlt. de Cn. Piſone narrans, affert: *Te duci iubeo, quia damnatus es*: ita criminis haud male complices arguuntur, qui quo Iudex ignoſcat capitali poena digniſſimis, perfunctoria ſectione occaſionem ſubminiſtrant. Laudanda tamen eſt defenſorum induſtria, quorum intereſt, vt dum culpam homicidii a reo auertere nituntur, corpus delicti, a medico conſtitutum, quouis modo impugnent, et parum liquere aſſerant, num violentia, quae arguitur, mortem intulerit. Quid factu opus ſit, ARISTOTELES in *Rhetor. ad Alex. Reg.* c. 5. illos edocuit. *Aut enim defenſori oſtendendum eſt, nihil eorum, quorum accuſatur, patrauiſſe: Aut ſi cogatur fateri, enitendum eſt, vt geſtum a ſe negotium et legitimum et iuſtum et honeſtum et publicae vtilitati commodum eſſe oſtendat: Si autem hoc oſtendere nequiuerit, aut in inprudentiam aut*

in fortunam, gesta negotia conferens aut iacturas ab his profectas quam minimas ostendens, vt sibi ignoscatur operam dabit: Quamuis autem medici forensis non sit, studiose conquirere, quae homicidii culpam in rei humeros deuoluant, argumenta, quin memorem eundem esse oporteat humanitatis, quae sanguini parcet, et satius putetur, relinquere diuinae iustitiae vindicandam, quam humana industrie euoluere nequit, violentae mortis causam; nihilosecius eo allaborandum est sedulo vt violentiae illatae effectus omnes, quotquot, in diuersis etiam a loco afflicto partibus, obseruati sunt, fideliter enumerentur, id quod vbi fecerit medicus, non sanguinis causae, sed suae insimul famae militabit, siquidem ex relationibus medicorum, quam prope aut longe isti ab Anatomes cognitione absint, clare perspicitur. Saepe enim fit, quo Facultates medicae, de lethalitate laesionum sententiam laturae, primaria, quae adynamiam curandi, indicare vel partium vitam facientium turbas ab iniuria illata factas designare debebant, momenta, desiderent; id quod quibus modis aliquoties factum sit vel fieri possit, eo animo nunc indicabo, vt nostri, datis sibi opportunitatibus cadauera secandi, quas Magistratuum in nos fauor vberrimas suppeditat, frui discant, et perspecta partium, qualem esse decet, integritate, de causis mortem facientibus dispicere valeant, nec ulularum more ad solem caligent. Corpora

pora delicti aliquando in se tanta obscuritate premuntur, vt oculatissimi etiam prosectores vbique offendant, nec mortis illatae caussam certo experimento declarare audeant. Infans, quem violenta morte abreptum suspicatur iudex, putredine diffluit: partes caluaria contentae in quibus corporis delicti constituendi momentum plerumque haeret, sibi non constant, nec pulmonum quidem experimento, propter putrilaginem, fides habetur, cum dubia quaeuis pro rea perorent; a suibus in partes distractum caput tenelli, prout in causa praesentis infanticidae habetur, iudicium de causa mortis ferendum dubium facit; Calce viua demersum infantuli corpus, hinc destructum, vel illud ipsum furno concrematum est, vt praeter ossa nihil supersit, quod delictum ab infanticida commissum arguere possit. Quid medico, rudimenta ista corporum inspicienti supersit, ex quo vel vmbram commissi criminis assequi valeat, nemo videt: quapropter insuperabilis saepe est corporis delicti incertitudo cum in homicidio doloso ad plenariam coporis delicti certitudinem haud sufficiat cadauer humanum extare, sed etiam opus sit, vt violentiae, quo pacto illa mortem fecerit, praesto sit perspicuitas. Proinde etiam haud liquet, quam in gratiam effodienda sint, longo post fatum et aestiuo tempore, corpora, quae violenta morte occidisse putantur, vel in quorum dissectione debitam industriam medicus haud collocauit, postquam putredo vniuersum de lethalitate alicuius violentiae

illatae iudicium neceſſario perturbauit, niſi enim oſſium caluariae laeſio, quam putrilago turbare nequit, mortis cauſa fuerit, partium molliorum corporis noxas ita in putrido cadauere exponere medicus haud poterit, vt non ſuperſint dubia, reo ſalutifera; accedit, non teneri medicum, quo ſuo aliorumque adſtantium periculo foetidiſſimum cadauer diſſecet, quod ita etiam eſt cum ſubmerſis et ſero repertis, hinc ſanie diffluentibus, in quibus experimenta omnia fluctuant, puapropter exiſtunt caſus, in quibus, ſi corpus delicti parum liqueat, medici induſtria accuſanda eſt nentiquam. Aſt condonandum ſecantibus haud eſt, ſi in cadauere ſincero, parum exquiſite de cauſa mortis diſpexerint et dubios hoc ipſo effecerint iudices de poena afflictiua decreturos. Proſpexit errores Imperator, quapropter, prout eſt in Conſtitutione Criminali CAROLI V, non Iudicem tantum vel eius actuarium cum ſcabinis, ſed plures etiam vno medicos ſectioni legali intereſſe iuſſit, quod vtrum diffidentia an propter dignitatem cauſae ſanguinis factum ſit, dubitare cuidam liceat. Dum autem Chirurgorum in conſtitutione iſthac, quibus ſectio cadaueris relinquenda ſit, mentio facta fuit, neutiquam ita reputandum eſt, ac ſi illiteratorum, prout plerique hodie ſunt, manu medentium res fuerit, ſecare corpora violenta morte abrepta, ſed de medicis ſermo eſt Imperatori, penes quos eo tempore vtriusque medicinae cognitio extitit, nec

nec habent, exinde, de quo sibi gratulentur aut magnos spiritus sumant, qui chirurgiae famulitium ad principatum euehere tentant, quod chirurgi Parisienses efficere conati sunt. Conf. *La Brigandage de la Chirurgie, ou la medicine opprimée par la Brigandage de la Chirurgie par MSr. Philipp Hequet. P. I. a Utrecht* 1738. 8. *et alia huius argumenti scripta;* siquidem, quando chirurgos inspectioni vulnerum lethalium interesse iussit Imperator, de medicis secandi peritia imbutis legem tulit, cuius tamen ad rigorem euecta interpretatione hodienum admittitur in actibus eiusmodi publicis chirurgus tanquam medici secantis administer, prout est apud AMMANNVM in praxi vulnerum lethalium Decade 4. Hist. 9. *Quid chirurgus et balneator in sectionibus praestat? nihil, quam quod spongias sanguine repletas exprimat, nam secare non possunt.* Parum certe ex multitudine testium lucratur corporis delicti euidentia, si medicus attentus esse nolit et lethales violentiae effectus haud dispexerit: cuius dexteritate corpus delicti, *an occisus ex percussione aut vulnere inflicto obierit illudque lethale fuerit,* iuxta l. 30. §. fin. ff. ad L. Aquil. Constit. Crim. Carol. V. art. 147. vnice constat. Neminem equidem adeo rudem et artis suae inscium arbitrari fas est, vt de euidente vulnerum vel percussionum lethalitate ambigat: si tabulas ossium caluariae effractas, sanguinem in cerebro effusum, viscera vi-

talia magna calamitate afflicta, vasa sanguiflua ex maximis dissecta, offendat, et mortem subitaneo euentu suabsecutam intelligat, quo in casu, inspectionem legalem haud necessariam esse legum interpretes iudicant, siquidem, per verba expressa Artic. 149. Constit. Crim. conuocari saltim tunc, quando dubitatur, an quis ex vulnere esset mortuus, medicos oporteat; ast spinosae aliae secantibus obueniunt circa lethalitates determinandas, quaestiones quarum expositio a fideli omnium circumstantiarum in cadauere obseruandarum descriptione dependet, quarum, quae haud magna prosectori visa est, vt oculos etiam subterfugere potuerit, ad definitionem tamen vniuersi processus criminalis vnica esse potest. Friuolas defensorum cauillationes, quibus illi saepe, cum alia defensionis momenta desint, medici relationem proscindere sustinent, non audiunt iudices neque secantibus vitio vertunt, si neglexerint in sectione varia quae ad ad naturam corporis delicti haud spectant, vt peccasse haud putetur, qui, postquam in capite vel thorace manifesta mortis causa reperta est, abdominis in cadauere dissectionem insuper habuit; multo minus auerti se a ferenda sententia patitur, vel pro illiquido crimen agnoscit iudex, quod si, prout est apud STRYCKIVM, defensor stylo acuto in vulnus a secantibus demisso, attribuat vulnus, quod gladius fecisse dicatur, quamuis etiam minimarum rerum

in

in arduis negotiis gerendis curiosum vnumquemque esse oporteat. Grauius offendunt secantes, quodsi primaria totius corporis delicti momenta, sine quibus illud constare nequit, haud animaduertant: Postquam infanticida, infantem, effuso per chordam vmbilicalem sanguine, se inscia occubuisse allegat, oportebat medicum secantem ad vasa sanguifera corporis tenelli oculum conuertisse et venas inspexisse, quas sanguis lethali fluxione effusus, vacuas relinquere solet, quodsi autem in relatione, nec de venae cauae nec de venae portae vel ventriculorum cordis, conditione, qualis secantibus obuenerit, quidpiam legatur, cum praeterea, praeter sugillationes cutaneas nihil vllibi laesionum extiterit, quae mortem intulisse putentur, merito culpa secantis medici corpus delicti incertitudinis vitio laborare dicitur. Quodsi etiam Profector pulmonum in aquis subsidentium experimento deceptus, mortuum foetum editum in lucem esse asserat, quandoquidem ille haud respirauerit, nisi insimul respexerit ad vasa sanguiflua et clare asseruerit, vtrum illa sanguine repleta, an vero, quandoquidem vmbilicalis funis obligatus haud erat, post haemorrhagiam exinde factam, vacua deprehensa fuerint, dubium relinquit iudicem, siquidem effluere saepe cum sanguine spiritus per vmbilicum haud obligatum solet, ante, quam respirationis compos infantulus fieri poterat, siue paritura, destinato animo ad cloacam concesserit et

praecipitem dederit foetum, siue admota manu osculo aut stragulis cooperto tenello, spirandi facultatem praeripuerit. Alte quandoque sedent violentae mortis indicia: qui obtorto collo interiit infans, sanguinem extra vasa profusum non sub caluaria nec in ventriculis cerebri, sed intra vertebrarum colli, quae medullam spinalem custodiunt, tubum, gerit, has latebras nisi expediuerit medicus secans, cum tamen ex coelato partu et clandestino puerperio in suspicionem pessimae voluntatis deuenerit mater, corpus delicti fecit illiquidum. Pro delinquentis salute peccasse, et defensori momenta excusationis suppeditasse medicos, atrox adeo crimen haud videbitur, quam quod committitur, si violenta manu peractum dicatur, quod casus tulit. Habent ex partu difficili, dum capite institerunt ossi pubis, nascituri sanguinem sub caluae integumentis collectum, quo vnico argumento, nisi sanguis sub calua reperiatur, violentas manus foetu illatas esse parum constabit. Habiturus est in quo ingenium commonstrare possit medicus secans, quodsi submersi in aqua hominis cadauer cultro subsit; interest tunc iustitiae scire, vtrum suffocatum interierit an alio mortis genere abreptum in aquas proiectum fuerit corpus. PARAEVS *de renunciationibus p.* 845. quaedam tradit indicia, ex quibus, viuusne an mortuus quis in aquas praeceps actus fuerit, iudicari posse existimat. Ei inquit qui viuus praecipitatus est, tota aluus ab

aqua

aqua contenta, intumeſcit, naribus ſpumoſa et mucoſa fluit materies, extremi digiti detriti et et excoriati cernuntur, a colluctatione, qua emergere anniſus eſt; nihil eorum apparet, in illo qui mortuus in aquas deiectus fuit; Verum ſicut ſubmerſorum pulmones aqua plerumque vacui deprehenduntur, id quod IOH. CONRAD. BECKERVS *in Tractatu de ſubmerſorum morte ſine pota aqua* 4. *Ienae* 1720. euicit, ita in ſimili caſu aliunde quam ex vulgatiſſimis ſuffocatorum ſignis, mortis genus cognoſcendum eſt. Praeter externa ſigna, quae viuum in aquis ſubmerſum indicant, hypochondria ſcilicet expanſa et abdomen tumidum, ad certiſſimum illud ſignum redeundum eſt, quod a ſtatu diaphragmatis ſuffocatorum in aquis deſumitur: Cum enim iſti, niſi pondere de collo ſuſpenſo demergantur, vltimum vindicandae vitae impetum inſpiratione peragant, nec ſub aquis aerem inſpiratum efflare poſſint, ſolet diaphragma eorum non fornicem excauatum ſed planum, quale eſt inſpirantibus, conſpici. Id quod quo clare compareat, monet laudatus Beckerus abdomen primum incidi oportere, quandoquidem, ſolutis coſtarum cartilaginibus ſeptum transuerſum a planitie ad curuitatem ſubito conuertatur. Illud ipſum experimentum valet quodammodo in iudicio de infante ſub ſtragulis ſuffocato, ſiquidem animantibus quibus ſpiritus in vacuo praecluditur illud euenit quo diaphragma ad planitiem vergat, cum inſpiran-

ſpirando, iſta extinguantur. Addam adhuc alia quaedam exempla, in quibus medici induſtria deficere poteſt. In capitis laeſione, mortis cauſa ab omiſſa baſeos caluariae et foraminis occipitatalis magni, inſpectione corpus delicti obſcuritate notatur inſuperabili; Habent enim id fracturae caluariarum, vt in loco quem fuſtis attigit, praeter ſanguinem ex vaſis ſub cute diffuſum, violentiae eff ctus ſaepe habeatur nullus, cum interea ſub dura matre os occipitis tegente vel in proceſſu petroſo, rima acta ſit; habent etiam capitis laeſiones illud admiratu digniſſimum, quod ſupereſſe aliquamdiu, obambulare etiam et ſanitatis ſpeciem prae ſe ferre, laeſo homini permittant, quare ſaepe, vtrum ex ictu accepto, quandoquidem ſanguis in ventriculis cerebri nullus repertus fuerit, interierit quaeſitum cadauer, dubium relinquitur, et quamuis praeſumptio valeat, vulneratum ex vulnere obiiſſe, attamen ob varia quae homini valenti ſubito euenire poſſunt mortis genera, niſi corpus delicti per effectum lethiferum aliquem conſtitutum fuerit, pro reo militat laeſae partis abſentia. Aſt in herba anguis latet, et ſedulo inſpicientibus tandem ſeſe manifeſtat fiſſura, lentae mortis cauſa, lethalitatis non minus arguenda, quamuis ſero occidat. Quae ſententia *arg.* L. 51. ff. *ad legem aquiliam confirmatur, quod occiderint, non ſolum qui ita vulneraſſent, vt confeſtim vita priuarent, ſed etiam hi, quorum ex vulnere certum eſſet, ali-*

aliquem vita excessurum. Quare certus aliquis dierum numerus haud statuendus est, quo decurrente aggressor occidisse haud perhibeatur, sed curandi impossibilitas, medicorum autoritate euicta lethalitatem determinat. Vnicum addam de venenorum in corpore effectibus, quos sectio lethalis, habita viscerum a toxico destructorum ratione declarat, quo corpus delicti planae luci admoueatur. Et merito quidem inter renunciationes difficiliores a celeberrimo IOANNE BOHNIO, *de officio medici duplici clinici et forensis cap. VI. de renunciationum difficultate* iudicium de accepto veneno refertur, cum saepissime humores sponte geniti in ventriculo, effusa bilis, haemoptoe a vasorum gastricorum anastomasi morbosa proueniens, venenum acceptum mentiantur; Quapropter, vt suo satisfecisse videatur officio medicus, non tantum externa, dubia saepe, mortis a veneno acceptae signa, clare exponit, sed etiam id, in quo corporis delicti constituendi neruus est, perficit, vt ex ventriculo, veneno occisi hominis obtineat ipsius toxici particulas, *arsenicum, auripigmentum cicutam, opium daturae semina,* quo experimenta cum iisdem institui porro possint, id quod si neglexerit, iudicem in ancipiti versantem relinquit et excusationis momentum percussori vltro offert, quo illae praetexat, nihil, quod veneni speciem tulerit, in ventriculo repertum esse.

XXV. DR.

XXV.

DR. CHRISTIAN. GOTHFRIED GRUNERI

Diss.

De caussis melancholiae et maniae dubiis in medicina forensi caute admittendis.

Jenae, 1783.

Resp.

MARTIN. LUDOV. WITTWERK.

PROOEMIUM.

Misera profecto hominum sors est. Viuimus inter gaudia peritura, veluti semper duratura. Recusamus molestias, sine quibus nunquam suauiter degitur, et videmur spes inchoare longas, cum minimum sit spatium, quo a morte vita diducitur. Vir, in excelsiori loco positus, spernit ac despicit minorem, sapiens indoctum, stultus

tus prudentem ridet. Sibi quisque viuit, genioque indulget, futurorum negligens, praeſentis voluptatis appetens, totus inter amores, vina et ludicra. Stultitia eſt, aiunt, extrema timere, vel mortem, cum prope acceſſerit, tergiuerſari, tremere, plorare. Fruamur vita, donec licet, et ſi fata vrgent, multiplex vitae exitus patet. Subſilire in caelum ex quouis angulo licet. Suppetunt laqueus, vnda, pugio innumeraque vitae finiendae inſtrumenta. Non deerit, qui laudet impenſius praeclare factum ſcilicet, et ad imitandum ciuibus et nepotibus proponat, teque diuorum numero intereſſe iubeat. Non ergo amplius repetendum illud SENECAE *a*) eſt: *Quomodo fabula, ſic vita. Non quam diu, ſed quam bene, refert. Nihil ad rem pertinet, quo loco deſinas. Quocunque voles, deſine. Tantum bonam clauſulam impone.* Age ergo, huc adſis, qui vitae pertaeſus es, ſine timore. Parui eſt animi, haerere atque in ancipiti verſari. Mors enim talis amplius putanda non eſt, ſed ſapientia requies ab miſeriis, et certa via ad gloriam, famam, lacrumas puellarum, ſerta ſemper viridia amicorumque laudationes funebres; Aliter enim tam agitur, ac olim. Quisque *αὐτόχειρ* bonus vir eſt, melancholicus, nec mentis ſuae compos, et hodie laudabilis morbus eſt, per ſapientiam mori. Nolo equidem reprobare talem ho-

a) Epiſt. 77.

hominum beneuolentiam et bene merendi de mortuis ſtudium. Laudo amicos lugentes qui probabili nomine crimen, quod infectum fieri nequit, minuunt, ſed ſubrideo temeraria auſa, ſi artis imperitis fucum et verba dant, et indignor, ſi medicos vel inuitos docere volunt, qui demum melancholicus vel maniacus dici haberique in poſterum debeat. Nemo enim talis per ſaltum eſt, et in anteacta vita, tanquam in ſpeculo, videndum, numquis hac in familia reponendus ſit. Cum ergo iudici ſacro ſaepe multum interſit ſcire, quae vera ſit melancholia vel opinabilis, neque ipſi medici inter ſe conueniant de notione ac ortu tanti tamque horrendi mali, non incongruens mihi viſum eſt argumentum, quo *cauſae melancholiae dubiae* quam diligentiſſime inueſtigentur, et certior inde veritas medicinae forenſi reddatur. Quod quam bene ac apte pertractarim, viderint iuſti et periti rerum arbitri, non iudices e triuio vel academia progreſſi.

DISSER-

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA.

DE
CAVSIS MELANCHOLIAE ET MANIAE DVBIIS IN MEDICINA FORENSI CAVTE ADMITTENDIS.

§. I.

Melancholia pessima hominis conditio est, qua quis intra se diu et semper, et sine febre delirat, vigilia et tristitia longa percullus et sibi, et aliis metuit, solitudinem quaerit, anxie circumquaque circumspicit, num quis audiat, vel facta diiudicet, impetus hostiles, mala grauia et imminentia, interdum ridicula, veretur, loco, lectulo vel seliae affixus vni rei studiosius et pertinacius inhaeret, in ceteris fere prudens, tandemque vitae pertaesus, mortem violenta manu accersit, aut inter summos intolerandosque animi angores vel απαθειαν exspectat. Mania vero non, nisi gradu maior et vehementior est, i. e. melancholia furiosa, qua in horrendam adspectu rabiem effusus aeger et sibi, et aliis vim inferre audet, et more immanis belluae spuma, denti-

bus

bus atque pugnis nocet, nisi vinculis coerceatur. Vnum ergo natura sua vtrumque malum est, iisdem remediis persanatur, etsi melancholia, quia leuius vitium est, felicius fugari vel adhortando, vel faciendo potest.

§. II.

Alia ergo est temperies melancholica alia ipsa melancholia. Illa in sexcentis hominibus adest, et diu adesse potest sine vlla mentis turbatae et dubiae sanitatis signo haec vero cum delirio longo incidit, quod hominem nunquam deserit rarius lucida interualla concedit. Non ergo illico melancholicus ex medicorum decretis putandus est, cui, nubilo et graui vel aestuante caelo, praecordia tument, vel spiratio molesta est, animus interdum torpet, interdum vacillat, post perturbationem vel indignationem ac iram cogitatio quaedam fixa et immutabilis inhaeret, vel post litterarum disciplinam, maiori studio agitatam sensuum internorum veluti quaedam quies inimica corpori est, quia haec et facile transeunt, et cholericum hominem magis indicant. Talia enim cuique alii similiter accidunt. Nemo prudens et sapiens ab hisce insidiis satis tutus est. Impetum animi vel morbi cerebro imminentis video, melancholiam non video. Hanc demum infensam homini existimes, cum sua deliria et falsa phasmata continuat, et, vt pauper quondam ille somnia, fideliter narrat,

os melancholici refert, oculos concauos, tristes, meditabundos vel ardentes ostendit, corpus exsuccum et luridis maculis maculatum trahit. Talis enim aut elleboro opus habet, vt ille apud HORATIVM *b*), aut fune, vt ille apud PLAVTVM *c*), aut pugione a sclopo, vt amatorum et ingeniosorum genus nuper clarissimum, aut aquis vel quouis alio vitae adimendae instrumento, quippe eum atra bilis agitat. In ceteris vero, quibus natura nitidum oris colorem, corpus robustum et firma latera, appetitum et ventriculum bonum, itemque animum feruentiorem dedit, apoplexiam et febres biliosas metuere licet, melancholiam minime.

§. III.

Hinc sequitur, vt alia sit melancholia *d*) quae ab humoribus dimanat i. e. spisso sanguine et atra bile, alia, quae solum caput offendit vitio quodam sontico. Illa enim vt breui in sensus incurrit, et artis medicinalis praesidiis tolli abigique potest, ita haec non, nisi coniecturalis est,

 et

b) Lib. II. Epist. 2. v. 137.
c) Captiv. Act. 3. Sc. 4. v. 62.
d) Cf. *Lorry* De melancholia et morb. melancholicis, Lutet. Paris. 1765. et Observations on the Nature, Kinds, Causes and Preventions of Infanity, Lunacy and Madness by *Th. Arnold*, Vol. I, Lond. 1782. 8.

et fere post fata demum detegitur. Multus caussarum numerus apud auctores memoratur, vnde iste lymphaticus mentis error profectus esse dicitur, sunt vero, nisi omnes omnino, certe plurimae ita comparatae, vt, iis melancholia vere attribuenda sit, nec ne, dubius haereas. Debet enim caussa proxima, iubentibus pathologiae magistris, ita affinis assimilisque morbo esse, vt, audita vel inuenta ea, illico malum ipsum intelligas; debent ad eam certiorem reddendam eae in promptu esse caussae occasionales et praedisponentes, quae tantum non semper, vt vmbra corpus, ita pedissequae morbum committantur. Iam vero istae quidem saepe adsunt iterumque desunt, vel in quouis aegro post medico exploranti sese offerunt cum mentis constantia et integritate, ideoque non omni exceptione maiores in assumenda melancholia sunt, nec vitia caluariae tam certa putes, nihil vt supra. Reperiuntur quaedam crebrius, alia rarius, in melancholicorum cadaueribus, at vero nec desunt apoplecticis, epilepticis et id genus hominibus, in quibus longum delirium desideres, ideoque id vnum docent, potuisse aliquid conferre ad inducendam hanc grauissimam mentis aegritudinem, qua nulla capitalior, nulla flebilior est, sed vere effecisse, incertos nos dimittunt. Falsa enim est ratiuncula, qua quicquid post mortem absonum a statu naturali obseruatur, id mortis antegressae caussa vnica reputatur. Diu haud raro et per an-

nos

nos latuit in corpore ſine noxa, et multi, quos ſimilis labes viſcerum tenuit, tandem propitio fato ſuccubuerunt, integris ſenſibus integraque mente, neque ſatis liquet, vtrum ſequela diri et tortoris inſtar angentis morbi nominanda ſit, an cauſſa. Ecquis ergo in tanta rerum obſcuritate ac ambiguitate talia praecipitanter affirmare et pro certis iactare audeat, quae certa et indubitata non ſunt? Boni et periti medici non eſt, ſic decernere, cum in nulla arte magis noxium et turpe habeatur mendacium, quam in medicina. Sed videamus de potioribus et vulgo memoratis melancholiae et maniae cauſſis, incipiendo ab praecordiis, et ad caput tandem progrediendo.

§. IV.

In cauſſis melancholiae plures referuntur, quas equidem aut nullas eſſe puto, aut facile perituras. Quo pertinent.

I. *Inteſtinorum anguſtationes vel ſugillationes.* Nollem haec vitia memoraſſent medici, quippe multis demortuorum cadaueribus communia et mortis effecta. Reperias prius, in quibus ne ſperes quidem, quia nunquam inde moleſtiis affecti videbantur, in melancholicis vero ideo, q[illegible]a et ſine ordine cibos ſumunt, et ſub finem vitae nihil omnino, teſte idoneo et locuplete

GREDINGIO *e*), posterius vero incidit tantum non semper sub vitae finem restagnantibus humoribus.

2. *Vermes*. Continebantur in cadauere mulieris maniacae *f*) ingens copia taeniae et pauci lumbrici, sed eas insaniam et hic, et alibi effecisse, vehementer dubito. Sunt enim, si quid video, vermes huius mali rei non putandi *g*), praesertim cum hoc in casu cerebrum aliud vitium contraxisse videretur.

§. V.

3. *Sanguis spissior*. Saepe molestus est melancholicis, et recte accusatur, si sueta symptomata sequuntur, *color h*) *externus internusque primo pallidior, flauior, magis fuscus, liuescens, niger, cum maculis similibus, pulsus lentior, frigus maius, respiratio lenta, circulatio per sanguinea vasa bona, per lateralia parcior, minus bona, hinc humorum secretoriorum et excretoriorum*

e) Vid. *Ludwig*. Aduers. Med. Pract. Vol. I. P. 2. n. 4. p. 260. 270. seq.

f) *Harmes* Diss. De caus. morb. subiecti cuiusd. maniaci, Regiom. 1744. rec. *Hall.* Disp. ad morb. Hist. Vol. I. n. 9. pag. 123. seq. et vers. germ. p. 140. Vol. I.

g) Nobiscum stat. III. *Metzger* Verm. med. Schrift. B. 1. n. 3. p. 58. seq.

h) Sic BOERH. Aph. 1094.

rum omnium minor, tardior, crassior, exitus, minor consumtio, parcior appetitus, macies, moestitia, solitudinis amor, affectus animi quicunque pertinaces, magni, in reliquis ἀδιαφορία, torpor ad motus, summa tamen simul studii cuiusque et laborum constantia. Sed haec fere singulatim homini incommodant, saepius vero nullo modo, quia impune fert istam sanguinis picei tenacitatem ac lentorem, neque *torporem* tanti habendum censeo, quanti alii credunt. *In ea inertia*, inquit cl. LORRY *i*), *aliquem rimari melancholiae fontem, inutile est. Quam enim spasmo excitando symbolam contulisse videtur vita otiosa, non inducto torpore id efficit.* Quin nec illico *melancholia hypochondriaca* subest, si quis praecordiis aeger est aut se esse credit, aut venae haemorrhoidales tument. Debet enim densior sanguis hic haerere, accumulari, stagnare, lienem, ventriculum, pancreas, omentum, mesenterium obsidere, sub auctore magno BOERHAVIO *k*), et vel mentem ipsam infestare, eamque ob rem, si viscera haec integra apparent, secante medico, quo iure adfuisse hocce malum dicas, nescio. In his enim nisi certiora habeas documenta, quibus natura eius constat et proditur, praestat aliunde nomen morbi et caussam mortis arcessere, quam verbo-

i) L. cit. T. I. p. 44.
k) Ib. Aph. 1098.

rum lenociniis lectores incautos vel imperitos fallere.

4. *Bilis atra* Quae eius vera natura et indoles secundum veterum placita sit, nondum satis liquet, quia nostrates magis riuulos, quam fontes sectantur. Bilem atram, quam quadruplicem dixerat GALENVS, quamque tenacem, fuscam vel nigram hodie appellant, eamque certam melancholiae testem censent. Sed eadem illa fere propria senibus et vmbraticam vitam degentibus est, atque per omnem vitam toleratur. Assuescit difficili humorum motui corpus, neque praeter quasdam molestias praecordiorum et neruorum aeger aliquid persentiscit. Longa ergo via ad melancholiam est, neque sine ambagibus eo deuenitur Praecurrant eius signa necesse est, sine quibus nefas duco talem animi morbum inde repetere. Praeceps et fallax est iudicium, quod a sola bilis forma sumitur, neglecta caussa morali.

§. VI.

Cum ergo dubia et anceps sit melancholia ex praecordiorum labe, tum multo magis ea talis putanda est, quae *in cerebro* latuit. Siqua enim vitia intus veluti recondita sunt, minus tamen sensus feriunt, et opinione magis, quam veritate constant. Certum hoc vnum est, reperta ea saepius fuisse in multis hominibus mente captis vel

vel aegris; incertum vero, num quid ad morbum contulerint, et quantum, quia non defuerunt, quorum animus cum his turbis optime habitaret. Probabiliter ergo haec dicuntur et scribuntur, sed certo nequaquam. dubia ergo res melancholia, hoc ex fonte deducta, est. Sunt tamen in his alia mala frequentiora, alia rariora, et plus minus menti aduersa fuisse videntur.

§. VII.

Exorsi iterum a caluaria progrediamur ad interiora capitis. Hic sese sistunt.

1. *Sulci caluariae profundi.* Cerebri sunt in hominibus ceteroquin sanis vel aegris *l*), et cum ipsa membrana cerebri dura arcte concreti, sed debentur, si quid video, fortiori arteriarum meningearum ictui, et impressionem primam per omnem vitam retinent, eamque ob rem non possum non in partes ire Ill. METZGERI *m*) ac quaerere, num intelligendi vis et sensuum integritas a tali tamque exiguo errore pendeant? non putarim.

2, *Exostoses spinaeque variae.* Deprehensae sunt variae figurae et magnitudinis in processu falciformi et ad processus clinoideos posteriores *n*), in

l) GREDING l. c. Vol. II. p. III. n. 3. p. 457. vidit in epilepticis, fatuis et maniacis.

m) L. cit. Vol. 1. no. 3. p. 54.

n) *Greding.* l. c. p. 465. et Verm. Schrift. p. 192.

in media dextraque frontis parte *o*) fatui, in coniunctione offis parietalis cnm frontali *p*) in epileptico et maniaco, in offe occipitis *q*) maniaci cet. Sed vereor, ne plus huic vitio veluti naturali adfcribas, quam licet. Centies enim in cadaueribus deteguntur fpinae glabrae, acuminatae rotundatae, praetenues, membranis accretae, friabiles, fed fine noxa toleratae, dum homo viveret, interdum iterum defunt, vbi eas quaereres. Internae cranii exoftofes *r*) ne epilepfiam quidem neceffario inferunt, multo minus parua fpicula omnem mentis aciem hebetare ac tollere poffunt. Fuere, qui huic vitio obnoxii octuaginta annos, vtcunque valentes, viuerent *s*), ergo inde melancholiam, deducere non licet. Etenim et pauci maniaci offerunt proceffus clinoideos pofticos acutos atque eminentes *t*), a quibus videtur quidem irritari potuiffe cerebrum fuperimpofitum, fed ne minimum quidem laefionis veftigium fpectandum praebent.

3. *Afperitates fcrupeae.* Memorat GREDINGIVS *u*) in maniaco binas longas acutasque eminentias offeas prope coalitum offis occipitis cum

o) *Greding* l. c. p. 458.
p) Ib. p. 459.
q) Ib. p. 460.
r) Sic *Greding*. l. c. p. 460. et Verm. Schrift. p. 151. et. p. 159. feq.
s) Ib. p. 461.
t) Ita *Greding* Verm. Schrift p. 194. et 195.
u) Ib. p. 462. feq.

eum oſſe ſphoenoide poſt ſellam turcicam, in femina epileptico - maniaca ad foſſam temporalem dextram ſub medio cerebri lobo, in epileptico ſupra orbitam oculi dextri, in fatuo acutam cuſpidem ad foſſas temporales, aliique forſan alia exempla adferunt, quae negare equidem non auſim, id vero nego et pernego, inde nata eſſe iſta mala, quae memorant. Inquiſiuimus enim multos, qui integra mente diem ſuum obierant, et tamen alia oſſium cacumina et inaequalitates ſine damno pertulerant. Ipſe GREDINGIVS *x)* tale exemplum conſignatum reliquit.

§. VIII.

Neque immunes manſerunt *cerebri tunicae*, Erunt enim quorum

1. *Dura mater* arte coalita vel oſſeam indolem induta *y*), craſſior *z*) ſolito, purulenta *a*) durior *b*) et ſphacelo tacta reperta eſt, vnaque

2. *Pia mater* concretionibus lenticularibus et oſſeis

x) Vermiſcht. Schrift. p. 11.
y) *Greding*. l. c. p. 469.
z) *Morgagni* De Sedib. et Cauſ. Morb. L. I. 8. n. 15. 16. p. 59. ed. Venet. quocum conſentit Ill. *Metzger* l. c. Vol. II. p. 198.
a) *Metzger* l. c. et *Plater* ap. *Bonet*. Sepulchret. p. 179.
b) *Greding* ib. p. 570. et 476. et Verm. Schrift. p. 152.

osseis *c*) plena, sanguine distenta *d*) et mucosa, bullis aereis referta *e*), crassa *f*) et dura, et ab aqua veluti ampullacea *g*) visa.

3. *Vasa piae matris turgida.* Haec in maniacis obseruauit CALDANI *h*) vnde impetum sanguinis ad cerebrum et stagnationem coniectare licet, ipsam insaniam longam minime. Ecquis enim est, qui nesciat, talia reperiri et in ceteris cadaueribus? et oriri saepenumero a mortis genere antegresso? Idem de *vasis cerebri sanguine distentis i*) sentio. Rarius enim, ac creditur, in melancholicis et furiosis deprehenditur. Praeter haec

4. *Sinus longitudinalis superior* interdum paruam *hydatidem* retulit, interdu *polypum k*) continuit, vel *aquam* et saniem *kk*) ostendit, pro-

c) *Greding* ibid. p. 477. seq.
d) *Morgagnus* l. c. E. p. 9. Art. 12. et 13. p. 72. seq.
e) Ib. E. p. 8. Art. 14. p. 58.
f) Meckel in Mem. de Berlin T. XX. p. 77.
g) *Greding* l. c. p. 485. *Metzger* l. c. Vol. II. p. 198.
h) Ap. *Haller.* Part. Corp. Hum. Fabric. T. VIII. p. 31.
i) *Ballon.* ap. *Bonet* Sepulchret. T. I. L. I Sect. 8. Obs. 6. p. 180 et *Greding* Verm. Schrift. p. 100.
k) *Greding* p. 471. et Verm. Schrift. p. 150 et 284.
kk) Ib. p. 472. et Verm. Schrift. p. 149.

processus vero *falciformis* *l*) quaedam ossium initia. Sed iterum eo redit nostra oratio, vnde deflexerat, quippe haec tam communia et obuia sunt, nihil vt magis, neque tamen de molestiis inde oriundis conquerebantur aegri, ne de dolore quidem capitis aut certe perexiguo, in maniacis vero perrara, aliqua vero mala ita comparata, vt, vtrum ante mortem iam infestarint, an post eam enata sint, dubius haereas, v. c. aqua et polypus *ll*), quae sub vltimo demum halitu morientium nasci solent.

Hic iterum recte, vt solet, summus MORGAGNIVS: *m*) *Quod ad polypos attinet, non tam quaeras, an mihi vnquam in stultorum sinubus occurrerint, quam eorum memineris, quae alias a me accepisti de polypis, non, nisi in moribundo aut mortuo homine agnoscendis.*

§. IX.

Plures caussae melancholiae et maniae *cerebro* inesse putantur. Quas si sine praeiudicata opinione ac partium studio aestimo, non possum eo induci, vt credam, eas tantam malorum molem, sen-

l) Ib. p. 473. cf. *Morgag.* l. c. p. 58.
ll) Idem putat Ill. *Crell* ad *Harmes* diss. p. 153.
m) L. c. Lib. V. Ep. 61. Art. 8. p. 407. et *Greding* Verm. Schrift. p. 315. talem, in furiosa non vidit, etsi in aliis pluries.

sensuum internorum laesionem et amentiam, gignere atque efficere potuisse. Si enim verum philosophorum decretum est, causam et effectum sibi respondere oportere, mirari profecto subit, quid sit, quod tam minuta vitia et possint, et debeant mentis vim omnem tollere, sapientem stultum reddere, Neque negarem, id fieri potuisse, si quando aeger dudum ante deliraret, et post mortem vel subitam, vel lentam plures cerebri nobilissimi partes vel affectae, vel destructae reperirentur, in quibus sensuum integritas et animi vis, vt ignis in lapide, delitescit. Sin vero ignobili cuidam particulae, cuius vtilitas aut perexigua est, aut nulla, aut prorsum ignota, qualis est glandula, aut tenui vesiculae, qualis hydatis est, potestas aliqua nocendi, pressura et irritatio assignatur, vnde cerebri actio vel impediatur, vel auferatur, habeo, quod respondeam. Ostendant preclari isti viri, primum, fieri id ex legibus physicis potuisse, deinde modum doceant, quo in quouis melancholico et maniaco facta sint. Quod quia (spero) nunquam efficient, caueant sibi in posterum a temeraria affirmatione, qua imprudentes fallunt, et in errorem coniiciunt.

§. X.

Iam ergo singulas caussas, cerebro infensas aequa lance ponderemus.

1. *Cerebri macula nigra.* Hanc in cerebro vel

vel membranis sectione deprehensam et insaniae caussam fuisse PLATERVS *n)* auctor est, sed sine specie veri. Nam refert, quae ab aliis audierat, et labes ista communis iis est, quos gangraena et sphacelus abstulit.

2. *Cerebrum leue.* Tale reperisse se testantur MECKELIVS *o)* et PRINGLIVS *p)*, sed vellem rei tam leui et variabili, quale cerebri pondus est, non adeo credidissent, neque video, quid hoc, prouti maius vel minus est, in mentis actione valeat. Satis est, integrum illud esse.

3. *Cerebrum et cerebellum molle.* Passim hoc referunt medici *q)* sed cum non satis definiant mollitem naturalem, vnde ad morbosam deuenimus, morbum antegressum, putredinem vel imminentem, vel praesentem, dubium est, in quantum stultitia inde orta sit. Recte enim mihi dubitasse videtur GREDINGIVS *r)*; *Hanc nimiam encephali emollitionem*, inquit, *vel a menyngum ventriculorumque lateralium hydrope factam compressionem semper fatuitatis caussam existere, non extra omnem dubitationis aleam posi-*

n) Prax. Med. l. 3. p. 105. Caeruleam maculam memorat *Greding* Verm. Schrift. p. 185. sed dubius est, quid statuat.
o) Mem. de Berl. T. XX p. 75.
p) Ap. *Haller.* l. c. p. 17.
q) *Greding* l. c. p. 532 seq. et p. 536. cf. Ei. Vermischt. Schrift. p. 67. et p. 188. 241.
r) L. cit. p. 557. et p. 538.

positum esse videtur. — *Melancholici, encephalo licet ex hydropico statu quam maxime compresso, parua tamen vel potius nulla fatuitate adfecti deprehensi sunt. Et hinc satis patere arbitror, nimiam encephali emollitionem compressionemque fatuitatis quidem frequentissimam comitem, praecipuamque, nequaquam vniuersalem et vnam caussam esse.*

4. *Cerebrum durum.* Crebrius et constantius melancholicorum et maniacorum vitium est durities cerebri, quam septies inuenit MORGAGNIVS s), post eum MEKELIVS t) RASTIVS u) cl. METZGERVS aliique similiter. Sed, si durities ista cerebri effecit insaniam, quaeritur, quomodo cum cerebelli mollitie x) vna consistere potuerit? cur nunquam totum cerebrum, sed pars fuerit sic affecta? Reperitur etiam in hominibus non stultis, in senibus y), apoplecticis z), in sanis subitoque exstinctis rel. oriturque, ni omnis fallor, a vario cerebri habitu humorumque impulsione vel defectu. Hinc praeclare MORGAGNIVS. *Non tanti eam faciendam arbitror, vt ex ea duntaxat stultitiae caussam speciosis ex-*

s) L. cit. p. 59.
t) L. cit. T. XX. Obs. 1-6.
u) Ap. *Haller.* l. c. p. 47.
x) Ita *Geoffry* ap. *Morgagn.* l. c. p. 59.
y) *Haller.* Prael. Boerh. §. 475. et L. c. p. 47.
z) *Morgagn.* ib.

explicationibus repetamus. Neque absimiliter GREDINGIVS *a*): *Hanc solam frequentem et fere inseparabilem maniae comitem vel caussam agnoscere, obseruationes omnino prohibent.* Ergo iterum spes nostra vana et caduca fuit. Nam *cerebrum durum esse potest sine stultitia et stultitia sine cerebri duritie.*

5. *Cerebrum siccum.* Meminit BONETVS *b*) furiosi, cuius *cerebrum siccissimum, durum, adeoque in summo parte digitis friabile, flauum vndiquaque* reperiretur. Recte tamen hanc cerebri conditionem, si vere adfuit, deberi inflammationi biliosae medullae dixit KLOEKHOFIVS *c*), nunquam vero in furiosis, melancholicis et fatuis deprehendit GREDINGIVS *d*) ideoque fallacissimae rei non amplius credimus.

6. *Grauis cerebri et cerebelli odor.* Non spernendam melancholicorum, epilepticorum et fatuorum dotem eum esse affirmauit GREDINGIVS *e*). quippe cum iusto citius inciderit. Puto tamen, hanc odoris foeditatem magis prodere cerebri singularem corruptionem, quae in hoc genere hominum miserrimorum lente vel sub mortem instantem demum eruperat, malum ipsum gene-

a) L. c. p. 536.
b) Sepulchret. T. I. p. 176.
c) De morb. animi, p. 63. ed. *Schlegel.*
d) Verm. Schriften p. 165. et 166.
e) Ib. p. 165. seq. et p. 187.

nerare non potuisse. Viderint in posterum medici secantes, num et quatenus iterum reperiatur.

§. XI.

Fuere, qui *corpus callosum* varie mutatum detegerent inque his LANCISIVS qui duriusculum, GREDINGIVS *f*), qui praemolle ac pulti simile vidit, potior tamen MORGAGNIVS *g*) est, hic tamen magni et boni viri more. *Raro atque adeo semel in stultis vidi, inquit, profundos sulcos in corpore calloso.* LANCISIVS *in fatuo quaedam aliter in calloso corpore obseruauit. — Fortuito in eiusmodi morbis fuisse pleraque existimo, et certe in aliis descripsi praeter insanos, neque in his a ceteris adnotata fuisse video.* Praeterea IO. FANTONVS *h*) in corpore calloso tumorem dumorem in glande maiorem, conspexit, vnde diuturnus capitis dolor et epilepsia sequeretur, sed sub finem tandem vitae aeger absurda locutus est, neque id semper, sed tantum saepe, idque cum vehementius ille dolor vrgeret, MORGAGNIVS vero et GVENZIVS modo tractum vnum simplicem, modo duplicem, modo deficientem, nec

f) Verm. Schrift. pag. 241. et pag. 222. 236.
g) L. c. p. 55 et 58.
h) Ap. *Morgang.* l. c. Lib. V. Ep. 61. Art. 6. p. 406.

nec qua solent, ratione inter se paralellum memorarunt. Num ergo in eiusmodi rebus tam leuibus atque mutabilibus stultitiae caussam agnosceremus, cum vel arteriarum ictui, vel compressioni cuidam singulari deberi videantur? Quo pertinet et illud, quod *in stultis abnormes illae superficiei corporis callosi non solum perraro conformationes reperiuntur, verum etiam sunt visae in pluribus, quorum mens fuerat sanissima. i)*

Corpora striata pure fetido et viridi arrosa, interdum veluti diuisa in maniaco vidit GREDINGIVS *k*) defecisse prorsum, MORGAGNIVS *l*) idoneus auctor est, et cum eo consensit Il. METZGER. *m*) In quo id mirum est, quod in altero exemplo mulier, cuius sectionem vir hic clarissimus narrat, furore agitata perierat, in altero homo *nec in cerebri et neruorum vsu quicquam a communi consuetudine alienum passus erat.* Vt enim certum est, sensus internos eo magis integros fore, quo maior est striatorum corporum constantia, quia cum medulla oblongata communionem veluti atque conspirationem habent, ita exinde patet, fallacem esse eorum opinionem qui quidquid hisce in partibus mancum vel vitiatum co-

i) Sic *Morgagn.* l. c.
k) Aduers. l. c. p. 509. seq.
l) L. cit. Lib. IV. Ep. 50. Art. 55. p. 281.
m) Verm. med. Schrift. I. B. p. 54.

cognouerint, illud caussam melancholiae et insaniae iactitant.

§. XII.

Plexus choroideus, in statu naturali *ventriculos* occupans, variam formam habere solet, prae ceteris vero *sanguine turgere* vel *hydatidibus* variae magnitudinis redundare, rarius glandulis scirrhosis et ossiculis. Sunt vero istae vesiculae adeo vulgares et tralatitiae, vt in plurimis maniacis, melancholicis, fatuis et epilepticis *n)* reperiantur, in paucis desint, videnturque ideoque quidem aliquid forsitan conferre hisce morbis vel augendis, vel inferendis. Habeo tamen, quod moneam. Pauci homines sine tali vitio moriuntur, et aqua cum plexum choroideum, tum ventriculos *o*) tenet, varie inclinato capite, dum viuerent, vtcunque expellenda, in multis aegris modo integer et naturalis, modo varie corruptus esse visus est plexus. *p*) Videtur ergo magis effectus tanti tamque diuturni mali esse, quam caussa, nihilque hac in re esse perpetuum.

§. XIII.

Sequuntur *glandulae* et *pituitaria*, et *pinealis*, in quarum inuestigatione multum studii multum

n) *Greding.* Verm. Schrift. p. 235. et p. 174. et *Morgagn.* l. c. p. 54. seq.
o) Vid. *Haller.* l. c. p. 101.
p) *Grending* Vermischte Schrift. p. 246.

multumque operae posuerunt anatomici, sed inter se disceptant mirifice. Quod igitur ad *pituitariam* glandulam attinet, referebat ea vt plurimum fabae mediocris magnitudinem, rarius maior erat, saepius minor, coloris cinerei, mollior et friabilis, interdum durior et veluti scirrhosa vel cartilaginea *pp*.) Tandem glandulae habitum morbosum hisce in hominibus detectum esse, facile concesserim, id tamen miror, quomodo, cum vix decem granorum pondus habeat, etsi in omni animalium genere constantissima, et quae eius vtilitas sit, nesciat summus physiologus, HALLERVS, *q*) possit melancholiam et maniam vel gignere, vel grauiorem reddere, cum in plurimis naturalem formam *qq*) habeat, interdum mutatam. Accedit, quod more aliarum glandularum, si vere talis est, debet diutius tolerari sine offensa posse, et si magis cerebri quaedam appendix habenda videatur, ea cum communi massa afficiatur necesse est.

§. XIV.

Glandula pinealis s. conarium mire placuit philosophis, CARTESII adseclis, quippe in ea sedem

pp) Sic *Greding.* Aduers. l. c. p. 515. seq. et Verm. Schrift. p. 191. seq. et p. 224. 258. 304. 318.

q) L. c. p. 102. et 103.

qq) Sic *Greding.* l. c p. 192.

dem animi reponentibus ſcilicet, ſed magis vexauit et etiamnum vexat medicos, cum in plurimis mortuis morbidam inueniant. Viſa enim eſt aqua ſuffuſa *r*) velutique bulloſa in ſtupida *s*), in epilepticis, maniacis, melancholicis, fatuis interdum magnitudine iuſta et naturali, interdum maior vel minor, ſtrigoſa, ſubflaua *ss*) linearis, compreſſa, plana, globoſa *t*), interdum ſatis firma, duriuſcula, craſſior, laxa, mollis et in pultem reſoluta *u*) interdum arenulis vel calculis *x*) coloratis referta, vel oſſea. *y*) Sed adhuc ſub iudice lis eſt, ſi, quid et quantum haec conditio ad morbos mentis valeat, quaeritur. Etſi enim

r) *Haller* l. c. p. 108. *Greding.* Adverſ. Vol. II. p. 517. et Verm. Schrift p. 179.

s) *Wieſmann* ap. *Haller* l. c.

ss) *Morgagn.* ib. p. 58. et p. 405. ſeq.

t) *Greding.* l. c. p. 518. et Verm. Schrift. p. 179. ſeq.

u) *Greding* ib. p. 520. et V. S. p. 180. *Morgagn.* l. c. p. 58.

x) *Haller* l. c. *Greding* l. c. p. 521. ſeq. et V. S. p. 181. et 213. 241. *Morgagn.* l. c. p. 56. *Günz* Progr. De lapill. glandulae pineal. in quinque mentis alienatis, Lipſ. 1753. rec. *Haller.* Diſp. Pract. Vol. I. n. 15. p. 233. ſeq. et verſ. germ. P. I. p. 114. *Wiel* Obſ. Rar. Cent. I. Obſ. 12. p. p. 53. Act. N. Cur. Cent. I. p. 149. *Lange* Opp. P. I. p. 192.

y) *Loeſeke* Obſ. p. 30. Act. Erud. Lipſ. a. 1706. p. 146.

enim crebrius memorantur glandulae huius mutationes in mente captis, tamen et sani talia vitia tolerant sine vlla cerebri molestia *z)*, et melancholici quidam integram eam *a*) ostendunt, Haec dum mecum reputo, non possum a me impetrare, vt tantas inde turbas repetam, quantas alii credunt. Veras esse GREDINGII *b*), hoc in genere facile principis, obseruationes, qua calculos in pluribus melancholicis, maniacis, fatuis et epilepticis reperiri, exemplis docuit, id quidem largior, at vero inde mentis morbum ortum dicere non possum, multo minus inconstantiam et mutabilitatem talium hominum, saepius consilium mutantium, ad sententiam probabiliorem adferre. Vt enim hoc ii fere facere solent, quorum ratio hinc inde vagatur, veluti nescia et dubia, quid e re sit, et qui aures praebent faciles cuique probabiliter dicenti, ita stultus aliquis non ideo pronunciandus est, quia glandulam pinealem immutatam post fata habuerat. *c*) Tunc enim plurimi hominum, si ita sentias, stulti sunt, et nemo nostrum adeo sibi a stultitia tutus est,

z) *Meckel* Mem. de Berl. T. X. p. 82. et cl. *Schmucker* Wahrnehm. p. 109.

a) *Gunz* l. c. p. 247. et vers. p. 230. Morgagn. L. V. E. 61. Art. 7. p. 407. *Greding*. Verm. Schrift. p. 236. et p. 257. 311.

b) Aduers. p. c. p. 523. et Verm. Schrift. p. 182.

c) Ap. *Morgagn.* l. c. Art. 6. p. 406.

ne dies caniculares metuat. Eadem est arenularum et calculorum ratio, idem iudicium. Nam *illis hominibus, in quoram cadaueribus tales calculi in hac glandula reperti sunt, in vita quicquam incommodi circa animales actiones contigisse*, negat idoneus auctor DIEMEBROECKIVS d), nec eos, in quibus conspiciebantur, omnes stultos fuisse, *saepius* tamen *accidisse, vt in stultis, quam in conflictatis vno alio aliquo morbi genere inueniatur*, aperte professus est MORGAGNIVS. e) Nec absimiliter cl. MALAKARNE f) meminit iuuenis sedecim annos nati, et ad extremum vsque spiritum mente constantis, cuius glandula pinealis arenulis plena, pellucida, hydatidem referens, item variae figurae, interdum medullae instar mollis et magna, in mendico hilari reperiebatur. Eam vero triplo crassiorem in viro minime stulto detexit IO. FANTONVS. Morbum ergo auxisse videntur, induxisse nullo modo, quem magis inde natum crederem, si pontem cerebri, communem veluti neruorum originem et animi sedem, affecisset. Recte mihi hinc sen-

d) Anatom. I. 6. p. 592. ed. Vltraiect.

e) l. c. Lib. I. Ep. 8. Art. 16. p. 59. cf. *Greding*. Verm. Schrift. p. 262. ubi calculi in hydropica detegebantur, sed sine mente turbata.

f) Encefalotomia nuoua vniuersale, Turin. 1780. p. 11.

ſenſiſſe videntur MECKELIVS *g*), ROEDERERVS *h*) et omnium maxime MORGAGNIVS *i*), cum in contrariam irent ſententiam. Hic enim in arte ſua, in primis anatome practica, Roſcius, *nouies vidit hanc glandulam arenulis refertam, ſed ſine ſtultitia, contra fuiſſe ſtultitiam in aliis, quorum illa ipſa glandula nihil quicquam vitii habuit. — Nulla certe alia in tota hac ſubſtantia particula eſt quae crebro adeo, ac illa glandula, peculiaribus ſit vitiis obnoxia, et arenulas praeſertim lapilloſque contineat. Quod tu vitium et ſi cum ſtultitia et ſine hac quoque deprehenſum fuiſſe ſupra intellexeris, nolim tamen obliuiſcaris, non ſaepe adeo inueniri cum vno alio aliquo morbo, ac cum ſtultitia, coniunctum.* Ergo cum iſte glandulae habitus calculoſus modo adſit, modo deſit, priua mentis affectae cauſſa putanda non eſt, ſed quaedam acceſſio.

§. XV.

Quibus praemiſſis, facile intelligitur, mancam, incertam et dubiam etiamnum eſſe melancholiae et inſaniae longae cognitionem. Pluribus noxis et calamitatibus patet cerebrum, quae plus minus mentis vim hebetant, obtundunt, repri-

g) L. cit. p. 92. ſeq.
h) Progr. de cerebro, p. 4.
i) L. c. Lib. V. Ep. 61. Art. 3. 4. p. 405. ſeq.

munt vel exstinguunt. Aperta sunt effecta, opertae et obscurae caussae ideoque continendum fere est iudicium. Quaecunque enim vitia hinc inde memorantur, more vagi et inconstantis comitis insaniae data esse videntur, quibus parum aut nihil fidendum est, quia cum et sine his furere, insanire, absurda loqui et facere licet. Cum enim et adsint, et absint hoc in malo, modo vrgeant, modo mentis sedem intactam relinquant, non possunt idoneae eius caussae esse, sed augere illam tantum, aliquae vero earum ne hoc quidem, propter dubiam partium vtilitatem, minutulam molem, locum, quem tenent vel comprimunt, denique propter connexionem. Raro vna labes cerebri vel cerebelli subest, sed multiplex, quae quidem perdiligenter exploranda et annotanda omnino est, vt, quid quaeque contulerit ad morbum vel inferendum, vel exasperandum, artis peritus diiudicare possit, at vero videndum maxime, vbinam loci vitium potius insideat. Cum ergo verisimile sit, ibi residere, tanquam in tuto munimento, animum, vbi cerebrum et cerebellum veluti confluunt atque conspirant i. e. ad medullam oblongatam et proxime assidentes partes, in his inuestigandis omnis medici secantis opera collocanda est, ne caussam tanti tamque horrendi mali ad iudicem referat quae nec est, nec per se esse potest, eaque re vel obsit bono viro, vel

pro-

profit malo. Quamdiu enim in foro eccleſiaſtico eo res omnis redit, vt ſciant, numquis melancholia vel mania correptus vim ſibi intulerit, nec ne, ſepulturae honeſtae et inhoneſtae decernendae cauſſa, (vtinam miſſa aliquando fieret haec dura et inhumana lex!) omni accuratione et diligentia opus eſt, vt non, niſi id adferatur, quod cum placitis medicis, vſu et conſcientia poteſt conſiſtere.

XXV.

DR. BURCHARD. DAVID. MAUCHART.

Diss.

De lethalitate per accidens.

Tubing. 1750.

Resp.

PHILIPP. SIGISM. PALM.

PRAEFATIO.

Iudicium de lethalitate vulnerum ferre medicum pars est Medicinae forensis non seria magis, quam intricata. Ibi namque de corio agitur humano, de percutientis fama, facultatibus variaque gravi, mortis etiam, poena. Ipsum vero judicium difficile reddunt sexcenti fere, qui se objiciunt aliquando, cognoscendi atque judicandi obices ex parte vulnerantis, vul-

vulnerati, vnlneris ipſius, medentium atque aliarum plurium circumſtantiarum.

Licet vero plures praeſtantiſſimi, jam inde a ſeculo, deſudaverint Auctores in hisſce nodis ſolvendis, lucem quin imo, quod nemo temere negaverit, his tenebris affuderint multo clariorem, per aucta et probe examinata in rebus phyſicis atque medicis experimenta; tamen quid tam frequentes, quaeſo, Medicorum diſſenſus, quid inter ſe pugnantia nonnunquam integrorum collegiorum medicorum judicia, quid ipſa principiorum atque diſtinctionum diverſitas, quid inquam aliud loquuntur, niſi vel incerto ſtare talo magnam hujus medicinae criticae partem, vel certe unanimi conſenſu nondum eſſe ſtabilitam?

Crucem id maxime figit neo practicis, a Magiſtratu ad vulnerum renunciationem vocatis. Hinc operae pretium ſane facit, qui antequam ſubſelliis valedixerit academicis, ſe tempeſtive ad ad ampliſſimum atque difficillimum hoc accinxerit ſtudium, et optimos quosque Authores et Obſeruatores manu volverit diurna, revolveritque nocturna, ut ne grauior eiusmodi caſus, qui ſub initium publici officii ſtatim ingruere poteſt, imparatum, imo plane nudum offendat. Sufficiens ergo haec fuit ratio, cur Nob. Dn. Reſpondens ſibi pro themate diſputationis hanc elegerit materiem, et illam quidem quae in hoc genere longe eſt vexatiſſima, ac inſtar naſi cerei, quo vel ſuorum principiorum tenaces fabri,

vel

vel partium ſtudioſi voluerint, flecti, proh dolor! ſolet nimis quam frequenter, Lethalitatem nempe per accidens.

Invitus ego quidem Praeſes in hoc conſenſi thema, quod non modo eſſet longe ampliſſimum, et limites academicae diſſertationis nimium excederet, ſed ita quoque comparatum eſſet, ut vel ab aliis dudum videri poſſet exhauſtum, vel plurimis obnoxium contradictionibus. Vicit vero tandem petentis conſtantia et thematis affulgens is minimum uſus, ut Philiatris excitatio praebeatur ac occaſio in hac ſe palaeſtra exercendi, quae vero inpraeſentiarum dicenda ſint de lethalitate, clare, diſtincte, ac quaſi in nuce proponendi. Faxit DEus ut et hic labor cedat feliciter

§. I.

S*ubjectum* de quo communiter in Medicina Forenſi praedicatur lethalitas ſunt vulnera, ſive continui ſolutiones violentae, ab extus inſtrumento acuto dividente partibus corporis humani viventis illatae. Numeroſam quidem conſtituunt vulnera claſſem lethalitatis, ſed minime abſolvunt Sunt enim varii adhuc laeſionum ab extus inductarum tituli, e. g. in oſſibus

bus fracturae, depressionis, fissurae, luxationis: capitis totius validae concussionis: in molliori-bus partibus contusionis, validae percussionis, distractionis, rupturae, gangraenae, sphaceli &c. Nec in Medicina forensi sermo tantum est de lethalitate per instrumenta extus applicita, et vel in corticem modo vel et intro plus minus profunde penetrantia, inducta, sed et de illa, quae ab assumptis noxiis atque deleteriis proficiscitur, e. g. ab ingesto arsenico, aut medicamento caustico male praeparato &c.

Unde est, quod *vulneris* notionem heic *laxius accipiendam* monuerint nonnulli, substituerint vero alii *percussionis* nomen magis genericum. Nobis videtur *laesionis* appellatio magis quadrare pro tali genere, quod omnes sub se comprehendat species.

§. II.

Praedicatum, lethalitas, quod de partibus hisce laesis enunciatur, est inducta praeternaturalis *vel dispositio* ad lethum, mortemve proxima: *vel actualis* et subitanea *mors*: ita quidem ut hic eventus lethifer pendeat a primitus inducta laesione vel per necessitatem consequentiae physico-medicam, vel per intervenientem demum mortis causam aggravantem sive positivam, sive priuativam. Hippocratis, Galeni etc. τὸ θανάσιμον et θανατῶδες, sive mortiferum aliquan-

quando ab eis accipitur pro pernicioſo ac periculoſo: aliquando pro mortifero ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, quod utplurimum lethale eſt: aliquando pro lethalitate per neceſſitatem inevitabilem, ἐξ ἀνάγκης, per neceſſitatem abſolutam.

Τὸ abſolute lethale aequipollet certo ſenſu τῷ *inſanabili*, cui ſcilicet neque natura, neque ars ulla ſanationem poſſit praeſtare. Sed tamen *non omne vulnus inſanabile*, ideo *etiam eſt lethale*, exemplo vulneris ſimultanei abdominis ac cuiusdam inteſtini, quod in unum coïens relinquit fiſtulam ſtercoream, qua, ceu artificiali ano, feces alvinae poſthac excernantur. Fuit illud vulnus inſanabile, ſed non lethale, utpote cui plurimos annos aeger poteſt atque ſolet ſupervivere.

Periculoſa laeſio, vulnus periculoſum vitae quidem diſcrimen mortisque metum infert, ſed, ſtricte loquendo, lethale prius dici non meretur, quam vel lethum actu induxerit, vel proxime ad mortem inclinaverit. Hinc vel et in ſuperlativo periculoſarum laeſionum, feliciter ad ſalutem terminatarum, plurimae ſuppetunt obſervationes. *a*)

§. III.

Differentiae, vel ſpecies *lethalitatis* vulgo habentur tres. 1.) *Abſolute*, ſimpliciter, κατ' ἐξο-

a) In Alberti Jurisprud. Med. T. I. P 311 not. c. It Bohnii renunciat. vulner. p. 34. ſſ. vel ſolius capitis plurima habentur ſpecimina.

ἐξοχήν talis, cui nulla ars humana poſſit ſuccurrere, ſed quae laeſum vel e veſtigio, vel ſaltim brevi, certo et ſemper abripit. 2.) *Per ſe* talis quae ex ipſa laeſionis natura ac qualitate, ſine aliena interveniente cauſa mortem immediate producit, ſic tamen ut haec non abſolute conſequatur, ſed frequenter tantum, et licet curatio ſit difficilis ſummeque dubia, aliquando tamen feliciter ſuccedere obſervetur. 3.) *Per accidens* talis, ſive phaenomenum aliquod interveniens, quod non a conditione laeſionis aut laeſae partis, ſed ab aliis ſupervenientibus in diaeta, regimine, erroribus in tractatione medico-chirurgica, aliisque variis circumſtantiis pendet. E tali ergo nemo laeſorum immediate perit Addunt nonnulli et *quartam ſpeciem lethalitatis*, quae non ex neceſſitate, ſed *utplurimum* tamen, ſeu frequentiſſime interficiat, cujus proinde curatio utplurimum male ſuccedat, non tamen ſemper, vel tardius ſaltem interimat.

§. IV.

Nos *ſubſiſtimus in tribus primis lethalitatis ſpeciebus*, ſuperiore paragrapho recenſitis, nimirum lethalitatis abſolutae: Per ſe talis: et per accidens talis. Differunt vero hae a ſe invicem reſpectu vel cauſae laedentis, vel ſubjecti, ſive partis laeſae, vel ſymptomatum gravitatis, vel eventus boni, mali, ſubitanei, tardi, neceſſarii, con-

tingentis. Quam nonnulli vocitant *lethalitatem per ſe de necessitate*, pro vera lethalitate abſoluta habemus.

Quae vero *lethalitas utplurimum talis*, tanquam diſtincta ſpecies affertur, ſpectat ad lethalitatem per ſe talem. Haec enim funeſtorum eventuum pluralitas ab uno quodam laeſionis genere, per longe plura morientium, quam evadentium exempla, comprobata, non obſtante decenti adhibita curatione ac cautela omni, quid evincit aliud, quam laeſionem in ſe et ſua natura ſic fuiſſe comparatam, ut ex illa et propter illam huic individuo pariter, ac tot aliis ſimilibus fuerit ſuccumbendum? Atqui vero haec eſt lethalitas per ſe: Neque obſtat, ſingulari beneficio Dei, naturae, fortunae etc. in vaſto hoc gurgite natantem, quin enatantem deprehendi unum vel alterum.

Hinc *lethali opponimus* illethale, ſeu non lethale: *Abſolute lethali*, 1ō per ſe lethale, et 2ō utplurimum lethale: *per ſe lethali* autem 1ō per accidens lethale.

§. V.

His generalibus praemiſſis facilior jam aditus eſt ad ſpecialem de lethalitate per accidens tractationem, quae thema conſtituit praeſentis diſſertatiunculae. Quid per lethalitatem in genere intelligamus, ſupra dictum eſt paragraphis pro-

xime

xime antecedentibus. *Quid* vero *per Jò accidens*, ſive lethalitatem, quatenus talis ſit per accidens, ſupponatur, diſtincte eſt ſuperaddendum? ſcilicet per accidens, aut accidentia, non qualiacunque ſymptomata, aut communiter ſic dicta accidentia, quae partim ex ipſa laeſionis eſſentia et qualitate fluunt, accipimus, ſed *Logicorum Accidens praedicabile*, quod neque cum eſſentialibus, neque attributis objecti neceſſariam habet connexionem, ſed tantum contingentem, quodque dependet a circumſtantiis et conditionibus, quae ſi jungantur eſſentialibus, vel attributis, tum demum locum habet.

§. VI.

Itaque ſi laeſionem quamcunque, ab extus vel intus illatam, in ſe conſideratam et in ſua natura recte dijudicaveris tanquam nec abſolute, nec per ſe lethalem, aeger tamen cum hac laeſione (ſed non ex illa) diem obeat ſupremum, neceſſe eſt, vel aliam mortis cauſſam ſuperveniſſe internam, a prima laeſione, de cuius lethalitate quaeritur, directe non pendentem vel non adeo ſonticae laeſioni primae unam pluresve externas ſe cauſſas adjunxiſſe novas, quae futurum primae laeſionis eventum ſalutarem perverterint in funeſtum. E. g. ſi haemorrhagia enormis, per vulnus arteriae radialis (in carpo manus) inducta, per medicamenta iſchaema et ſplenia comprimentia, etc. debite ſiſtatur, et apparatus

hicce chirurgicus una cum ceteris remediis tam diaeteticis, quam pharmaceuticis ſolicite ſervetur, tum lethalitatis per ſe nullus eſt metus; verum ſi aeger aut vini abuſu orgaſmum ſanguini conciliaverit nimium: aut violento laeſi brachii motu voluntario arteriam conſolidationi propinquam reſeraverit, tantoque ſanguinis profluvio portam aperuerit, ad quam denuo occludendam chirurgus tempeſtive ſatis advolare nequeat, vel non amplius par ſit, ſed purpuream interea aeger reddiderit animam, tum haec facta eſt lethalitas per accidens, ex culpa aegri potiſſimum, non vulneris, qua talis, neque vulnerans tenebitur de cauſa mortis.

§. VII.

Species lethalitatis per accidens referuntur ad IV. *Claſſes*, quatenus illud accidens, vel illa accidentia reſpiciunt 1.) Ipſam laeſionem: 2.) Perſonam, ſive individuum laeſum. Adeoque primae et ſecundae ſpeciei accidentia haec ſunt intrinſeca: 3.) Perſonas, laeſum tractantes, curantes, imo patientem ipſum, quatenus ſub cura medico chirurgica varie peccat, et omiſſive, et poſitive: 4.) Varias circumſtantias et cauſas extraneas. Adeoque tertia et quarta ſpecies referuntur ad accidentia extrinſeca. Claſſici authores noſtri, inprimis *Welſch* atque *Bohn* multa variaque hujuscemodi lethalitatis per accidens

cidens exempla et divisiones exhibent, atque celeb. *Alberti* in Jurisprud. Med. T. 1. p. 290. singula in suas classes titulosque digessit.

Hinc illam cramben recoquere nolumus, sed, pace tantorum aliorumque celebrium virorum *modestas* tantum quasdam *adnotationes in medium proferemus*, quibus nonnullae species lethalitatis, per accidens talis habitae a plurimis et renunciatae hactenus, in dubium vocantur. Odiosus magis, quam otiosus videtur hic conatus. Odiosum fore suspicamur non eis modo, a quibus dissentimus, sed illis maxime reis, percussoribus aut quocunque modo laesionem alteri inducentibus, quibus rimae elabendi, patentiores alias, nunc arctantur, vel plane clauduntur: eo tamen ipso minime otiosum fore hunc laborem in aprico est, cum iustitiae oppido intersit, accuratius distinguere causam mortis: An revera ex accidente, sive quodam contingente citra laedentis et ab eo inductae laesionis concursum directum evenerit? An laedenti sit imputanda, an vero aliis causis?

§. VIII.

Ad *primam classem lethalitatis per accidens referri promiscue non possunt* supervenientes ipsis laesionibus *stases*, *tumores*, *inflammationes et corruptiones.* Si enim tales superveniant ex ipsa et per ipsam laesionem, directe, proxime, or-

dinarie, ac propter hanc corruptelam laesionis moriatur aegrotus, tum laesio est lethalis per se: Perinde enim est, hominem mori e corruptione gangraenosa et sphacelosa, quae laesionem necessario consequuntur, ac vel ex apoplexia, vel convulsione, vel haemorrhagia, tanquam immediatis aliarum laesionum funestis pedisequis. Nempe laesionem excipit e vestigio morbus, hunc presso pede sequuntur, citius tardiusve, vel varia symptomata, vel ipsa mors. Unde ex vero dicit *Bohnius*; *b*) Interdum perinde est, mortem ex ipso vulnere immediate, ac e symptomatibus evenire. Si vero supra memoratae corruptiones laesione superveniant, vitio vel individui patientis, vel errorum a quibuscunque commissorum, vel aliarum circumstantiarum externarum, uti quidem ex his caussis aliquando vere superveniunt, tunc certe non spectat ad primam classem lethalitatis per accidens, §. 7. recensitam.

§. IX.

Neque fragmenta, festucae aliaque irritamenta, laesioni conjuncta, *quae non satis tempestive reperiri ac separari possunt*, quin interea spasmi, convulsiones, stases, secessiones humorosae, inflammationes et corruptiones, gravissimi dolores oriantur, praesertim si hi stimuli partes attingant quadantenus sensiles, *lethalitatem tantum per acci-*

b) Bohn. renunciat. vuln. p. 111.

dens faciunt, noſtrò quidem judicio, cui vero celeber. *Alberti c*) fortaſſis et aliorum haud conforme eſt. Ea enim, *ipſa ex ratione*, *quod* illa heterogenea ipſo actu laeſionis inducta et vulneri immanentia *nequeant citius extrahi* aut ſeparari, quam graues illas excitaverint turbas mortisque cauſas, accuſari merentur tanquam *vel* continuata jugiter inſtrumenta graviter laedentia et reliquiae vulnerantis haſtae, teli, fragmenti vitri, glandis plumbeae, vitreae etc. profundius impacta: *vel* tanquam impetuoſo ictu e, g. gladii, haſtae, glandis ſclopetariae abrepta intra vulnus alia corpora ſolida, partem affectam ſub laeſionis momento obtegentia et in acutas particulas diſcerpta: *vel* tanquam feſtucae pungentes, ſcindentes ac graviter irritantes, ex ipſo, quod vulneri confine eſt, quodam oſſe diffracto et contrito decuſſae. Atqui vero quid omne hoc eſt aliud, quam effectus immediatus primitivae laeſionis et ſtimulus in perpetua aut frequenti actione, vel proxima ſaltem diſpoſitione ad agendum, irritandum, laceſſendum, vulnerandum conſtitutus? Ab inſtrumento laedente productus unice, et dehinc adfluxu, ſtaſi, corruptione, motibus ſpaſtico-convulſivis neceſſario exceptus? *Qualem* ergo *ſtimulum*, cum per artem vel non ſatis cito, vel plane non, vel ſaltem nonniſi cum praeſentaneo novo vitae periculo liceat eximere, et ne palliative quidem eiusdem fatales effectus ſatis

c) Alberti Jurisprud. med. T. 1. p. 290. §. 16.

praevenire ac mitigare, *oportet* ſane *cauſam ſtatuere mortis* ſubſecutae per modum lethalitatis vel abſolutae, vel per ſe, *minime* vero *per accidens.* Quae hinc ſententia redundet in caput laedentis, videant alii, ad quorum ſpectat forum!

§. X.

In *ſecunda claſſe lethalitatis per accidens*, §. 7. quatenus nempe reſpicit ipſum ſubjectum patiens, nobis videtur *male* quaeri *patrocinium* et praetextum lethalitatis accidentalis, *a* laeſi vel *aetate*, vel *temperamento*, vel *ſexu*, vel *diſpoſitione haereditaria*, vel *ſingulari* et extraordinaria, non tamen morboſa, *diſpoſitione* et *qualibet ideoſyncraſia*, in quantum ſcilicet vel aetas majorem debilitatem, partiumque teneritudinem, vel temperamentum e. g. ſanguineum inflammationi et gangraenae magis ſaveat: vel ſexus ſequior ad eryſipelaceas inflammationes, deliquia, affectiones ſpaſtico-convulſivas pronior exiſtat: vel diſpoſitio haereditaria e. g ad nephriditem calculoſam erumpat in actum eo tempore, quo ren vulnere leviori laeſus eſt, hoc vero inde reddatur lethale: vel *ſi ſingularis* et extraordinarius obtigerit alicuius *viſceris ſitus* et ſub formatione foetus jam facta *translocatio*, e. g. cordis in dextrum pectoris cavum, aut lienis in hypogaſtrium, quorſum ergo inſtrumentum laedens vixdum pertingens vulneraverit tale viſcus in ſitu hoc

insolito, nullamque aliam partem praeter integumenta communia.

Omnia haec phaenomena, in principio hujus §phi enarrata sunt naturalia, Medicis sub titulo rerum naturalium venientia, quod magnam naturae humanae partem constituant, aliter quidem in hoc, aliter in alio se habentia subjecto, sic tamen semper, ut sanitati vitaeque non praejudicent, nec nisi e longinquo ac intervenientibus aliis propioribus caussis morbificis, morbum inducant.

Frivola oppido est excusatiuncula, si funestae laesioni, vulneri, fracturae infantis ideo pollicem premere volueris, quod similis in adulto et robusto homine omnis expers fuisset periculi, illamque ideo illam tantum per accidens lethalem praedicare, quoniam infantibus teneritudo, debilitas, ossium tenuitas etc. tales obtingant, quae gravius patiantur a laesione etiam leviore.

Ita pariter fieri potest, ut adultus quidam homo vulneretur gladio, vel alio pungente ac caedente instrumento in cranii quodam loco, extraordinarie tenui, ut, ob hanc ossis insuetam tenuitatem quasi papyraceam, impetus et ictus instrumenti profundius irruat in - et - per membranas cerebri in ipsam usque huius substantiam, cum aliâs, si os ibi pro more naturali fuisset crassius solidiusque, instrumento laedenti accessus ad interiora fuisset impossibilis. Itane vero haec, accidentalis quidem et extraordinaria, sed illi in-

dividuo naturalis et nunquam morbifica aut molesta, tenuitas ossis effecerit, ut vulnus quod meningibus et substantiae cerebri profundius inflictum fuit, mereatur tantum per accidens lethale venditari, quod tamen in se et per se lethale est extra dubium? In eiusmodi enim renunciatione legali non sermo est, quae vulnera in genere sint lethalia, sed quae huic vel illi individuo, Johanni, Catharinae etc. in casu substrato sint lethalia? Cur non itidem praetexat hostilis laesor? Si laesus domi mansisset, ego illum in platea mihi obviam factum vulnerare non potuissem: Aut objiciat laeso: cur non munivisti tenue cranium tuum galea? Sic enim lethale vulnus Tibi non potuissem inferre.

§. XI.

Majorem *excusationis speciem* prae se ferre videtur *status vere morbosus individui*, laesionem quandam externam vel antecedens et comitans, vel superveniens laesioni, ab hac independens. Quando, ut loquuntur, status cacochymicus, pletoricus etc. laesionem deteriorat: vel quando morbosus laesi status leviorem exasperat laesionem. Ita namque videretur laesus e morbo, quem habuit, spontaneo magis occubuisse, quam ex adventitia laesione violenta.

Sed celeber. *Bohnius* in aureo suo de vulnerum enunciatione tractatu rectissime distinguit inter causalitatem infirmitatis praecedaneae minus

nus necessariam seu separabilem, et inter necessariam ac inseparabilem, magis. Res huc redit: Si morbus antecedens et adhuc sub accepta laesione adventitia persistens directe et ex se produxerit symptomata lethalia, ab illis symptomatibus, quae ab adventitia laesione solent pendere, aliena, tunc morbus ille praecedaneus causa mortis proxima potius meretur dici, quam laesio adventitia. Si e. g. homo phthisi pulmonum ulcerosa graviter laborans, et in hoc statu vulneratus leviter in brachio, suffocetur a puris restagnante in bronchiis copia: vel accedente diarrhoea colliquativa exhaustus per modum syncopes moriatur, tunc illud vulnus brachii ne quidem per accidens lethale, multo minus per se lethale declarandum est, sed morbus ejusdem internus, phthisis consummata, potius est lethalis pronunciandus.

Ast e contrario, si symptomata lethalia qualiacunque oriantur directe magis et immediate ab adventitia laesione, haec ipsa laesio videtur habenda pro lethali per se, et non per accidens, quamvis et ipse status laesi morbosus praecedens aliquam laesionis deteriorationi symbolam addiderit, et homo laesus non potuerit propter infirmitatem e morbo praecedente resistere satis symptomatibus, a laesione adventitia excitatis.

Hinc quoque patet, quid sentiendum sit de praetensa lethalitate tantum per accidens tali, si *instrumentum laedens* forte fortuna directum fuerit

rit abs laedente in regionem quandam corporis laesi, *ubi* insolito et praeternaturali modo *vel arteria* quaedam multo exteriorem et *superficialem magis situm* obtinuerit: *vel* magnum *anevrisma* quoddam internum offenderit, aperuerit et subitaneam induxerit incompescibilem haemorrhagiam: *vel abscessum* clausum, vomicam e. g. pulmonis, e quo rupto subitanea acciderit suffocatio: *vel in scroto aut inguine* obvia *enterocele* occasionem praebuerit extraordinariam pertundendis lethaliter intestinis etc. quamvis enim in illis laesionum, ibi terminatarum, locis nulla lethalitas per se obtinuisset, nisi partes nobiles eo fuissent praeternaturales delapsae, vel se expandissent praeternaturaliter majusque spatium occupassent; evidens tamen est, ex ipsa talium partium laesione mortem immediate ac directe accersitam fuisse.

Unde sic infert *Bohnius* l. c. p. 101. rectissime: vulnus, quod in hoc vel illo individuo, intuitu determinatae seu valetudinariae dispositionis magnum et grave satis est, mortemque in similibus subjectis utplurimum pedisequam habet, accidentium quoque suorum et mortis hinc evenientis causa proxima audiet.

§. XII.

Si vero *morbus* quidam *summe periculosus*, acutus, *laesioni* demum *superveniat*, e. g. apoplexia, catarrhus suffocativus, dysenteria ma-

maligna, febris maligna, exanthematica etc. tunc cardo decisionis pariter in eo vertitur, ut solicite eruatur: an morbus ille lethalis e vulnere, sive antecedanea laesione sit factus, an alia quacunque e causa? an morbi ipsius atque solius gravitati succubuerit aeger? vel saltem lethalitatis longe potiores ipsi morbo debeantur rationes, et in se, et in ordine ad laesionem, ab aliquo praevie illatam, quam quidem exacerbaverit. Hoc casu statuetur laesus non ex laesione, sed e superveniente morbo decessisse.

Si vero morbus superveniens exitum nactus sit lethalem e vulnere potius et propter illud, tum laesio haec lethalis per se declarabitur. E. g. si capite laesus incurrat apoplexiam aut convulsiones lethales: vel in pectore laesus incidat in asthma suffocativum: aut intestinis laesis, vulneratis ingruat lethalis dysenteria, epidemice tunc grassans, etc. in quibus scilicet casibus pars laesa cum morbo, aliunde orto, et inevitabili, tam arcte connectitur, ut non modo alter adgravet alterum, sed quoque laesio praecedanea morbum, aliunde supervenientem et aliâs superabilem, reddiderit insuperabilem atque funestum, tunc laesio illa praecedens vocanda potius erit lethalis per se, quam morbus superveniens, et licet multa suppetant exempla hominum ex illo morbo solitario citra praeviam laesionem aliam, mortuorum; tamen cum et multa sint evadentium, praeterea vero morbus graviter et lethali-

ter

ter sit exasperatus a laesione praecedanea, itaque nulla heic procedit lethalitas per accidens, morbo superveniènti tribuenda.

§. XIII.

Ad *tertiam classem lethalitatis per accidens* (§. 7.) aliquas pariter afferemus animadversiones. Heic vero causidicis admodum familiare est falcem immittere in alienam messem, nodum in scirpo quaerere et nescio quos non comminisci funestos errores vel aegri, vel Medici, vel Chirurgi, vel adstantium? ut nempe reatum laedentis devolvant in alios suumque clientem liberent a poena ordinaria.

Haud quidem diffitemur in ordine ad Medicos atque Chirurgos, quod non modo quandoque bonus dormitet Homerus, neque τὸ Hippocratis μηδὲν ὑπερορᾷν satis observet, sed graviter etiam aliquando Iliacos intra muros peccetur et extra. Imo jam semel publice doluimus olim, in dis. de inspect. et sect. legal, quod aliquando Judex nimiam fidem tribuat depositionibus atque judiciis in arte non satis versatorum et Medicorum et Chirurgorum, seductus illo principio, in se quidem firmissimo, sed in applicatione et subsumptione ad certa individua fallacissimo; Artifici in sua arte esse credendum!

X. XIV

Sistemus in hanc rem duas observationes, lectione ac reflexione dignissimas, quarum altera exhibebit Chirurgum erroris et imprudentiae haud insontem: altera vero innocentem adductum in suspicionem ac injuste accusatum.

Summus quidam militiae Praefectus *vulneratur glande plumbea* in pectoris regione laterali ac superiori sic, *ut glans inter duas costas veras incuneata* remanserit, absque ullo sypmptomate suspecto. Chirurgus castrensis primarius extractionem molitur terebra chirurgica, sed dum glandem terebrando aggreditur, *cedit haec et delabitur in cavum pectoris, aegerque*, sellae insidens, *subito moritur.* Per sectionem a morte institutam nulla ullibi, vel extus, vel intus deprehenditur laesio alicujus momenti. Annon haec fuit lethalitas per accidens, ob glandem plumbeam subito et cum impetu delapsam in nervi cuiusdam momentosi truncum? Cum vero huic delapsui glandis in interiora pectoris manifeste ansam praebuerit Chirurgus, erit causa hujus lethalitatis per accidens, cum vel relinquere debuisset glandem, donec favente corporis situ nonnihil prono, sub mollissima vulneris obtectione, accedente per suppurationem emollitione, extrorsum magis gravitaverit et denique se expediverit: vel potius in latere alterutro, commodiore loco, novum infligere scalpello vulnusculum et per hoc introducto hamulo, uncove glandem a tergo, in cavitate pectoris, adoriri,

foras

foras urgere, excutere, aut certe ſic obicem et peſſulum obdere glandi ab intra, ut, dum ab extra ab anterioribus tentaretur ejusdem extractio, glans non potuerit introrſum elabi.

§. 15.

Alterum exemplum, huic contrarium, *injuſtae ſcilicet imputationis* Chirurgo factae hoc eſt: adoleſcens, ſanus et vegetus enſe noctu in platea vulneratur per ſodalem in dextro pectoris latere, 4. vel 5. pollices ſupra papillam, vulnere ſub cute et in ſuperficiei, vel parte ſuperiori muſculi pectoralis magni, incedente 5. vel 6. pollicum longitudine, ſed in cavum pectoris non penetrante. Fuſo ſtatim, e vulnere copioſo ſanguine in plateam, et veſtes, domum redit, Chirurgo ſe committit, qui vulnus a ſordibus grumoſis purgat, ſanguinem ſiſtit, neceſſario apparatu vincit, ſive deligat. Altero die ſequitur eiusdem lateris dextri pollicis ac indicis digitorum paralyſis, tertio totius manus brachiique aneſtheſia, ſive ſenſus abolitio, atque notabile manus extremae oedema. Stilo exploratorio nunquam tangebatur, vel ſternum, vel coſta, vel pertingebatur usque ſub alam: ſed in fundo vulneris, alae propinquo, ſpatium occurrebat, digitum pollicem facile admittens. Hinc quarto die alius inſuper in conſilium vocatur Chirurgus quem vocabimus Cajum, in Anatomia ac Operatio-

tionibus chirurgicis minime hofpes. Inita confultatione cum medico et chirurgis, concluditur; latere intra vulnus vel corpus quoddam peregrinum, vel grumos fanguinis, unde nervi comprimantur, et circulatio fanguinis impediatur.

Adhibentur ergo fomenta refolventia, fpirituofa, injectiones balfamicae in vulnus, non omiffis internis medicamentis, regimine et diaeta convenientibus. Biduo poft, cum fymptomata ingravefcerent, inftituit ex chirurgis quidam vulneris dilatationem ope forficis, absque omni haemorrhagia. Pus prodit non laudabile, fed fanies ichorofa foetens, cruenta: labia vulneris funt inflata, caro vulneri fupercrefcit luxurians: In hoc tramite pergit vulnus ultra tres feptimanas. Brachii tumor tandem augetur, et livor notabilis juxta tractum vaforum usque ad flexuram cubiti intermicat. Anaefthefia perftat, quin ingravefcit. Attactus vulneris prope alam eft dolorificus

Hinc e communi confultantium conclufo et requifitione Cajus fufpicit orificii vulneris interea valde anguftati dilatationem duplicem, alteram verfus fternum ope fcalpelli leviter falcati, in fpecilli fulcum immiffi et detenti, atque fic non nifi cutim incidit aperitque, paulo ultra duorum pollicum longitudinem: Alteram vero dilatationem perficit incifione, fesquipollicis circi-

 ter

ter profunditate, carnis fungosae, juxta partem sinus fistulosi superiorem, versus humerum.

Ibi non nisi aliquot guttulae sanguinis, prout in cutaneis fit incisionibus, exstillarunt; Heic arteriola exilis sanguinem fudit, quantum cochlear fere capit, quem imposito linteo carpto spiritu vini imbuto facile compescuit.

Post haec integro quinquendio nullam unquam vel indicium haemorrhagiae adest, vulnus copiosum fundit pus, brachii tumor, durities, livor magna parte dissipati, formicationis sensus in brachio, et ipse dehinc sensus tactus quodammodo resuscitatus: paralysis tamen restat.

Circa sexti diei, ab his chirurgicis incisionibus, ingressum, evenit larga e vulnere haemorrhagia, et biduo post eadem recidivat enormis sub ipsa vulneris abs chirurgo ordinario facta detersione blandissima per specillum linteo carpto obvolutum.

Huic quidem haemorrhagiae opponuntur styptica, splenia et fasciae comprimentes, manus chirurgi longa appressio denique cauterium actuale

Sed tecruduit iterum effusissima haemorrhagia, ut in sanguine quasi nataret miser aegrotus. Licet ergo hic sanguine totus exhaustus et morti proximus videretur, tentata tamen est per Cajum ligatura, ope fili triplicis cerati, quod vero dum valide adstringeretur ruptum est

eſt, et interea aeger mortuus. Caeterum pulſus in carpo lateris affecti perſtitit a potiori idem, qualis in ſiniſtro latere, excepta ſubinde majori illius debilitate: Brachium ſervavit naturalem calorem: nihil quidquam convulſivi comparuit. Manus vero inſenſibilitas tanta fuit, ut ſuper prunis ardentibus expanſam, pro intimiore illiti unguenti nervini penetratione, vehementer aduſſerit, citra omnem ſenſum.

§. XVI.

Altero poſt mortem die ad finem Decembris inſtituta inſpectione ac ſectione legalibus detegebantur: vulnus, una cum dilatatione per inciſionem facta, digiti longitudine ab axilla oblique verſus ſternum, per ſuperiorem muſculi pectoralis majoris ſuperficiem, dimidii pollicis latitudine: multoque ſanguine grumoſo infartum: muſculi tam in confinio vulneris, quam in brachio maxima parte gangraenoſi ac ſphacelati, una cum inſigni copia ſanguinis extravaſati et putridi: ramus quidam nervorum brachialium, et truncus arteriae axillaris penitus putredine ſoluti: Pulmo dexter inflammatoria rubedine tentatus, in ſiniſtro cordis ventriculo polypus: pleura valde gangraenoſa: inteſtina hic ibi admodum inflammata. Caetera ſaniſſima. Cranium aperiri non videbatur neceſſe.

§. 17.

Inſpectorum hoc fuit judicium: cauſam mortis adſcribendam eſſe haemorrhagiae enormi et recidivanti, hanc vero primitus putredini et hinc factae ſolutioni et abruptioni nervi majoris et arteriae axillaris (rectius fortaſſe brachialis) vel rami cujusdam thoracici arteriae axillaris, et recidivantem haemorrhagiam applicito actuali cauterio tribuendam eſſe, minime vero vel laeſioni primitivae per enſem factae, vel inciſionibus chirurgicis; Itaque vulnus quidem pro valde perículoſo, ſed tamen non pro abſolute et per ſe lethali habendum eſſe.

Multa hic argumenta vel dubia, eaque non levis momenti poſſent moveri, an, et qua ratione hoc vulnus fuerit per ſe lethale? Sed, cum partim ex odio figulino, partim garrulitate vulgi procaci, partim neſcio qua collegii cujusdam medici timiditate et titubatione, forſan et inſufficienti anatomica atque chirurgica eruditione factum ſit, ut Chirurgi illius, Caji, factae inciſiones in ſuſpicionem, inquiſitionem et tantum non accuſationem fuerint adductae, tanquam cauſa lethalitatis per accidens, quam quidem inſpectores in ſuo judicio diluerunt, atque rejecerunt.

Itaque ad illas tantum inciſiones chirurgicas, ad vulneris ampliationem ſive reſerationem neceſſarias reſpicimus, easque pro innoxiis non modo, ſed neceſſariis etiam declaramus, et, ſi fuiſſent

fuissent omissae, defectus in curatione potius atque omissionis, remedii scilicet, quo sinus vulneris a sanguine putrescente, partesque adsitas corrumpente, purgari potuissent, demum redarguendas censemus, quia α) incisio altera fuit mere cutanea, altera vero nonnisi in carnem orificii vulneris luxuriantem: β) Utraque incisio perexiguam et pro nulla habendam sanguinis copiam prolexit. γ) aliquot dies, sub quotidiana vulneris deligatione, nulla e dilatato vulnere contigit haemorrhagia, idque δ) sine adhibitis stypticis vel duris compressionibus. ε) E contrario autem postea copiosum pus e vulnere fusum est et ζ) ipsa brachii phaenomena meliorem induerunt faciem. η) Sexto demum ab incisionibus hisce chirurgicis die ingruit, eademque mox effusissima, haemorrhagia, quae ϑ) omnem sistentium vim opemque elusit: κ) Etiamsi ex haemorrhagia enormi, et sub illa, expiraverit aeger, tamen ipsi, sine hac, aeque fuisset, et brevi, moriendum, ob tantam nervorum, vasorum, musculorumque sphacelosam putredinem, cujus jam inde ab accepta vulneratioue per gladium incipientis ac quotidie increscentis luculenta satis apparuerunt indicia.

§. XVIII.

Ad *quartam denique classem* lethalitatis per accidens (§. VII.) progredimur, ac e pluri-

 mis

mis pauca tantum haec objecta ſeligimus: *Atmoſphaere ſtatus* et habitudo vulneribus atque laeſionibus in genere ſingularem aliquando determinationem atque modificationem afferunt. Novimus per experientiam, quam noxius in genere ſit aër, libere admiſſus oſſibus denudatis, quam moleſtus vulneratis in trachea, pectore, pulmonibus. In ſpecie vero ſi particulis heterogeneis, morbificis inquinatus fuerit: Si qualitate caloris excedat, atque ſic febribus vulnerum ſymptomaticis exacerbandis, vel putredini, viriumque exſolutioni inſerviat: Si nimio frigore denſetur et obrigeſcat, atque ſuppurationi praejudicet, papillas nerveas cutis, fibrasque membranaceas muſculoſas nerveasque ſtimulet, ſtringat, ſuccos condenſet, ſpaſmos inducat, atque ſic porro per reliquarum qualitatum exceſſum.

Quemadmodum vero hoc fluidum aëreum tam varias tamque copioſas e triplici regno, minerali, vegetabili, ac animali particulas et miaſmata imbibit plus minus vel conſtanter, vel univerſaliter, vel copioſe, nec a laeſionibus vulneribusque arceri poteſt: ita non poteſt non ejusmodi laeſionibus determinationem, (pro diverſa illius fluidi aërei conditione) plus minus vel ſalutarem, vel noxiam inferre. Hinc obſervationes multijugae fidiſſimaeque teſtantur, quam aër modo integrae zonae ac climatis, modo certae tantum regionis et loci vulneratis in genere, imo et certis ſolummodo ſpeciebus laeſionum ſingulariter

lariter ſit infeſtus, ut e. g. Lutetiae Pariſiorum capitis plagae ſint longe contumaciores ac periculoſiores, quam Avenioni: heic vero tibiarum vulnera difficilius, quam Pariſiis ſanentur: vel in atmoſphaera Florentina, Ferrarienſi, Bononienſi capitis vulnera ſint peſtifera, e contrario autem in Raguſaeo aëre vel enormiſſime capite ſauciati vix decedant, allegante e ſuis auctoribus toties laudato Bohnio l. c.

Hinc igitur concludunt: laeſum in tali noxia conſtitutum atmoſphaera lethalitatem laeſionis ſuae, per ſe non lethalis, acquirere per accidens, ideoque mortem inſecutam malignae tribuendam atmoſphaerae non vulneri, non laeſioni, nec imputandam eſſe laedenti homini. Concedimus talem laeſionem ab homine alio illatam per ſe lethalem exacerbari graviſſime: imo levem quandam, minime aliâs fatalem, directe et abſolute lethalem reddi ab infauſta et maligna aëris impreſſione, atque ſic omnino mortem proxime repetendam eſſe ab extranea hac inergia aëris. Negamus vero conſequentiam: Ergo haec inducta lethalitas eſt lethalitas per accidens, imo potius invertimus argumentum: Ergo haec eſt lethalitas per ſe. Nam aëris maligni miaſmata ſtatim, et ſucceſſive magis magisque laeſioni illatae ſe inſinuantes produxerunt in illa ipſa talem effectum inevitabilem non minus ac malignum, e quo mors directe eſt ſecuta. Videtur nobis hic caſus comparari poſſe cum inſtrumento laedente

venenato, quod non modo vulnus infligit, sed vulneri simul suum affricat venenum. Jam vero cum non sit in potestate vel aegri, (maxime si laesionis qualitas et viae longinquitas impediant ipsum, citissime ex hac noxia, in salubriorem emigrare atmosphaeram) vel medici, vel artis in genere, talem effugere aut corrigere malignitatem aëris, quae tamen, citra vulnerationem, homini nullum, vel certe non lethalem induxisset morbum: itaque vulnus, vel laesionem nos quidem per se lethalem pronunciamus medice cum *Bohnio*: quae vero conclusio vel sententia maneat laedentem, civilis, an criminalis, videant Jurisconsulti?

§. 19.

Neque minus ex iisdem rationibus evincimus, *laesum* in via publica, *tempestate hiemali* frigidissima, et a suo laesore derelictum ac ab omni destitutum auxilio humano, ex ipso frigore et congelatione, quibus se subducere ob vulnus vel laesionem non valuit, mortuum, accepisse laesionem per se lethalem, licet sine longo frigoris acrioris concursu talis non fuisset. Sive enim frigus fuerit absolute tantum, ut propter summum eius gradum et diuturnam in eodem moram homini etiam sano per congelationem frigida morte fuisset obdormiscendum: sive relative saltem ad laesum hominem, ejusque laesionem mox acceptam,

ceptam, ſufficit, hoc ipſum frigus laeſioni totique machinae humanae lethalem attuliſſe modificationem, idque tanto promptius, efficacius certiusque quanto laeſum debilitatumque corpus fuit ex accepto vulnere, vel laeſione, ſuſceptibilius, laeſus autem eo redactus, ut nec ipſe ſiſibi queat ſuccurrere, nec ab aliis auxilium expectare.

Par quoque ratio nobis videtur, ſi laeſus ſubeat *largiſſimam haemorrhagiam*, ab ipſa pendentem laeſione, quae quidem ſiſti poſſet, ſi chirurgus et remedium praeſto eſſent e veſtigio, ſed, cum haec vel plane non poſſint, vel non ſatis cito haberi, laeſum acute abripit atque necat. Talem laeſionem plerique cum celeb. *Schoepfero*, *d*) Jurium Prof. Roſtochienſi renunciant per accidens lethalem: Sed juſte dubitari poteſt: annon rectius pro lethali per ſe habenda ſit? quia fluit ex natura vulneris, majuſculo vaſi ſanguineo, praeſertim arterioſo inflicti, hominis vivi, ut ſanguis aperta proruat porta tamdiu, donec ipſa cordis machina embolusque quieſcant atque fatiſcant, ipſaque ſanguinis ſic exhauſta penus vaſorum funeſtam ubique ſubſidentiam, atque vitalium et animalium functionem ſuppreſſiionem, h. e. mortem relinquat. Eo etiam ipſo, quod tanto et tam im-

d) Schoepfer de Haemorrh. vulnerator. c. 3. p. 48. §. 24. 25. confer. quae p. 90. et ſqq.

imminenti periculo vitae remedium in hoc casu deficit satis promptam, & culpa quidem laesi vel aliarum circumstantiarum minime, itaque mortem subsecutam vulneri, quà tali tribuendam, et vulnus per se lethale declarandum censemus, ideoque assertum veneramur nostri olim Praeceptoris, celeber. Laur. *Heisteri e)*, quod ita sonat: Si quis forte post praecisam, nocturno tempore, deficienteque chirurgo, arteriam aliquam temporalem aut tibialem, sanguinis profluvio interiret, hujus ego plagam rebus ita se habentibus, prorsus insanabilem, interfectorem autem capitis reum existimaverim! Contra vero si quis eadem ratione, sed interdiu vulneratus, propter adstantium in succurrendo negligentiam, chirurgive in supprimendo sanguine ignorantiam exspiraret, hujus ego vulnus ad dubiorum, seu per accidens modo lethalium classem referendum interfectorem absolvendum chirurgum autem in jus vocandum statuerim.

§. XX.

Sed difficultatum jam satis est, ideoque receptui canimus, et epimetri loco pauca adjicimus: Cum in plerisque „casibus firmata sit sententia, „inquit supra laudatus *Schoepfer*, l. c. p. 95. „quod homicida extraordinaria poena sit dimit-
„tendus

e) Heister. Chir. Lat. P. 1. L. 1. C. 1. §. 24. p. 55.

„tendus, ſi vulnus per accidens lethale mortem attuliſſet; " Medicis ſerio incumbit in renunciatione lethalitatis, ut nec temere, nec timide agant, et injuſtae vel poenae, vel abſolutioni praebeant occaſionem: ut in renunciationibus ſuis de lethalitate per accidens omnia phaenomena accurate inquirant, probent, atque dijudicent. Optandum vero ſimul eſt, ut, cum *plerique tantum* caſus lethalitatis accidentalis homicidam a poena ordinaria libereut, reliqui caſus, & exceptiones ab hac regula, determinentur et unanimi Jureconſultorum conſenſu, vel Supremi Judicis authoritate confirmentur, quod ipſum quoque in votis habuit celeberr. *Struvius* in Diſſert. criminal. 6. theſ. 6. Imperialem exoptans interpretationem articuli in ſanctione criminali, qui reſpicit caſus ejusmodi lethalitatis per accidens.

TANTVM!

XXVII. DR.

XXVII.

DR. JOAN. GUILIELM. WERNER.

Diss.

Qua evincitur, medicinam forensem praeter differentiam, vulnera, in absolute lethalia et per accidens distinguentem, nullam prorsus agnoscere.

Regiomonti, 1750.

Resp.

DAVID SCHULTZ.

§. I.

Medicinam cum homines, nullis adhuc in civitatibus et oppidis conclusi, per agros palantes, aevum traducerent, originem suam jam cepisse, et reliquas scientias si Dei cultum excipias, aetate superasse, historiae testantur. Placente autem hisce temporibus, nuda et non fucata virtute, inculpata sanitas plerumque vigébat,

bat, et medicinam paucissimarum herbarum, scientiae nomine insigniri tantum fas erat; moribus autem hominum, desidiis et gulae et luxuriae obtemperantibus, vitamque vitiantibus, cum facinorum generibus genera morborum, tristi cohorte, contaminarunt incolas, et prius tardam, longeque prospicientem moriendi necessitatem, successiva celeritate, annos mortalium festinante gradu rescindentem, una cum variis vitae molestiis importarunt.

§. II.

Hinc arcenda fata, dolores aegritudinesque mulcendos et tollendos, auxilium quaerere impulit solers naturae, ab auctore rerum, inditus instinctus, et cogente morborum copia, uberiorem remediorum supellectilem, sublimioris animi viri parare desudarunt; quare indigestae ac rudi experientia ortum debere salutarem artem, extra omne dubium est. Donec primus Hippocrates, ultra sui aevi modum doctissimus, quidquid à majoribus hauserat, quidquid propria experientla firmaverat, quidquid demum aliorum observationibus adjunxerat, felici vinculo combinaverit, divagantemque et incertam artem, firmis et certis regulis non sine labore compescuerit.

§. III.

§. III.

Variis abhinc viciſſitudinibus contremiſcentem, diverſis formis et faciebus deformatam, ſummis honorum faſtigiis evectam, temporum denique barbarie, omni plane exiſtimatione indignam medicinam, exhibent vetuſtatis nunciae. Hanc vero, poſt immortalis Harvaei tempora, experimentis et extiſpiciis potius, quam hypotheſibus et ſola experientia fundatam, nova et praeclariſſima fronte donatam fuiſſe, non eſt, qui unquam negabit, certe nonſolum non negabit, ſed quoque perpetuorum diſſidiorum, controverſiarum et rixarum, fertiliſſimam doctrinam declamabit. Suos igitur natales, ſuas aetates ducens medicina, ſenſim incrementa capiens, ſucceſſive adoleſcens, paulatim vireſcens, ſenio demum confecta, nova iterum reſurgens forma, omni jure, in antiquam et novam diſtingui meretur.

§. IV.

Experientia Veterum ſtabilita explendeſcit antiqua medicina: experimentis et rationibus praelucet recentior; quibus deficientibus, illam Penatibus, hanc Laribus deſtitutam fore, merito dixeris. Experientiam igitur, inextricabii vinculo, cum ratione, autopſia rerum ſuffulta, iunctam, veram medicinae methodum, eamque de-

demum medicinam appellari ingenuam, profitebuntur, quibus e meliori luto finxit praecordia Titan.

§. V.

Non possum fateor, ideo satis admirari, novitatis studio, quasi effascinatos, qui priscorum placitorum excusso jugo, ea tantum, quae hodierna aetas, sola ratione et autopsia apodictice pronunciat, inter unica ea sola recepta referre, non erubescunt, primumque medicinae fundamentum, veterumque scripta, patritiis manibus attingere, ne quidem dignentur; altera vero parte, non sine stomacho audire licet, servilis illorum usque in hunc diem veterum auctoritatis amor, qui antiquitatis praejudicio sopiti, omnia, quae in praxi novitatem sapiunt, suo palato venenosa quasi respuunt, et quibus in talibus casibus, a Procerum vestigiis, latum quidem unguem recedere, capitale facinus esset, novarumque scholarum inventa, ideo quia nova sunt, exsecratione digna censent, de quibus ut olim de Roma: Bella geri placuit, nullos habitura triumphos.

§. VI.

Sit igitur pro auctoritate canities, quibus sollicitam explicuere veteres frontem; sit pro rerum veritate recentior experimentandi libertas, quae

quae ſordibus praejudicii mundata reſurgit. Caveator interim, ne quidquid primae artis parentes dixerunt, mortis meditationes nuncupentur, nec omnia recentiorum fermenta, antiqua medicina praeſtantiora judicare cures. Veritati ſtudendum, quam vero veluti unicum, et verae medicinae verum criterium eruendam non ſatis erit, ab antiquis fontibus hauſiſſe, ſed prudens neciſſitas exigit, puros ac ſecuros latices deguſtaſſe, quas novae ſcaturigines, larga effuderunt vena. Quapropter utriusque juris medicum, non in verba Veterum jurantem, nec Neotericorum ſectae mancipatum, antiqua veritas poſtulat, quid etenim veritate antiquius; quam vero veſtali pudore libaſſe tantum contingit.

quos aequus amavit
Juppiter, aut ardens evexit ad aethera virtus.

§. VII.

Senis Hippocratis Coi, medicinae artis conditoris, ſimul et ſtatoris, oracula, qui accedit, ſemper doctior abibit; Cornelii Celſi, medicorum Ciceronis, ſeu ſi mavis latini Hippocratis libros, non ſine fructu ullus pervolvet; Galeni non opera, ſed bibliothecam potius luſtranti, ſemper aliquid boni reſtabit; nec Arabum, aliorumque dogmata deguſtaſſe, irritus unquam labor erit. Quanta interim, hos medicinae proceres vera pietate colendi me rapiat reverentia; quantam

quantam illorum, et ad prudentiae libramentum expensa judicia, consilia, et pene apodictica dogmata, justissimam exigant admirationem, illos tamen in quavis medicinae disciplina, omni numero, absolutos dicere, illisque auctoritatis praejudicio occoecati instar, omnibus calculis subscribere, numquam antiquitatis amor, me commovebit.

§. VIII.

Exemplo sit lethalium vulnerum doctrina. Lubet Coi verba in medium proferre *a)* Vesicam dissectam habere inquit Senex ille, aut cerebrum, aut cor, aut septum transversum, aut tenue aliquod intestinum, aut ventriculum, aut hepar, lethale est; nec non alio loco *b)*: moriuntur maxime ex vulneribus, si quis cerebrum, sauciatus fuerit, aut spinalem medullam, aut hepar, aut septum transversum, aut cor, aut vesicam, aut venam crassam. Moritur autem etiam, si in arteriam, et pulmonem, magnae plagae fiunt. -- moriuntnr autem, qui in intestina vulnerati sunt, sive ex tenuibus aliquod, sive ex crassis vulneratum fuit. Eadem fere ex Cornelii Celsi scriptis colligere licet, hunc in modum pronunciantis *c)*:

Servari

a) Aphor. sect. VI. aph. XVIII..
b) Coac. Praenot. III n. 125,
c) de re medica Lib. V. Cap. XXVI.

Servari non poteſt, cui baſis cerebri, cui cor, cui ſtomachus, cui jecinoris portae, cui in ſpina medulla percuſſa eſt, cuique aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius inteſtinum aut ventriculus, aut renes vulnerati ſunt, cuive circa fauces grandes venae vel arteriae praeciſae ſunt. Ne autem copioſis veterum auctorum, excerptis verbis patientia L. B. abuti videar, brevibus tantum annotare animus eſt, Calenum in commentariis ad citatum Hippocratis aphorismum, circumſpectius quidem judicaſſe, interimet eo ipſo loco, et in Methodo medendi *d*) et in libro de locis affectis, et pluribus aliis paginis, vel valde dubioſum, vel rei non ſtatis conſcium ſe præſtitiſſe.

§. IX.

Quam longe verba haec Veterum, a recta ſemita aberrent, quam parum rei veritatem et experientiam attingant, quam aperte Anatomes et Chirurgiæ diſciplinis contradicant, quam maxime, uſum partium, et laeſionum naturam denique confundant, mirandum ſatis eſt, plurimos nihilominus tam a Priſcorum, quam recentiorum ſcholis, verba ſenum, audacter vel in totum propugnaſſe, vel illorum factis fictisque variis diſtinctionibus, patrocinium ſuſcepiſſe.

§. X. Extra

d) Lib. III. et IV.

§. X.

Extra cancellos digrederer, ſi ſingulorum alias clariſſimorum, virorum, et de re medica optime demeritorum, varias opiniones colligere, atque dijudicare conarer. Abſit quoque, quod in eorum, qui ætatem hanc praeceſſerunt, famam atque exiſtimationem aliquid ſtatuam iniquum; colendi ſunt utique, atque Parentum loco habendi, multumque illis debemus, ſi illorum ſtudiis adeo profecimus, magisque exculpandi, quam ignominioſa injuria afficiendi videbuntur, ſi varias, lethalium vulnerum diſtinguendi cauſas, ſine prae concepta opinione inquirere, brevibus periculum faciemus.

§. XI.

In diſtinctionum amorem quaſi effuſi Veterum commentatores vulnera diſtinguunt. 1) in ſimpliciter et neceſſario lethalia, 2) abſolute, 3) per ſe, 4) ut plurimum, vel media, 5) reſpective, 6.) periculoſa, 7) per accidens, 8) plane non periculoſa.

§. XII.

Vulnera ſimpliciter et neceſſario lethalia, pronunciant ea, ſi, inter percuſſionem et mortem nulla alia cauſa interceſſerit. Abſolute exitioſa

 dicunt,

dicunt, quae omnem medelam detrectant, et qualia vix unquam stanata fuere constat, sed semper et brevi interficiunt. Per se mortifera ajunt, quorum curatio ut plurimum minus feliciter succedit, non tamen semper ac lente demum aliquando necant Ut plurimum, frequentius lethalia, seu media a prioribus non nisi verborum differentia, distinguenda sunt, appellant etenim ea, quorum medela ut plurimum, frustra sit, aut, que tardius hominem perimunt, a quibus tamen, interdum convaluisse hominem constat. Respective lethalia, judicant, quibus sub certis conditionibus, quae tamen, nec in medentis, nec vulnerati potestate fuerunt, auxilium ferri potuisset. Periculosa existimant, quae nisi magna vel matura adhibita cura, vulneratum e medio tollere valent, vel etiam, ex quibus, omni quamvis adhibita diligentia, mors tamen metuenda est. Vulnera per accidens lethalia recensent talia, post quae vulnerati, vel sua, vel medentium, vel alia quacunque avertenda culpa moriuntur. Plane non lethalia demum statuunt, quae vel nulla, vel levi, vel tamen mediocri adhibita diligentia curari queunt, et vulneratus diu vitam et sanitatem superstes agere possit.

§. XIII.

Praecipuas has vulnerum lethalium divisiones, ab auctoribus recensitas atque defensas adduxisse sufficit,

sufficit, quare plurium, uti sanabilium, insanabilium, natura sua lethalium, corruptorum etc. quae cum prioribus omni modo correspondent, allegare, et earundem varios et perplurimos auctores citando, vastissimum catalogum subscribere, vanae ambitionis, servilisque lectionis ostentatae me terret justissimus metus.

§. XIV.

Divisionum aut si mavis confusionum, et entium praeter necessitatem multiplicatorum, ansam primam dedisse, veterum Hippocratis Celsi et Galeni, commentatoris videntur. Proceres hi non satis alias laudandi, intimiori Anatomes et Chirurgiae notitia, si non destituti, haesitantes tamen valde, de vulnerum lethalitate quidquid per experientiam colligere potuerunt, fideli manu, sagacissimis suis scriptis mandarunt; quorum illustratores, vel auctoritate decepti, vel non exculpanda negligentia, ad extremum coeco impetu defenderunt, vel captatoria arte, et inutilibus disceptationibus, graeci codicis verba: *μάλιςα, ἐξ ἀνάγκης, τὸ πολύ, θανατώσιμα, ἀποθνήσκειν, θανατώδεα, κατὰ συμβεβηκότα, ἥκιστα θνήσκειν*, et alia plura, pro suo arbitrio explicarunt, hypothesibusque magis, quam ratione et experientia, suffulti, vulnera in maxime lethalia, necessario lethalia, mortifera, per se, ut plurimum perniciosa, et minime exitiosa dispersetunt.

§. XV.

Missis hisce phrasium ambiguis explicationibus, altera, distinctionum perfoecunda causa mihi videtur, anatomes et corporum occisorum, denegata sectio. Neminem etenim, nisi in medicinae historia maxime hospitem, fugere poterit, medio adhuc saeculo XVI. cadavera humana incidendi, viscera intestinaque lustrandi artem tanto et implacabili, persecutam fuisse odio, ut Andr. Vesalio, tum temporis Lovanii, aevum agenti, nonsolum incisiones corporum, sed quoque ossium humanorum collectiones, injustissimo abeundi consilio, interdictae fuerint *e*) imo ipse invictissimus Imperator Carolus V. numne fide et conscientia illaesis, mortuorum cadavera secare liceret? Salamanticensium antistitum, suffragia, expostulaverit *f*), Hisce igitur sub momentis facile, res, miraculo eximenda est, quod, quidquid ad hanc usque aetatem, in medicina forensi, reservatum invenimus, nimis manca et obscure memorata, ex veterum scriptis male assumtis, et extispicinis insufficientibus, suborta cognoscamus.

§. XVI.

Restaurata vero, eodem adhuc saeculo XVI. curantibus

e) Vesalius in Epist. de radic. Chinae.

f) Memoires pour servir a l'histore des hommes illustres Tom. V. p. 137.

curantibus et indefessis laboribus investigantibus Andr. Vesalio, et Barth. Eustachio, anatomes, desideratissima peritia, inventoque ab immortali Guil. Harvaeo, sub ipsius XVII. saeculi initium, cruoris humani, propressivo motu, et subsequentibus tot, fabricam corporis humani, priorum vestigia prementibus scrutatoribus ingenuis, medicina a barbarie et squalore non parum vindicata, clariore praeluxit facie. Splendescente interim in medicinae athmosphaera, hoc novo veritatis restituto sidere, obscuris tamen, falsarum hypothesium, et praeconceptarum, et ab auctoritate Veterum prae judicio, formatarum opinionum, atris et opacis nubibus, quandoque et saepius conditum fuit, retinentibus nonnullis, summa avaritia, inquo semel imbuti fuerint, vel verentibus aliis, ne inconstantes ac transfugae dici debuissent.

vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi ducunt.
vel quia turpe putant, parere minoribus, et quae
imberbes didicere, senes perdenda fateri *g*).

Hinc pro suis conceptibus, de facultatibus attractricibus, retentricibus, fermentatricibus, expultricibus, pluribusque aliis, nauseam moventibus, huic illove visceri attributis, theoriam hanc medicinae periculosam, usque ad vulnerum doctrinam

g) Horat. Lib. II. Epist. 1.

doctrinam extenderunt, laesaque hac vel illa corporis parte, magis sua hypothesi seducti, quam ad organa vitae attendentes, lethalitatem constituerunt, ipsique novarum vulnerum distinctionum auctores fuerunt, vulneraque in simpliciter lethalia, natura talia, qualitate obscura necantia, archaeum turbantia, et quae hujus furfuris plures satis ridiculae sunt distinctiones, lepido ingenio distribuerunt.

§. XVII.

Accedebat inclarescendi, et quaevis multumque scribendi exitiosus pruritus, quo literarum orbis, inprimis medicinae tenuis provincia, fictis potius quam veris observationibus, vulnerumque alias lethalium, illorum imaginatione curatorum, commentitiis historiis degravabatur. Taedet sane, observatores, fictorumque casuum compilatores, auctorum nomine honorare, quorum verisimilium, quandoque, saepissime vero falsarum rerum figmentis, vulnerum, in quandoque sanabilia, ut plurimum lethalia, frequentius necantia etc. divisionibus, medicina forensis onerata fuit.

§. XVIII.

Quamvis pleraeque, stupendarum curationum, fide magis, quam sana ratione comprehendendae

hendendae enarrationes, captum supergrediantur, longe tamen absit, ut ideo, omnes veritatem non excedentes vulnerum curatorum historias, fide et fame clarissimorum virorum stabilitas, praeceps repudiarem. Certe etsi quidem raro, et magnis annorum intervallis, casus evenisse observationes testentur, quorum felices exitus, infelicissimorum alias vulnerum, non in admirationem, sed in animum fere turbantem ecstasin rapuerunt videntes exclamantesque:

Non haec humanis opibus, non arte magistra
proveniunt; neque te Aenea mea dextera servat,
Major agit, Deus, atque opera ad majora remittit *h*).

rarissimos tales casus tamen nimis attendentes, quandoque nimia credulitate ducti affirmantes, nova vulnerum distinctione, nimirum in respective lethalia, medicinam legalem remunerarunt.

§. XIX.

Nec sicco pede causas homicidarum defendentes ICtos praetereundos existimo, quorum quidam, adhibito Sacro Codice Exod. Cap. XXI. v. 18. 19. dies fatales ad 2. 3. dies pronunciarunt, nonnulli autem fatalem hanc periodum, ad 8. 9. 10. 13. a percussione facta diem,

h) Virgil. Aeneid. Lib. XII. v. 427.

em, quin ad integros menses extenderunt, medicisque priores divisiones, nova iterum, in necessario lethalia, periculosa, et minus periculosa, facta dispersione, ornandi forsan ac onerandi, materiam suppeditarunt, nescio an adaequatam.

§. XX.

Ultimo tandem, accidentalia, quorum nonnulla percussionem antecedere, quaedam comitari, alia subsequi possunt, de vulnerum lethalitate, constantis distinctionis, justissima causa fuerunt. Morbi etenim habituales, occulti, constitutio aeris, defectus medelae, aetas senilis, puerilis, graviditas, instrumenti laedentis qualitas, vulnera quantitate et copia magis, quam gravitate existentia, diaeta vulnerati, ignorantia medentium, symptomata non praevisa, quae, ut Valerii Maximi *i*) verbis utar: fine vitae nostrae, variis et occultis causis exposito, interdum quaedam immerentia, supremi fati titulum occupant; cum magis in tempus mortis incidant, quam ipsam mortem accersant; haec fateor et plura non recensenda, per accidens lethalium vulnerum divisionem, felici fato generarunt.

§. XXI.

Novissimam denique §. XII. datam vulnerum plane

i) Lib. IX. Cap. XII. n. 8.

plane non mortiferorum distinctionem, nullam omni modo contemplationem merentem, pluresque adhuc distinguendi vulnera, tam causas, quam modos restare, inficiari nequeo; interim cum illi, non antiquitatem, sed antiquam disceptandi proclivitatem redoleant, illorum mentionem opprimendam potius, quam recoquendam, haud injurius censeo; imprimis cum obsoletis jam plerisque, quatuor potissimum, nempe 1. in absolute et simpliciter 2. in τό per se 3. in ut plurimum et respective. 4. in per accidens lethalia divisiones, suo patrocinio dignissimas existimarunt plerique recentiores, illasque hunc usque in diem, in medicina legali, usu receptas fuisse meminerim.

§. XXII.

Exquisitissima et post fata virescente, non vulgari doctrina clarissimum Ioh. Bohnium *k*) et profundissimae medicinae pariter ac intimioris Chirurgiae fama illustrem Laur. Heisterum *l*). inter plures alios recentiores, priorem divisionem in simpliciter seu absolute lethale, et in τo per se lethale, defendentes nominasse, instar omnium erit. Horum virorum dogmata, simul quoque

k) de officio medici dupl. p. II. Cap. V. p. 616. et de Renunc. vulner. p. m. 31.

l) in instit. Chirurg. p. I. Lib. I. Cap. I. §. XVII. ad XXII. p. 50. sq.

que usu receptum, distinguendi modum, contradicere velle, novatae forsitan doctrinae gloriolam captaturum, me censeret quispiam; ast umbram facesque praeclarissimorum nominum, debito cultu semper veneranti mihi, ab illorum thesibus recedere, vitio verti posse, dubito, quin me potius sentiendi libertate, nullo consuetudinis fastidioso jugo subacta libere frui posse, fremente licet invidia persuasissimum habeam.

§. XXIII.

Collatis §. XII. vulnerum absolute et per se lethalium descriptionibus, differentia heic intercedens, nisi me omnia fallunt, speculativa potius, quam re vera stabilienda videtur. Liceat ipsa Heisteri l. c. verba proferre: per se inquit, et sibi relicta lethalia vulnera, dum nominamus, ea intelligimus, quae sua natura, praesentissimam mortem afferunt, nisi opportunum et citum peritioris chirurgi auxilium accesserit, quae vero licet periculosa, curari tamen, a bono chirurgo possunt, si in tempore adveniat, Bohnius, cui vulnera, de necessitate, simpliciter et absolute lethalia eadem audiunt l. e. vulnus per se lethale pronunciat: cujus cura ut plurimum male succedit, non tamen semper, aut tardius demum interficit. Ambo Clar. Auctores in eo conveniunt, quod dicta vulnera mortifera, et quidem sua natura talia declament, differentiam tamen,

men, in observationibus talium vulnerum, quandoque, sed rarissime curatorum, reponant, et à vulneribus absolute seu necessario vel simpliciter lethalibus ita distinguant, quod haec, omni mortalium arte, curari nequeant, vel quod sine alterius causae interventu mortem immediate producant, omnemque medelam detrectent.

§. XXIV.

Certe si rem paulo accuratius, et sine in alicujus parte claudicante prae judicio contemplari, animum intendamus, utrumque auctorem, vulnera haec τό per se lethalia dicta, cum illis quae ut plurimum talia aestimantur (§. XII.) promiscua habere, et a data difinitione, non nisi verborum aucupio, ut pace tantorum virorum dicam, differre, observabimus. Quid etenim Heisterus per *curationem possibilem*, *et in tempore adhibitam*, aliud indendit, quid Bohnius per verba *vix unquam*, et alia pagina per vocabulum *ut plurimum* exprimit, nisi quod ipse Bohnius alio loco *m*) ut plurimum nominat, cujus medela, ut plurimum minus feliciter succedit, non tamen semper, ac lente demum aliquando interfecit, vel uti alii auctores, vulnera lethalia, sed quandoque sanata visa appellant. Me sane judice, utraque citra erroris committendi

m) de officio Med, dupl. l. c. p. 617.

tendi metum, cum se invicem permutanda, una eademque dici posse, persuasissimus sum.

§. XXV.

Ex dictis tacite apparet, Clarissimos hos medicinae antistites, cum vulnera in absolute et τo' per se lethalia dividere conati fuerunt, re vere, verbo *ut plurimum* non semper quidem expresso, certe dictam differentiam amplexos fuisse. Quam difficultatem superasse videtur Petrus Gerike, Academiae Juliae Professor fama clarissimus, vulnera lethalia distinguens, *in absolute lethalia*, quibus scilicet, nulla arte ita succurri potest, quin vulneratus ex illis periret, et in *respective lethalia*, quibus, sub certis conditionibus, quae tamen nec in medentis, neç in vulnerati potestate fuerunt, auxilium ferri potuisset *n*). Cautissime quidem agens, et ut putat, multorum ICtorum cavillationibus hac distinctione occurrens clarissimus Auctor, me dissentientem, cavillationis crimine, non accuset, obsecro. Si etenim absque praeconcepta opinione pensitare, si exule obtrectatione judicare libere liceat, certe eruditissimus Gericke, caeteris in citata dissertatione, maxime perspicuis, et admiranda cautione tractatis, hac tamen facta distinctione, nil novi attulisse, et cavillationes ICtorum extimescendas, non solum

n) in Differt. de Vulnerum renunciatione 1731. habita §. XXXII. seqv.

ſolum non evitaſſe, ſed potius cauſas dicentibus, mujores excipiendi obtuliſſe occaſiones, clariſſime apparebit.

§. XXVI.

Conditiones etenim illae, que nec in vulnerati, nec medentium poteſtate ſunt evitandae, et quorum oppoſita, impoſſibilitatem, vel contradictionem ſub iisdem conditionibus involvunt, hypothetice neceſſariae appellandae erunt, et effectus inde fluentes, non niſi hypathetice neceſſarii eſſe poterunt. Ponamus jam, vulnera data tali hypotheſi adeſſe, illa neceſſario lethalia dicenda erunt, et a vulneribus abſolute lethalibus (§. XII.) ne tantulum hoc ſenſu differre, haud difficile concludi licebit.

§. XXVII.

At ſi mitius clariſſimi Auctoris verba aeſtimare cupimus, conditiones, quae nec in medentium, nec vulnerati, poteſtate ſunt, illas appellabimus, quae (§. XII.) ſub accidentalium nomine comprehenſae fuerunt, et hac ratione, vulnera talia, per accidens lethalia, ſub quibusdam circumſtantiis cit. §. adductis, nominare fas erit. Vel denique ad vulnerum *το* per ſe, et utplurimum lethalium claſſem (§. XII.) reducenda erunt, quo caſu vero, diſceptationes et cavillationes

ones innummeras, tam ratione curae, quam vulnerati, constitutionis, diaetae etc. nonsolum JCtis, sed ipsis Medicis et Chirurgis, instituendi, latissimus aperiendus esset campus.

§. XXVIII.

Vulnerum ut plurimum lethalium (§. XII. XXI.) consideratio restat. Quam receptissima in hunc usque diem, pluribus in locis sit haec distinctio, et me tacente, tesserae renunciatoriae, ut plurimum obviae loquuntur. Verum enim vero, si hujus distinctionis rationem, accuratius ducere intendamus, illam defendentibus auctoribus subscribere, maxime veremur, quin potius, totam omni modo rejiciendam deprehendimus, imo ipsa retenta, fumum rixarum evitare putantes, ne disceptationum et obtrectationum flamma, corripiamur, caute caveamus.

§. XXIX.

De homicidii poena, Legislatores circumspecte agentes, Medicorum et Chirurgorum ideo exposcunt suffragia certa et sufficientia, quid quaeso firmum, quid justum ac certum judicium, de vulnere ferent, si ut plurimum lethale appellabunt deponentes, si ipsi ancipites, quid judicare debeant, haesitent, quia nesciant forsitan? minime forsan crediderim. Accedit, quod

lethalium

lethalium ut plurimum diviſio illa, fictis ut plurimum et commentitiis hiſtoriis, originem ſuam debeat, et tali vacillante admodum fundamento, caſus quandoque toto coelo differentes, tanquam ſecuro fulcro ſuperſtruere conentur, vulnerum demandati ſcrutatores, Ecquid plura? ſi verae vulnerum, frequentius et utplurimum lethalium hiſtoriae, accurrato, et aequitate digno judicio conſiderentur, plurima niſi forte omnia ad illa recenſenda invenientur, quae per accidens homines jugularunt, coetera vero pauciſſima, eorum cenſum ſubire invenientur, quae abſolute lethalia merito dicenda eſſent,

§. XXX.

Rejectis igitur vulnerum 1. *το* per ſe 2. reſpective 3. ut plurimum lethalium differentiis (§. XII. et XXI.) unicam illam in abſolute et per accidens lethalia vulnera *diſtinguentem*, retinendam eſſe, non injurius, non praeceps ſtatuo. Comparatis etenim vulnerum ſimpliciter, abſolute, neceſſario, et per ſe lethalium definitionibus (§. XII.); tres priores, unum idemque deſcribere, et ſibi invicem ſubſtitui poſſe; poſteriorem vero diviſionem, vel ad priores, vel ad diſtinctionem utplurimum lethalium, reſtringendam eſſe, mecum, juſtiſſimus deprehendet arbiter, et ſimul, verbis, quae conſuetudinis jugo, vim legis quaſi huc uſque in-

tulerunt, coeco impetu obtemperandum esse, minime assentire poterit, praecipue, cum nominum tautologia, non res sed verba distingui, et vocabulorum rapsodiis, confusionem magis, quam veritatem consequendi, liberales suppeditari occasiones, animadvertet. Manebit igitur firmissimo fundamento, in absolute facta distinctio, caeterisque simpliciter, et necessario appellationibus, tanquam hujus synonimis, eademque significantibus verbis, si quispiam uti amaverit, vocum ludibundus opifex, suis logodaedaliis, me invidum, moerentemque numquam habebit censorem.

§. XXXI.

Alteram vero quod attinet utplurimum lethalium vulnerum distinctionem (§. XII.) ex foro medicinae forensis, uti confusionum fertilem matrem, prorsus relegandam, et pauca, quae ad §. XXVIII. et XXIX. dicta fuere, adjicienda esse arbitror. Si in doctrina ontologica, ea appellamus opposita, quorum unum, alterius involvit negationem, et necessaria, et contingentia, uti opposita considerantur, atque tertium intermedium cogitari non licet; minime dubius haereo, et vulnera absolute lethalia, et per accidens lethalia, uti necessaria et contingentia, oppositorum instar sibi invicem opponere, verbaque illa utplurimum, media,

dia, frequentius, animo ut tertium intermedium, non conceptibilia, et niſi ad alterutram claſſem redigantur, inania et plane non explicabilia, omni jure rejicere. Interim nihil monebo, ſi neceſſaria dicta, philoſophico ſermone, hypothetice talia, nominare quispiam velit, dummodo, eorundem oppoſita, contingentia nempe, accidentaliter lethalium nomine, ſub eadem hypotheſi, inſignire non recuſet.

§. XXXII.

Non enim de poena ferenda, nec de animo occidendi inquirendo, quod Juſtitiae ſacerdotibus relinquitur, expoſcitur Medicorum ſuffragium, ſed de hominis violenter peremti cauſis inveſtigandis, unice tenetur, requiſitus vulnerum explorator. Nec dies fatales olim ſtatutos, nec longius vita ſuperatum tempus, nec varias aut fictas, aut veras, curatorum vulnerum enarrationes, nec aetates, aliasque circumſtantias quandoque obvias, oquippe quae, lethalitatis ſigna indubia non conſtituunt, multo minus, vulnera per accidens lethalia, in abſolute talia, vel vice verſa, commutare queunt, prolixo ſermone recenſere rogatur deponens. Sufficit illi reſpondiſſe, an vulnus cauſa mortis fuerit nec ne, homine quamquam citius aut tardius ſuccumbente: quorum diverſorum exemplorum, et fide dignae hiſtoriae, et quo-

 tidiana

tidiana experientia affatim commonſtrant, ſi modo caveat, ne ſubreptionis vitio, aut experiundo fallacia, aut variis, ambiguisque rerum circumſtantiis, et dignoſcendi occurrentibus quandoque impedimentis, ſeductus, apparentia pro veris venditet, judicet, atque ſub ſigillo teſtetur.

§. XXXIII.

Cautes vorticesque hos feliciter evitare et Medicus et Chirurgus, optime poterunt, ſi miſſis Veterum ſcholarum, falſa fictaque hypotheſi fundatis diviſionibus, et theoriae et obſervationibus commentitiis minus fidentes, ad verum Anatomes et Chirurgiae archetypum, vulnera I. in quovis ſubjecto ſpecialiter et ut barbare loquar, ad individuitatem exiſtiment. Contingere nimirum poterit, ut eodem veroſimiliter modo, eadem apparente lethalitate, duo ſimul vulnerentur, quorum alter, ultimum diem pauco intervallo obire cogatur, alter vero longiori tantum temporis tractu pereat, vel plane convaleſcat, non neglectis tamen in utroque caſu, curae diligentia ſolertiaque, nec non vulnerati ſemper bene diaetae regimine conſtituto. Apparenter dico, hinc eundem et ipſum caſum, in utroque adeſſe, minime affirmandum, ſed luſtratis vulneribus, maxime differentem judicandum, oculatiſſimi invenient. Quam differentiam IIdo ex ipſorum viſcerum

ad

ad vitam magis aut minus facientium, illorumque laesionis, indeque pendentium functionum, majori vel minori gravitate, ingenue examinare atque colligere, haud difficile erit, quibus IIItio medelae et fasciarum et machinarum chirurgicarum desideratam ac necessariam applicationem possibilem vel non possibilem fuisse, ex circumstantiis scite eruat, deprehensamque judicet.

§. XXXIV.

Utrumque deponentem, non superficiaria, sed accuratissima medicinae, inprimis Anatomes et Chirurgiae, et viscerum functiones explicante doctrina, instructum requiri, et me silente zoilus quoque pensitabit.

§. XXXV.

Vulnerum tam absolute, quam per accidens lethalium requisita, modum dignoscendi, et specialiorem historiam, et reliqua hoc loco adducere, non solum limites praescriptos transgredi, sed quoque omnium, de medicina forensi, demeritorum auctorum dogmata conciliare, et ex charta in chartam exscribere, nec instituti ratio, nec compilationis accusandae metus permittunt.

§. XXXVI.

Finem properanti mihi, alias auctoritatem reformidanti liceat hac vice thesin meam, auctoritate Virorum, de legali medicina optime promeritorum, confirmatam reddere. Horum alter Clar. Bohnius sequentem in modum effatur: Consultius proin forsan erit - - - et tantum, an vulnus per se, an per accidens lethale, disquirere atque enunciare *o*). Cui alter non solum assentit, sed fusius et clarius dogma suum defendit eruditissimus Ch. Ehr. Eschenbach. Medicus Rostochiensis *p*), quibus et alios plures, si non aperte, tacite tamen consentientes, adjungere haud difficile esset, si extra oleas divagari, non erubescerem.

§. XXXVII.

Verbis igitur Melch. Sebitzii, paginis hisce finem imponenti, simulque levidense hoc opusculum consumanti concludere, vitio verti mihi non posse, arbitror; ita etenim perspicue loquitur Reipublicae Argentinensis Archiater solertissimus *q*): Oportet hoc in casu habere

o) de Offic. Med. dupl. l. c. p. 616. et Renunc. vulner. p. 33.

p) in Medic. legali Sect. III §. 101. ad 105.

q) Prodrom. Exam. vulner. P. III. Thes. IV.

habere animum, ab omni affectu et perturbatione liberum ac vacuum: credendo Deum καρδιογνώστην nobis adesse, et factorum nostrorum, animique inspectorem esse oculatissimum: sique contra veritatis et aequitatis legem, sententiam tulerimus, vindicem severissimum, sin pro veritate steterimus, fautorem et remuneratorem benignissimum. Magnum quippe crimen est, et impietatis plenissimum, eum, qui a mortis poena liberari potest, falso et iniquo testimonio reum facere; peccatum maximum, servare velle illum, quem ob vulnus illatum lethale, homicidarum poena leges damnaverunt.

Tantum.

XXVIII.

DR. IOAN. TÖRKOS.

De

De renuntiataione lethalitatis vulnerum ad certum tempus haud adstringenda.

Gottingae, 1756.

---

§. I.

Debita partium ſolidarum cohaeſio, nec interruptus humorum per vaſa ſua circuitus, integritatem corporis cum perennitate ad plures annos promittunt: variae tamen mutationes, quibus hae partes obnoxiae ſunt, varios quoque affectus in corpore noſtro producunt. Ita ſi partes ſolidae, cohaerentes, molles, cum effuſione fluidorum ſolvuntur vulnus eſſe dicimus. Neque igitur errare exiſtimo, ſi cum BOERHAVIO definivero: Vulnus eſſe ſolutam cohaeſionem recentem, cruentam, partis mollis, a corpore acuto, duro, moto, preſſo, vel reſiſtente. a) Poſita enim hac definitio-

a) Proponit VIR Doctiſſimus hanc definitionem in *Aph.* 145. conf. Per Illuſtriſſ. G. van SWIETEN Comment. in hos Aph. *Vol.* I. p. 217.

nitione, facile a reliquis ſolutae unitatis morbis diſtinguitur, et quidem ab ulcere, quod ſit recens; a fractura et fiſſura ob ſubiectum partis ſolidae, mollis; a contuſione per corpus durum, acutum, ſeparans cohaeſionem in parte molli.

§. II.

Solutam cohaeſionem partium naturaliter effuſio humorum ſubſequitur, neque adeo liquidorum extravaſationem deprehendens, ubi ſeparatio cohaeſionis partis mollis exulat. Diſcimus autem ex phyſiologicis, pro multiplici ſerie fluidorum, quae in corpore noſtro ſecernuntur varii generis vaſa, maiora, minora, ſanguifera, lymphatica ad ea continenda et vehenda deſtinata eſſe, quae cum vulnere inflicto diſcindantur, ultro patet non ſolum liquores, quos eo tempore vehunt, ſed etiam qui poſtea lege perpetuae circulationis eo deferuntur, effundi. *b*) Unde omnis generis liquida, a quibus ſecretionis, et nutritionis emolu-

b) Nullibi enim vel tenuiſſima acicula poteſt defigi, quin ſanguis emanet. Totum namque corpus humanum praeter epidermidem vaſis refertum eſſe, feliciſſimae RVYSCHIANAE iniectiones abunde docuerunt. ALB. V. HALLER Praelect. in Inſtit. HERM. BOERH. *Vol. II. §. 214. p. 257.*

molumenta pendent, corpori nostro subtrahuntur.

§. III.

Insigniter hoc modo laedi facultatem functiones corporis nostri determinatas exercendi certum est. *c*) Cum vero in omni vulnere dissecta vasa effundunt fluida, qui per ea vehuntur, et quae postea ad eum praecipue locum, ubi laesa sunt perveniunt, (§. 2.) ultro edocemur, in omni vulnere laedi functiones, ab integritate partis illius continentis et contentae pendentes.

§. IV.

Diversae corporis nostri partes, quoad earum structuram et officium, variis vasis, maioribus partim, partim minoribus, ratione ortus, vel immediate a corde, vel mediante anastomosi prodeuntibus instruuntur. Quodsi iam minimum horum vasculorum laedatur, effundet liquidum contentum, sed absque grandiori incommodo actiones cuilibet parti determinatas exercendi. Vulneretur autem maius

c) Testimonio Celeb. BOERHAAVII, veritatem apprime respondere fatendum est. Omnis, inquit, motus in corpore humano per sola fluida exercetur. Ossa moventur a musculis, hi a nervis, et isti ultimo a fluidis vid ALB. V. HALLER. *Praelect. in Institut.* HERM. BOERH. *Vol. I. p.* 103.

maius, illico functiones cum vitae periculo turbabuntur, unde clare elucescit, pro ratione laesorum horum vasorum, laedi quoque functiones vel majoris vel minoris momenti.

§. V.

A diversitate laesorum vasorum, coniuncta cum difficultate functiones exercendi, vulnera an lethalia vel minus-lethalia sint, pronuncianda pendent. Quotiescunque enim ea vasa laeduntur, quae liberum influxum sanguinis venosi in cava cordis, et expulsionem sanguinis arteriosi ex cavis cordis promovent, non potest non caveri, quin omnis facultas functiones exercendi pereat, atque adeo certissime mors subsequatur. Itaque per vulnus lethale utroque in foro tum Politico, tum Medico illud intelligi existimo, quod ea vasa laedit, quae liberum influxum sanguinis in cor eiusque inde reditum turbat.

§. VI.

Duplici vero modo hic liber influxus sanguinis in cor, atque eius inde reditus per vulnus turbari potest: aut enim immediate vasa tum arteriosa, tum venosa, quae sanguinis circulum per cordis cava absolvunt, ita laeduntur, ut sanguinem ad mortem usque effundant; aut quaedam corporis humani partes laesae efficiunt, quo minus hic motus libe-

re

re abſolvi poſſit. Ibi immediate; hic vero mediate circulatio ſanguinis turbatur. Ita immediate vulnus circuitum humorum impedit, ſi arteria quaedam maior vulneretur; namque omnis fere ſanguis ex arteria quadam maiori laeſa vulnere magno expellitur brevi. *d*) Mediate vero, cum cerebri tenera mollisque fabrica ab extravaſato liquido, mora et calore putrefacto ſubſtantiam cerebri ſphacelo inficiat, ipſamque mortem inferat *e*)

§. VII.

Sive immediate, ſive mediate, per vulnus circulus ſanguinis turbetur, aut ita laeduntur functiones, ut quamvis omnia hucdum cognita artis auxilia adhibeantur, nullo tamen modo mors poſſit praecaveri; aut ita laeduntur, ut ſibi relicta mortem quidem inferant certisſime, debitis tamen adhibitis remediis vita vulnerati conſervari poſſit. Illa abſolute; haec ſibi relicta vulnera lethalia dicuntur. Sic abſolute lethale vulnus eſt, quod cordis ventriculos penetrat; nullo enim modo lethalis haemorrhagia compeſci poteſt; quodſi vero arteria

d) HERM. BOERHAAV. Inſtit. Medic. §. 136. p. 53.

e) Bonet. ſepulchr. Anat. *Lib. IV. Sect. III. Obſ. XIX. p.* 384.

arteria quaedam artuum laedatur, omnem etiam effundet ſanguinem ad mortem, quae tamen artis ope averti poteſt. Ideo non dubitat VIR Illuſtriſſ. GERARD van SWIETEN negat Vulnera artuum abſolute lethalia dici poſſe per haemorrhagiam, quia per artem cognitam haec poteſt compeſci, & ſi tunc arteria vulnerata tam profunde haereat, ut ligari nequeat exſtirpatio membri adhuc ſupereſt, qua vita vulnerati ſervari poteſt.

§. VIII.

Perſequendum igitur eſt, an ex intervallo temporis, quo vulnera lethalia infliguntur, certa renunciatio de eorum lethalitate exhiberi poſſit; quod ut fiat inquirendum primo eſt in naturam atque conſtitutionem Vulnerum, quae ſive mediate ſive immediate liberum influxum ſanguinis in cor, eiusque inde reditum turbant, deinde inveſtigandum, an turbato ſic libero influxu ſanguinis in cor, eiusque inde reditu certo atque definito tempore mors ſuccedat?

§. IX.

Inter praecipua ſanguinis circulum turbantia vulnera laeſio cordis primum obtinet locum, cuius ſi motus per vulnus impediatur, prae-

praeſertim ſi id in cavis eius contingat, mors certiſſime ſequitur. Summa enim cum celeritate, & fibrarum corrugatione ab impulſo ſanguine venoſo cor ſtimulatum contrahitur, qua contractione columnae eius carneae intumeſcunt, et contentum ſanguinem ad omnes corporis partes propellunt. Quodſi iam cor in perpetuo motu conſtitutum vulneretur, neceſſario ſingulis pulſibus multum ſanguinis per vulnus effundetur, qui cum effuſus, ad reliquas corporis partes pervenire minime poteſt, neque iterum ad cor redire, nihil praeter mortem inter anxietates, ſudores, lipothymias, exſpectari poteſt. Ita in cordis ſuperficie ſtudioſus nobilis vulnerabatur, cuius laeſio exigua, et vix notabilis fuerat, interim ſpatio trium horarum incidebat ex improviſo in animi deliquium, et ſtatim vita ceſſabat. *f*) Simile exemplum BONETVS quoque refert, ubi vulnus cava cordis penetrans momento vulneratum occidit. *g*) Protractior vero vulneratorum per complures dies vita, abſolutae lethalitati vulnerum cordis nihil derogat. Sic obſervante D. ZACCH. FVRST vulneratus in quartum usque diem ſupervixit, cui

f) HERM. FRIDER. TEICHMEYERI Inſtit. Medic. Legal. *Cap. XIII. Quaeſt.* 3. p. 214.

g) Bonet. ſepulchr. Anat. *L. IV. Sect. III. Obſ. XXXIII.*

cui tamen cuſpis enſis pulmonem ubi cordi adiacet, pericardium, & cordis ventriculum penetravit *h*).

§. X.

Laeſiones cordis vulnera arteriarum et venarum excipiunt, quae pari modo immediate ſanguinis circuitum per cava cordis turbant. Placet hic inprimis, laeſiones vaſorum ſanguiferorum diſtinguere in eas, quae contingunt primum in arteriis & venis in decurſu ſuo antequam per viſcera diſpergantur; deinde per viſcera iam iam diſperſa. Idem enim obtinet, immediate nempe turbatur modus ſanguinis, ſive laeſio vaſorum in ipſis viſceribus contingat, ſive minus.

§. XI.

Vulnera vaſorum ſanguiferorum in decurſu ſuo, antequam per viſcera diſpergantur, eorumque maiorum, cum inſigni haemorrhagia con-

h) A. N. C. *Dec.* *II.* *Ann.* *III.* *Obſ.* *CXIV.* l. c. *Dec.* *II.* *A.* *II.* *Obſ.* *LLXXXVIII.* Thom. Barthol. Hiſt. Anat. *Cent.* *I.* *Hiſt.* 77. Ioh. Bohn. de renunc. vuln. *Sect.* *II.* *Cap.* *IV.* *p.* 128. Conf. VIRI Per ILLVSTR. GERARDI van SWIETEN Com. in HERM. BOER H. *Aph.* §. 170. *n.* 2. *p.* 256. ubi plura, quae haec partim explicant, partim illuſtrant egregie, exſtant.

coniuncta, pari modo lethalia pronuncianda sunt. Omnes enim arteriae et venae inter se communicant, atque adeo ex omnibus arteriis in arteria quamlibet, et ex omni vena in arteriam quamcunque iterum libere motus sanguinis absolvitur; quae si vulnere inflicto laedantur, pleno tunc rivo emittent sanguinem, qui cum effusus ad cor redire minime potest, immediate circuitus humoris vitalis impedietur, a quo cum vita pendet, nihil praeter mortem exspectari potest. Periculosiora autem semper sunt vulnera arteriarum quam venarum, quamvis utraque laesa mortem inducant, ut recte asseverat Illustris PRAECEPTOR ALB. VON HALLER vulnera arteriarum neque in minoribus absque periculo, neque in maioribus absque vitae iactura esse possunt *i*) Constantissime vero arteriarum Carotidum laesiones morte terminantur; cum ob amplitudinem canalis, incompescibilis haemorrhagia sequitur, dum propinquiores cordi sitae, acceptum maximo cum impetu sanguinem, ad citam mortem usque effundant. Complures id abunde testantur observationes. *k*) Idem periculum mortis obtinet in aliis quoque arteriis praesertim maioribus, ut arteria axillari,

i) ALB. V. HALLER. Prim. lin. Physiol. *Cap. III. §. 35. p. 25.*

k) Zittmann. *Cent. I. Cas.* 49. l. c. *Cent. V. Cas.* 86.

ri, vertebrali, crurali. *l*) Easdem ob causas venarum maiorum vulnera pariter lethalia sunt, ut venae cavae, *m*) venarum iugularium *n*) axillarium, *o*) venae cruralis. *p*)

§. XII.

Perspeximus vulnera vasorum tum arteriosorum tum venosorum in decursu suo, antequam per viscera dispergantur, sequitur, ut eas quoque consideremus laesiones, quae in iis contingunt locis, cum viscerum interiora permearunt. Vasa, per viscera itaque dispersa si vulnerentur, immediate circulum sanguinis turbant. (§. 10.) Cum vero vasa haec laeduntur, non potest non esse, quin ipsa quoque viscerum substantia laedatur, quae cum

l) Bohn. de renunc. vuln. leth. *Sect. I. Cap. III. p. 33. sq.* idem. *Sect. II Cap. V. p.* 163. Bonet. sepulchr. Anat. *Lib. IV. Sect. III* addit *Obs. XX. p.* 385.

m) Bonet. sepulchr. Anat. *Lib. IV. Sect. III. Obs. XXV.*

n) Fort. Fidelis Relat. Medic. *Lib. IV. Sect. II. C. 3. p.* 539. Foresti Obs. Chirurg. *Lib. VI. Obs. IV. in schol.*

o) Bohn *l. c. p.* 34.

p) Zittmann Cent. 5. Cas. 99. Conf. ea, quae erudite monet GRARD. van SWIETEN. Comment. in HERM. BOERH. *Aph. §.* 170. *n. 3. p.* 206.

O

cum nonnunquam plus periculi mortis secuturae, ac ipsa vasa laesa involvat, mediate circulus sanguinis turbatur. Laesum namque viscus, etiam absque notabili humoris vitalis profusione, functionibus suis prospicere non valet; a quibus ita laesis, cum coctio et nutritio impediatur, quae ad sanguinis circuitum apprime necessaria sunt, necessario etiam sanguinis motus insigniter turbabitur. Quum igitur in enumerandis vulneribus vasorum per viscera dispersorum occupor, prout immediate sanguinis circuitum turbant; praestat quoque coniunctim ea viscerum vulnera investigare, quae mediate intercipiunt sanguinis motum.

§. XIII.

In enumerandis viscerum vulneribus ordinem sequor, quem ipsa corporis structura suggerit; atque adeo vulnera cerebri primum contemplanda sunt. Laesiones vasorum sanguiferorum, partim integumenta cerebri propria, partim ipsam eius substantiam penetrantium, semper lethalia esse censebit, cui constat, quanta copia sanguinis in id deferatur, absentia omnis compressionis iis in locis, ubi vasa ossibus minus adiiacent. Quid, si cerebrum eo privabitur sanguine, ad sensum, et reliqua sua officia perpetua necessaria aliud praeter mortem contingere potest? Ita levis contusio capitis, ruptis venulis pericranii mortem

tem induxit. *q*) Accedit, quod effuso per vasa dissecta sanguine, tenera mollisque cerebri pulpa ob molem extravasati liquidi comprimatur, ob moram sanguinis ibi haerentis exedatur atque corrumpatur, unde omnes functiones ab integritate encephali pendentes delentur, atque ipsa mors subsequitur. *r*) Profundiora pari modo vulnera cerebri, eiusque substantiae medullaris, ut et ventriculorum, lethalia esse docent, non solum nimia effusio sanguinis, sed ut plurimum subsequens inflammatio, suppuratio, gangraena, quae singula mala morte interdum non praevisa terminantur. *s*) Sic adolescens leviter in capite vulneratus, tribus post mensibus, quibus incolumis semper vixit, sanatus est, correptus postea febre maligna, absque ullo symptomate vulneris capitis demum XIV. die mortuus est ubi aperto tandem cranio supra membranas et cerebrum pus deprehensum est. *t*) Cerebelli vulnera eo certius lethalia

O 2 sunt

q) Bonet. sepulch. Anat. *Lib IV. Sect. III. Obs. III. p.* 314.

r) Bohn. de renunc. vul. *Sect. II. Cap. I. p.* 97. 98.

s) GERARD. van SWIETEN. Comment. in HERM. BOERH. aph. *Tom. I. §.* 268. *p.* 437. Alberti Iurispr. Med. *Part. II. Cas.* 27. *p.* 334

t) Bonet. sepulchr. Anat. *Lib. IV. Sect. II. Obs. VI. p.* 325.

ſunt, quo plurimarum partium corporis humani functionibus, ad vitam conſtituendam neceſſariis inſervit. Vulneratum enim, aut ab extravaſato liquido compreſſum, actionem cordis tollit, et vita perit. Sic habetur apud BONETVM exemplum, ubi vulnus in orbita ſiniſtri oculi inflictum, cerebellum laeſit et mors ſecuta eſt. *u*) Porro Experimenta in ipſis vivis animalibus inſtituta abunde docuerunt, laeſo cerebello, poſt leviores partium exernarum concuſſiones, mortem ipſam ſecutam eſſe. *v*) Antequam ad reliquarum partium vulnera enumeranda progredior, laeſiones Medullae ſpinalis conſideranda ſunt. Vulnera funiculi huius medulloſi, etiam exiliora, ut punctura, certiſſimam mortem inducunt, *x*) recte monente FORESTO. Si, inquit, medulla ſpinalis ad ſui principium vulneretur, neceſſario ſequetur mors, quia univerſi corporis convulſio ſuccedet. *y*) Plurima enim viſcera vitalia ramos ſuos nerveos ab hac medulla ortos accipiunt, quodſi igitur paulo profundius vulneretur, inſigniter earum viſcerum

u) l. c. *Lib. IV. Sect. III. Obſ. XVII. p.* 344.
v) ALB. V. HALLER Prim. lin. Phyſiol. *Cap. XII.* §. CCCLXXVIIII.
p. 233. Bohn. de renunc. Vuln. *Sect. II. Cap. I. p.* 97.
x) Bohn. l. c. *Cap II p.* 116.
y) Foreſt. Obſ. Chir. *Lib. VI. Obſ. IV. Schol.*

rum functiones laedentur, a quarum cum in-integritate vita immediate pendet, mors inevitabilis modo tardius modo citius sequitur. z) Evenit vero, vt vaſa arterioſa et venoſa ſimul per omnem longitudinem medullae deſcendentia laedantur, ubi humores pariter, ut in encephalo mora et calore putrefacti, ſubſtantiam medullarem corrumpant, atque ita functionem organi, cum vita ipſa penitus deſtruant. a)

§. XIV.

Sequuntur vulnera pulmonum. Lethalitatem viſceris huius laeſi, vulneris conditio quodammodo limitat, cum obſervatis medicis edoceamur, quaedam eorum vulnera ſanata eſſe. b) Nunquam vero abſque vitae diſpendio eluctabitur, cui vaſa ſanguifera majora, et numeroſiora, cum ramis tracheae coniunctim laeduntur. Per vaſa enim laeſa, ſanguis ob cordis propinquitatem copioſus effundetur, aer diſtenſioni pulmonum inſerviens, per laeſas ramificationes aſperae arteriae ſive bronchiorum, thoracis

z) ALB. V. HALLER. *l. c. p.* 229. Bohn. l. c. p. 114. 115.

a) Bohn. l. c. Valentin. Pand. *Part. II. Sect. III. Caſ. IX. p.* 420.

b) Foreſt. Obſ. Chirurg. *Lib.* VI. *Obſ. IV.* A. N. C. *Dec.* II. *Ann.* II. *Obſ* 37. Bohn. de renunc. vuln. *part.* II. *Cap. IV. p.* 132.

racis cavitatem replebit, unde pulmones compressi, sanguinem eo pulsum minime transire sinunt; hinc respiratio tollitur, et cum ea facultas ulterior actiones vitales exercendi sufflaminatur. Vulnerabatur quidam intra quintam et sextam costam, iuxta mamillam dextram sica, quae versus os sternum deorsum adacta, lobum pulmonis anteriorem, in longum ad duorum pollicum latitudinem penetravit; posterior vero lobus, vulnere angusto aeque, ut alter profundo laesus, die decimo obiit; secto cadavere, totus pulmo subdurus, tunicula eiusdem, sicut et membrana thoracis, rubicunda, aspera, tanquam inflammata apparebat, cavitas thoracis, sanguine aquoso, purulento plena, cordis tunica similiter aspera, subdura, ac si phlegmone fuisset tentata, reperiebantur. c) Ex qua observatione videmus, ob multitudinem symptomatum concurrentium, grauiores pulmonum laesiones, morte quam saepissime terminari.

§. XV.

Ad vulnera ventriculi lethalia describenda accedimus. Distinguunt hic inter vulnera vel fundum, vel orificium eius occupantia; quae priora non semper lethalia esse a quibusdam pronunciantur; d) sed maiora vulnera fundum eius

c) Bonet. sepulchr. Anat. *Lib. IV. Sect. III. Obs. XXIV.* p. 360.

d) Schenck. de vulner. ventricul, *Lib. III. Obs. XII.*

eius penetrantia, cum profusione sanguinis nimia, aeque lethalia sunt, ac laesiones orificii, id quod tum evidentissimis rationibus, tum observatis eleganter illustrat BOHNIVS. *e*) Sic villicus quidam in hypochondrio dextro, sub costis spuriis, punctim gladio valde lato vulneratus, multa cruenta vomuit, et per alvum deiecit, supervenere sudores, syncope, frigus extremorum, convulsiones, et die tertio mors. Aperto abdomine, vulnus in ventriculi fundo adeo magnum deprehensum, ut tota eius substantia a parte dextra ad sinistram penetraret, venis et arteriis, quarum larga ibi sedes est, penitus discissis, unde ingens sanguinis copia, partim supra, partim infra reiecta, partim in spatio abdominis collecta, dolores vehementes, cordis anxietates, lopothymias frequentes, vigilia, deliria, convulsiones, tandemque mortem intulit; unde facile videmus, vulnera fundum ventriculi laedentia, pariter mortem inferre. Multitudo namque vasorum a multis truncis orta, cum distributione per singulas membranas ventriculi, lethalia eius vulnera efficit. *f*) Praeterea, cum cibus et potus ventriculo contineantur, isque repletus nimium quantum distendatur; contenta

e) Bohn. de renunc. vuln. *Sect. II. Cap. V. p.* 140. *sq.* Bonet. sepulchr. Anat. *Lib. IV. Sect. III. Obs. XXV. p.* 362.

f) Bonet. sepulchr. Anat. *Lib. IV. Sect. III. Obs. XXV. p.* 362.

ta per vulnus elabentur in cavum abdominis, sicque praecipua nutritionis media corpori nostro subtrahentur, a quibus cum vita pendeat, necessario mors ob nervorum copiam cum convulsionibus succedet.

§. XVI.

Ventriculo continua sunt intestina, quae laesa ob easdem causas inter vulnera lethalia numerantur. Copia namque vasorum sanguiferorum, quibus intestina donantur, vel ipsa mortem ob haemorrhagiam vehementiorem constituere possunt. Neque tollit discrimen, tenuia an vero crassa sint laesa intestina? lethalitatem. Tenuioris namque intestini vulnus, chylum in cavum abdominis effundet, qui ibi corruptus, contenta omnia cavo eius viscera tabefaciet, unde certa mors, per eleganter docente VIRO Illustriss. GERARDO van SWIETEN. g) Accidit, quod, effuso sic chylo corpori nutrimentum debitum subtrahatur, cujus defectu vulnerati lente pereunt. Crassorum autem intestinorum laesiones, quamvis paucioribus stipentur vasis, nihilominus lethales sunt. Praeter emissionem namque contentorum, facilem eorundem corruptionem, periculosissimorum symptomatum concursus, mortem nunc citius, nunc tardius finem vitae imponere certum est. Sic quum

g) Comment. in Aph. HERM. BOERH. Tom. I. §. 170. p. 275.

quum acutiſſimo enſe Iacobus ab Aqueria Arelatenſis per abdomen perforatus eſſet, ingens in inteſtinis, tum tenuibus, tum craſſis vulnus accedit, exeunte undique per vulnus ſtercore, maximis doloribus conflictatus, nec uno conſiſtere loco poterat, tertio mox die vulnus lividum fieri, pus manare foeculentum, ſordidum, nigrum inceperat, ſcybolon per vulnus continuo prodibat, craſſorum inteſtinorum vulneratorum indicium, tum extrema frigebant, praecordiorum calor oriebatur, ſitis ingens cum aeſtu maximo, ſudor frigidus in fronte, et facie tota, atque cervice apparebant, lethalia prorſus indicia, quarto die pulſus vacillabat, et inter deliria die quinta mors ſuccedebat. Aperto dein abdomine, diſſecta inteſtina tum tenuia tum craſſa reperta ſunt, et ingens circa umbilicum tumor phlegmonoſus, thrombi ſanguinis congeſti, quibus nihil praeter mortem ſuccedere poteſt. *h*) Taceo, quae a nervis ſimul laeſis mala oriri poſſunt.

§. XVII.

Vulnera pancreatis ob multa potius, quam magna vaſa lethalitatem inferunt, quae cum laeſa ſanguinem in cavum abdominis effundunt, is corruptus ibi, et reliqua viſcera cum vita ipſa deſtruit. Porro, cum, vulnerato pancreate, ſuccus eius neque ſecerni, multo minus ad

 inteſtinum

h) Bonet. l. c. Obſ. XXV. p. 364.

inteſtinum duodenum deferri poteſt, ſuccus vero eius ad chyli elaborationem neceſſario requiritur, facile patet, corpori ſubtracto nutrimento, lentam etiam mortem imminere. Raro vero, immo fere nunquam laedi poteſt, quin alia ſimul quoque viſcera laedantur, unde vel ideo inter vulnera lethalia referri meretur, quamquam neutiquam BOHNIUS in numerum eorum ponat *i*).

§. XVIII.

Meſenterium, praeſertim ob vaſorum numerum, vulneratum certiſſime mortem poſt ſe trahit; praeter ſanguinis enim profuſionem nimiam, maxima etiam copia chyli deperditur, unde inſigniter nutritio, ſanitas, et cum his ſimul vita laeditur. Sic a ſola ejus punctura, absque laeſione aliarum ad vitam conſtituendam partium, ob haemorrhagiam validam vulnerati exſpiraverant. k.) Accedit nervorum per meſenterium diſperſorum copia, qui laeſi maximum pondus lethalitati vulneris addunt, id quod primus RUYSCHIUS obſervavit, licet nulla penitus haemorrhagia ex vaſis eius propriis contigerit. *l*) Easdem ob cauſas omenti vulnera quo-

i) GERARD. van SWIETEN. *l. c. p.* 263. Bohn. de renunc. vuln. *Sect. II. Cap. VI. p.* 148.

k) Bohn. l. c. *Sect. II. Cap. V. p.* 148.

l) ALB. V. HALLER. Praelect. in Inſtit. HERM. BOERH. *Vol. VI. p.* 204.

que lethalia sunt; resecto enim eo, vitia digestionis, cruditates, frigus ventriculi, observantur, *m*) per quae cum nutritio impediatur, vitales etiam functiones turbabuntur *n*).

§. XIX.

Omnium viscerum maximum hepar uberrima quoque vasa nactum est, quae in plurimos ramos divisa, et subdivisa in minima usque capillamenta, totam hepatis substantiam, interiorem et exteriorem, connexa cellulosa tela perreptant, ita,, ut vix fieri possit, quin sub levissima etiam laesione vasa eius simul vulnerentur. Semper vero et certe mortem inferunt vulnera venam portae contingentia. Amplitudo enim huius vasis, ingenti haemorrhagia secuta, ad finem vitae usque omnem emittit sanguinem, a ventriculo, intestinis, mesenterio, liene, omento, et pancreate demum acceptum. Demonstrant id observata vulnera huiusmodi, intra paucas horas mortem secutam esse. Sic vulnerabatur quidam in dextro hyponchondrio gladio acuto punctim, multum sanguinis effudit et de dolore ad iugulum usque ascendente querebatur, supervenit vomitus biliosus, deiectiones cruentae oculorum scoto-

mia,

m) ALB. V. HALLER. Prim. lin. Physiol. *Cap. XXV. §. DCLI. p.* 421.

n) Forest. Observ. Chirurg. *Lib. VI. Obs. VII. p.* 13.

mia, deliquium animi, et paulo poſt mors. Aperto abdomine, deterſoque ſanguine, non tantum hepatis ſubſtantia, ſed et venae cavae truncus laeſus apparuit. *o*) Vnde recte FORESTVS iudicat, qui vulnera circa venam cavam et portae contingentia, neceſſario lethalia eſſe, iudicat. *p*) Nec refert, quacunque in hepatis parte laeſio locum obtineat, cum et leviora eius vulnera ſaepe funeſta evaſerint. *q*) Veſicula fellis hepati proxima vulnerata, non quidem ſubito, ſed ſucceſſu temporis necat. Extravaſata enim bilis in cavum abdominis, corrupta, vicina quoque viſcera exedit, unde mors. Praeterea compertum eſt, deſtructa veſicula, affluxum bilis ad inteſtina impeditum, et robuſtiſſima animalia occumbere intra paucos dies. *r*) Notandum adhuc venit, vix ſolam veſiculam vulnerari, quin ipſum ſimul hepar laedatur, eius enim cavo adhaeret inſinuata veſicula, totaque in foveam hepatis dextri recipitur.

§. XX.

o) Bonet. ſepulchr. Anat. *Lib. IV. Sect. III. Obſ. XXV.*

p) Foreſt. Obſerv. Chirur. *Lib. VI. Obſ. III.*

q) Bohn. de renunc. vuln. *Sect. II. Cap. V. p.* 150.

r) ALB. V. HALLER. Prim. lin. Phyſiol. *Cap. XXVII. p.* 452.

§. XX.

Quantus quantus lien eſt, unice arteriis veniſque componitur, ita ut neque muſculum, neque adipem, nec ductum excretorium, nec vas aereum reperias. *s*) Quare quomodocunque laeſum ſanguinem citiſſime ob numeroſiſſima vaſa emittit, et repente interimit. Sic femina in hypochondrium ſiniſtrum baculo modicae craſſitiei percutiebatur, quae poſt horulam extincta, abdomen cruore extra vaſato ad turgeſcentiam usque plenum, et in lienis gibba parte fiſſura ingens, cordis vero ventriculi & vaſa corporis maiora ſanguine vacua reperta fuerunt. *t*) Immo laeſus lien digeſtionis quoque negotium, et ab eo nutritionis pendentia emolumenta turbat. Admiſcetur enim ille ſanguis repleto ventriculo expreſſus ſanguini pigro, adipe pleno in hepate haerenti, eumque diluit, a coagulo praeſervat, eoque ipſo tempore ſimul, quando bilis ad opus digeſtionis requiritur abundatiorem eius ſecretionem promovet, *u*) Vnde facile patet, quanta ſint vulnerum lienis in deſtruda ſanitate, cum vita ipſa pericula.

§. XXI.

s) l. c. *Cap. XXVI. p.* 427.
t) Bohn. de renunc. vuln. *Sect. II. Cap. V. p.* 156.
u) ALB. V. HALLER Prim. lin. Phyſiol. *Cap. XXVI. ſ. DCLXVII. p.* 429.

§. XXI.

Renum vulnera ob arteriarum emulgentium amplitudinem lethalia vel ex eo ſunt, quod haemorrhagia inſignis ſubſequens compeſci non poſſit; conſtantiſſime vero mors ſequitur, ſi rami vaſorum vel in ipſa renum ſubſtantia, vel in ipſo ingreſſu laedantur. *v*) Ita enim per eius ſubſtantiam diſperſa ſunt vaſa, ut non ſolum intervallum ſuperioris et inferioris partis renis; ſed papillas etiam, earumque intervalla innumerabilibus ſurculis perreptent. Cum vero ex his arteriis urina ſecernatur, facile patet, laeſa ſubſtantia renis, non poſſe non ſimul et vaſa laedi, unde ſerum urinoſum in cavum abdominis effuſum, ibique corruptum mortem infert. *x*) Cuius rei exemplum apud BONETVM occurrit *y*) ubi quidam ex alto decidit, atque de retentione urinae per ſextiduum conquerebatur, neqe ſentiebat cathederem immiſſum, moleſtiam ſollummodo circa renes in lumbis percipiens; cum tandem ſeptima die mortuus eſſet, aperto abdomine, hepar, totaque eius regio quaſi inundata, et renes muco referti, et

v) GERARD. van SWIETEN Comment. in aph. HERM. BOERH. T. I. p. 262.

x) ALB. V. HALLER l. c. *Cap. XXXII. p.* 492.

y) Bonet. ſepulchr. Anat. *Lib. IV. Sect. III. Obſ. XXIX. p.* 374.

et vesica cum ureteribus quasi exsiccata reperta sunt. Continui renibus ureteres pari modo si discinduntur, lethalia sunt. Nulla enim alia via in vesicam deferri potest urina; hinc omnis in cavum abdominis collecta, vicinas partes cum vita ipsa destruet. z) Praeterea certum est, perire hominem cui ureteres ligati aut obstructi sunt. *a*)

§. XXII.

Ex ureteribus perpetuo sensim in vesicam urinariam defertur lotium. Summe igitur necessaria est ad id continendum, donec emitti debeat. Quodsi igitur receptaculum hoc vulneretur, necessario omnem effundet urinam in cavum abdominis, quae in putredinem prona propinqua viscera exedet, donec mors sequatur. Maxime vero periculosa, immo certo lethalia sunt ea vulnera vesicae, quae circa arterias eius maiores contingunt, cum ob difficilem manuum accessum, enormis haemorrhagia compesci vix ac nec vix quidem possit. Neque refert laesio fundum, an vero cervicem eius occupet; cum et cervicis laesiones lethales exstiterunt. Sic perfodiebatur viro hypogastrium, mox supra pubem, cum

z) ALB. V. HALLER. Prim. lin. Physiolog. *Cap. XXXII. p. 497.*

a) ALB. V. HALLER. l. c. p. 496.

cum egressu intestinorum per plagam externam, quae quidem per hanc dilatatam reponebantur, et sutura firmabantur, tertio nihilominus die vulneratus moriebatur, in cuius cadavere collum vesicae perforatum ac pelvis cruore congramato referta deprehensa est. b)

§. XXIII.

Quae in utero contingunt laesiones, praecipue circa eius vasa, lethales merito pronunciandae sunt. Substantia enim ejus vasis plenissima, mollis, vulnera laesa, magnam vim sanguinis effundet, qui non tantum utero, sed et reliquis partibus corporis non sine vitae dispendio subtrahitur. Praetereo, non levia, laesi uteri ob turbatam secretionem sanguinis menstrui ex ipsius vasis incommoda. Multo magis vero vita, vulnerato utero, periclitabitur, si eo tempore contingat, cum a foetu nimium quantum distenditur, ubi partim foetus, partim mater tristissime vita privantur. *c)* Nititur enim in contractionem, expansus a mole foetus, uterus postquam cum enixus est; quid vero, cum in tali expansione constitutus laedatur, ob nervorum

b) Bohn. l. c. *p.* 159. conf. Gockel. consil. Medic. *Cent. II. Cap.* LXXIV. vulnus lethale substantiam vesieae intra fundum et collum eius penetrans.

c) Bohn. l. c. *p.* 160. *sq.*

vorum vaſorumque copiam aliud praeter mortem inter diriſſimas convulſiones ſubſequi poteſt?

§. XXIV.

Perſpeximus vulnera immediate ſanguinis circuitum turbantia, (§. 9. 11.) tum ea quoque, quae immediate et mediate perpetuo huic circuitui, donec vita fragilis durat, obſunt: (§. 13. ad 23.) ſequitur, ut earum partium quoque conſideremus vulnera, quae laeſae laedunt liberum influxum ſanguinis in cor, eiusque inde reditum, ut hic impeditus conſtanter ſubſequentis mortis cauſam et rationem contineat.

§. XXV.

Abſciſſio oeſophagi primum inter vulnera lethalia mediate ſanguinis circuitum turbantia locum obtinet. Alimenta enim ad ventriculum deferri minime poſſunt, elabentur per vulnus in cavitatem thoracis, ibi que putredine ſua vicina premendo et erodendo conſument viſcera, quae ſic deſtructa mortem inferent. Accidit, quod debitum corpori tali modo detrahatur nutrimentum. Praeterea cum, laeſo oeſophago, nihil ad ventriculum cibi deferri poteſt, hinc neque in vaſis chyliferis novus chylus ad ſanguinem pervenit, qui vero ad vitam conſervandam et promovendam abſolute ad perdita reparanda neceſſarius eſt, facile patet vitae fontem exa-

P reſcere

rescere. Sanguinis enim ea est indoles, ut ad putredinosam acrimoniam per motus cordis et arteriarum, et nascentem inde calorem, facillime deflectat, unde et ob penuriam, et corruptionem humorum, motus cordis, adeoque vita subsistere nequit. Simili ratione vulnera ductus thoracici mediate, circuitum sanguinis turbant. Omnis enim chylus, qui per hunc canalem ad sanguinem per venam subclaviam deferri debet, per vulnus effundetur, atque adeo universum corpus nutritione privabitur, cum vero absque ea diu subsistere non possit, lenta tabe, donec mors finem vitae imposuerit, consumetur. *d*)

§. XXVI.

Annumerari his possunt vulnera thoracis cum ingressu aëris, quae mediate, circuitu sanguinis turbato, lethalia sunt. Ingressus etenim per vulnus cavitatem thoracis aër, pulmones comprimet, quo minus per glottidem capto aëre, expandi possint, hinc sanguis per cordis ventriculum dextrum in collapsum pulmonem pervenire nullo modo potest, cuius cum liber exitus interceptus, circulationi obstacula ponit, facile patet cordis motum cum vita inde pendente cessare debere. Tunc vero, erudite docente VIRO ILLVSTRISS. GERARDO van SWIETEN,

d) GERARD. van SWIETEN Comment. in HERM. BOEHR. aph. *Tom. I. §.* 170. *n.* 5. *p.* 276. conf. Bohn. l. c. *Cap. IV. p.* 135.

TEN, vulnera utrumque cavum thoracis penetrantia, et aërem admittentia, cito et certo lethalia ſunt, ſi vulnerum orificia, glottidis aperturam amplitudine ſua ſuperant *e*).

§. XXVII.

Diaphragmati illata vulnera etiam inter lethalia pertinent; praeſertim vero partem eius nervoſam occupantia, quamquam minime negarim et ſubſtantiam eius carnoſam penetrantia vulnera maiora lethalia eſſe. *f*) Inſigniter enim totum reſpirationis negotium, diaphragmate laeſo, ſimul quoque turbatur, cum ſolum fere ſeptum in viro ſano et quieto eam perficiat. *g*) Cum vero, reſpiratione impedita, etiam motus ſanguinis turbetur, clarum eſt vulnera diaphragmati illata etiam hoc nomine lethalia eſſe. Saepius etiam evenit, ut viſcera abdominalia vulnus diaphragmatis adſcenſione in cavitatem thoracis penetrent, illudque pro mole ſua dilatent, ubi non ſolum propriis functionibus moleſte privantur, ſed reſpirationem etiam ob ſpatium pulmonum expanſioni ademtum, ipſiusque vicini cordis motum turbant, unde nunc citius, nunc tardius vita privantur. Sic ſtudioſus quidam

e) GERARD. V. SWIETEN. l. c. *p*. 272.

f) Bohn. *l. c. p*. 137.

g) ALB. V. HALLER. Prim. lin. Phyſiol. *Cap.* X. *ſ*. CCXC. *p*. 165.

dam melancholia vexatus proprio ſe confodit gladio, vulnere intra quartam coſtam adacto, et ſub nona coſta in tergo penetranre. Mortui corpore operto, deprehenſum eſt vulnus per diaphragma et pulmones penetraſſe, et diaphragma quidem transfoſſum fuit in ipſo nerveo circulo, ventriculus vero totus aſcenderat in ſiniſtrum thoracis latus. *h*)

§. XXVIII.

Ultimo ſubiungo laeſiones nervorum, quae ſi in iis contingat, qui nobiliores corporis noſtri partes, easdemque vitales adeunt, ſemper mortem poſt ſe trahere innumera docuerunt obſervata. *i*) Immo et leviſſimae puncturae nonnunquam lethales evaſerunt, bene monente FORESTO. *k*.) Quid ſi in iis laeſio contingat, qui cordis motui, reſpirationi ſerviunt? Certe triſtiſſime inter dolores, convulſiones, ac deliria, finem vitae imponent. *l*·)

§. XXIX.

Perſpectis hocce modo vulneribus lethalibus, breviter, et in quantum fieri potuit diſtincte, ſupereſt

h) Bonet. ſepulchr. Anat. *Lib. IV. Sect. III. Obſ. XXI. p.* 351.

i) Bohn. de renunc. vuln. *Sect. I. Cap. III. p.* 68. *&* *Sect. II. Cap. II. p.* 116.

k) Obſerv. Chirurg. *Lib. VI. Obſ. VII. Schol.*

l) GERARD. van SWIETEN Comment. in HERM. BOERH. aph. *Vol. I. §.* 162, 163. *&*. 170. *p.* 254.

ſupereſt, ut evincamus, turbato per vulnus libero influxu ſanguinis in cor eiusque inde reditu, ſive immediate ſive mediate fiat, nunquam certum atque definitum tempus mortis indicari poſſe. Quod cuique eo clarius patebit, quo certiora ipſa corporis humani ſtructura nobis ſubminiſtrat argumenta. Certe quidquid de lethalitate vulnerum iudicare poſſumus, totum laeſione vaſorum ſanguiferorum, in mirabili eorum decurſu abſolvitur. Non equidem negarim, multum quoque ad vulnus lethale idioſyncraſiam laeſi, vulnusque tractantium errores, poſſe conferre, verum nullus inde lethalitatem deducet, qui ea accidentalia ſolummodo eſſe cognouit. Quare ne ullus dubitationi locus relinquatur, cuncta, quae ex ipſa corporis humani fabrica deſumi poſſunt argumenta, eo adhibituri ſumus fine, quo cognoſcamus, turbato per vulnus libero influxu ſanguinis in cor, eiusque inde reditu, ſive id mediate, ſive immediate fiat, nunquam, certo atque definito tempore mortem a medicis determinari poſſe.

§. XXX.

Si immediate liber influxus ſanguinis in cor, eiusque inde reditus turbatur, vaſa laeduntur. (§. 6.) Cum vero ex phyſiologicis conſtet, vaſa arterioſa et venoſa, quae immediate e corde ſanguinem promovent, et ad illud iterum deve-

 hunt,

hunt, partim maiora, partim minora esse, facile patet plus sanguinis in vasis maioribus, quam minoribus contineri, ergo etiam celeriorem in iis quam in his adesse motum. Sic, observante VIRO ILLVSTRI ALB. VON HALLER in arteriis maioribus velocissime ad 74. vel 149. pedes, intra minutum primum procurrit sanguis, in minimis multo lentius vigecuplo vel ultra. In venis magnis ea ratione tardius, quam per arterias promovetur. *m*)

§. XXXI.

Vtraque haec vasa ita per corpus distributa sunt, ut pro usu partis, vel plura simul, vel pauciora decurrant; sic plura comprehendit lien vasa, quam renum alteruter. Ubi igitur maiora et plura simul sunt vasa, et celerior erit motus sanguinis, et maior eius copia movetur. (§. 30.) Quodsi ergo vasa maiora per vulnus laedantur, eo in loco, ubi plura simul iacent, plus sanguinis effundent, quam minora, hinc et celerius, et maiori copia emittent sanguinem, quam si minora fuissent laesa vasa, e quibus tardius et minus effluit.

§. XXXII.

Si mediate liber influxus sanguinis in cor eiusque inde reditus turbatur, eae partes laeduntur, quae laesione sua efficiunt, quo minus cordis motus

m) ALB. VON HALLER, Prim lin. Physiol. *Cap. IV. §. LVIII. p.* 38.

tus humores vitales propellere possit. Cum vero partes hae, aut eiusmodi sint, ut aut immediate ad motum cordis, aut mediate ad eum absolvendum concurrant, facile patet illas plus ad sanguinis circuitum conferre, quam has, hinc, illis laesis, citius motum cordis cessare, quam in his. Sic, laeso cerebello aut nervis cardiacis, celerius motus cordis cessat, quam laesis intestinis, aut ductu thoracico. Ergo pro diversitate laesarum partium, circuitus sanguinis vel celerius vel tardius sistitur.

§. XXXIII.

Quum igitur a motu sanguinis integritas vitae pendeat, motus vero sanguinis pro ratione laesorum vasorum viscerumque aut citius, aut tardius cesset, (§. 31. §. 32.) facile patet etiam vitam modo citius, modo tardius cessare. Ergo nec mortem, turbato sive immediate, sive mediate libero influxu sanguinis in cor, eiusque inde reditu, certo atque definito tempore succedere.

§. XXXIV.

Positis his, cum vulneribus, sive immediate, sive mediate circuitum sanguinis turbantibus, nullatenus mors certo atque definito tempore succedere possit: (§. 33.) ergo etiam incerta erit renunciatio lethalitatis vulnerum ex intervallo temporis, vulneris inflicti, et mortis inde secutae desumta.

XXIX.

DR. IOAN. BERNARD. SCHNOBEL.

Diſſ.

De partu ſerotino in medicina forenſi temere nec affirmando nec negando.

Ienae. 1786.

PRAEFATIO.

Naſci vulgare, mori commune hominum fatum eſt. Certa eſt, vt creditur, aeterna et immutabilis naſcendi lex, incertus e vita diſceſſus. Perit infans, quem demum e ſinu mater cara profudit, vel conuulſus, vel animo viribusque carens; citius vel tardius moritur ſenex, ſed hoc ad rem non pertinet, modo ſciat bene mori, iubente deo, fati moderatore. In hoc quidem multiplex et varia finiendae vitae via eſt, magis ſtata et firma naſcentia, ſi medicis et iureconſultis credimus. Illi adſtrictam hanc menſibus fixis eſſe voluerunt, hi vero iubent edictis et legibus, quo termino fetus in lucem edi legitimusque haberi debeat. Ius ergo hominis, et ciuis, ter-

minis

minis arbitrariis circumſcribitur, etſi in poteſtate nec matris, nec filii eſt, quando vteri repagula rumpi poſſint. Citatur vel tardet partus, prouti res circumſtantes ferunt, nemine cogente vel impediente, ideoque mirum eſt, rem, niſi incertam, at vero mutabilem, tot diſcordias auctorum peperiſſe, nihil vt tam abſurdum vel ridiculum ſit, quod non aliquando medicus ſcripſerit, vel iuris-conſultus ſtatuerit. Hinc fauor legum circa viduas; Hinc coheredum rixae et praelia; Hinc prudentum diuerſe ſentientium ſcita oppoſita, quoniam in hoc temporis lubrico quisque inuenit et habet, cui potiſſimum inhaereat. Poterit tamen haec lis ex aequo, ni fallor, dirimi atque conponi, ſi ab eo, quod crebrius incidit, initium capiamus, indeque leges partus citi vel ſeri prudenter eliciamus. *Natura* enim *ſui iuris eſt*, inquit HEBENSTREITIVS *a*), *nec ad leges humanas componitur, aut ſemper ex formula reſpondet, modo properat, modo vota praecurrit, modo lenta eſt et moratur.* Si ergo cauſſae probabiles memorari et adduci poſſunt, quare fetus iuſto diutius in vtero detentus iacuerit, tunc fas eſt, tarditatem aliquam naturae concedere: Sin minus, aut aſſenſio ſuſtinenda, aut reprobandum

a) Anthropolog. forenſ. Sect. II. cap. 11. p. 194.

dum tale decretum omnino eſt. Non deſunt quidem fraudes muliercularum, ſi pudoris et famae ratio habenda videtur, vel ſi heredes ex aſſe ſcriptae ſunt, modo ventrem ferant. Neque vero tunc temporis deerunt, qui mariti defuncti munia ſubeant, vt habeat vxor, quo iure in poſſeſſionem bonorum veniat. Lubitum ergo eſt, data hac peropportuna occaſione meam qualemcunque diſſertationem *de partu ſerotino in medicina forenſi temere nec affirmando, nec negando* ſcribere. In quo ita verſabor, vt primum partus genera, quam breuiſſime fieri poterit, explicem, deinde varias auctorum cum negantium, tum affirmantium ſententias ſubiiciam, poſt cauſſas et exempla percenſeam, tandem quid hac in re certum ſit, ſine partium ſtudio profitear.

Dabunt tamen (ſpero) aequi laborum iuuenilium iudices, ſi quando vel erraſſe, vel rem omnem non tetigiſſe perhibear. Nemo enim adeo perfectus eſt, vt nusquam offendat, nemo adeo in re ſua certus, vt nuſpiam fallatur. Loquitur quisque, vt poteſt, non vero ſemper, vt debet. In magnis rebus voluiſſe ſat eſt.

DE

DE

PARTV SEROTINO IN MEDICINA FORENSI TEMERE NEC AFFIRMANDO NEC NEGANDO.

§. I.

Voluerunt imperantes, vt ſi quis iure ciuis frui et hereditatibus ineundis vel priuilegiis capeſſendis aptior haberi velit, iam inde a partu maculam ciuilem ne habeat. Factum eam ob rem eſt, vt paullo ſollicitiores iureconſulti in naſcendi temporibus definiendis et aeſtimandis eſſent, et prouti varia mens eſt hominum et doctrina eruditorum, partim nimis faverent vxori bus,ne iniurii in ſexum eſſe viderentur, partim grauiter et duriter ſentirent, ſi quando femina ſerius, ac leges iubent et ratum habent,fetum pareret. Hinc orta varia iuris nomina puta, *partus naturalis ſ. perfectus*, qui ſueto naturae termino i. e. ad finem hebdomadis nonae et triceſimae, vel ad initium quadrageſimae incidit, *imperfectus* vero, qui citius, ac par eſt, in lucem prodit. Hinc *partus viuus ſ. praeternaturalis*, qui vitam quidem habet, ſed diu continuare propter imbecillitatem non poteſt, contra *vitalis*, qui praeter vitae neceſſitatem iis gaudet viribus eaque membro-

rum

rum perfectione, vt vitam possit per aliquod temporis spatium protrahere. Hinc *partus legitimus*, i. e. qui ex licito per leges matrimonio et naturae termino stato hereditatique adeundae apto fit, at vero *illegitimus* i. e. vbi hae dotes desunt, et legum fauor nullus est. Hinc *partus praematurus*, i. e. qui ante iustum vitae durabilis terminum nascitur, et *serotinus* i. e. qui vltra fixum naturae legumque terminum extenditur. Haec quidem scholae distinctio nec vana, nec superflua est, quia eam et in natura rerum fundatam et iuris proprii definitioni satis accommodatam putamus. Nam *partus perfectus* non ideo est pro legitimo habendus, quod aliquas hominis dotes refert, et *serotino* hanc ob rem, quod vltra suetum nascentiae terminum in matris gremio relictus latitauit, priuilegia legitimi fere denegantur.

§. II.

Ex his facile coniectare licet, quare inde a vetustissimis temporibus ad nostra vsque de *partu serotino* valde disceptatum est. Nam cum per leges non possit adire hereditatem patris, de cuius origine quaeritur, mirum non est, si opinionum sententiarumque discrepantia incredibilis incautos vel in sua re non satis certos identidem fefellisse videatur. Medici

sibi

ſibi non conſtant, neque vero et iuris conſulti, qui vbi male reſpondent illi, non poſſunt non in ſuo decreto fluctuare, et modo affirmando et modo negare τὸ δύνατον. *S*ed hac in re definienda cautione quadam opus eſt. Quam ſi ouis bene obſeruat, erroris metus abeſt.

§. III.

Sunt, qui partum ſerius, ac fas eſt, in lucem edi poſſe negent, et habent haud leuia argumenta, quibus ſe muniunt. Ineſt cuique animanti ſua ſobolis gignendae vis et virtus ineſt et lex aeterna atque immutabilis, ſuo quodque animans tempore naſci. Hoc quidem abunde docet ratio et vſus. Nam quo minor et imperfectior ſpecies eſt, eo breuius naſcendi tempus natura quidem adſignauit: Quo perfectior et maior, eo longius. Nec fetum humanum ab hac lege ſolutum et liberum putamus, cum, abſoluto ſuo tempore, ruptis membranis, vel inuita matre prodeat. Naſcuntur tantum non omnes, ſi nullum naturalium vitium ſubeſt, vel violentia intrinſecus extrinſecus ſuperaccedit, ſub finem menſis noni, certe ſub initium decimi. Hic ergo eſt ſtatus et fixus naturae terminus, vltra quem progredi et decernere nefas eſt. Deinde fieri nullo modo poteſt, vt fetus perfectus poſſit hanc naturae metam veluti ſubſilire. Receptaculum enim illud, quod

vterum medici nominant, eam habet formam ductilem, vt ſe ab fetu in molem quandam extendi patiatur, ſed vltra terminum naturalem minime. Vteri fibrae, quae in virgine ac muliere non grauidata in minus ſpatium contractae velutique decurtatae inueniuntur, cedunt fetus incremento quidem, et longiores fiunt, ac ante, ſed vbi ad ſummum ventum eſt, redire ad priſtinam anguſtiam tentant, et quanta fieri poteſt maxima contentione, onus moleſtum expellunt. Hic terminus fini menſis noni ita quidem alligatus et adſtrictus eſt, vt aut fetus exire, aut materni corporis cuſtodiam violenter rumpere debeat. Neque quae vulgo memorantur diuturnae grauiditatis cauſſae ita comparatae ſunt, vt fidem mereantur. Centies enim adſunt, neque partum tardant, plurimae vero citant eum potius, ergo attendendae in foro nullo modo videntur. Nam ſi certa earum vis ac idonea poteſtas ad tempus partus procraſtinandum eſſet, ſaepius incidere debuiſſet: Id quod vſu quotidiano non confirmatum eſt. Denique quod ſummum ac princeps eſt, id genus feminae tardentem fetum non accuſant niſi hereditatem opimam et praedam partam odorantur. Tunc vero eas ſuſpectas ſuper ſcelere putamus, quia ventrem docilem et dicto audientem habere creduntur. Talis ergo fides de foro ſublata eſt, quia id, quod affirma-

affirmatur, ab naturae decretis nimis abhorret, ideoque ſpes omnis abiicienda, fore, vt haec res anceps et dubia vnquam ad liquidum perducatur. Vt enim fetus, qui ante ſeptimum menſem ex vtero eliditur ſponte vel vi quadam adhibita, vitalis haberi nec poteſt, nec debet, ita is, qui poſt nonum venit, fere dubius eſt, nec legitimus putandus.

§. IV.

Plures tamen auctores ſunt, qui partum ſerius incidere poſſe, argumentis, e natura rei ductis, et exemplis multis confirmare annituntur. Negant enim leges partus adeo certas et firmas eſſe, vt natura paullulum deflectere non poſſit, quia nihil in hac rerum vniuerſitate reperitur immutabile, nihil tam ſtabile, vt ſemper ordine ſuo currat. Incertum conceptionis initium facit etiam incertum finem, neque femina quaeque ita bene ſubducta ratione ad terminum forenſem eſt, vt nunquam fallatur. Manca ſunt etiam praeſentis fetus ſigna, et omnis numerandi ratio fere ſubſiſtit intra motus primordia. Et tamen hoc nihil eſt fallacius, nihil mendacius. Innumerae enim dantur cauſſae, quae vitam fetus affligunt velutique deprimunt, ideoque faciunt, vt ſenſus vitae nullus adeſſe videatur. Poteſt ergo diutius, ac moris eſt, intus in matris gremio deliteſcere, ſeriusque

naſci,

naſci. Ideone reprobandus ille iure videtur? Immo vero dubitandi materiem praebent incerta naſcendi tempora, quae iureconſulti veteres, veterum medicornm auctoritate freti, rata habuerunt, recentiores vero, quoniam ab maioribus per corpus juris, aut ſi mauis, per traducem acceperunt mordicus tenent. In quo quidem verendum eſt, ne iterum ab iuſto et aequo diuertantur. Hic enim nec ratione, nec vſu forenſi, nec auctoritate aut praeiudicata opinione dimicandum, ſed ſola experientia medica lis omnis componenda videtur. Negari quidem non poteſt, partum fieri vt plurimum, vbi nonus menſis ad finem decurrit, at vero probari nullo modo, eum, qui propius abeſt a decimo, nec naturalem, nec legitimum habendum ideo, quia raro talis naſcitur. Hoc idem eſſet, ac ſi puero praecocis ingenii laudem doctrinae detrahere, homini vero facinoroſo ſcelus condonare vellemus, quod pauci ſint, qui citius matureſcant, ac natura iubet, pauci, qui obſoleto ſcelere ſeſe polluunt. Quid? quod ipſam naſcendi legem, decretis iuris prudentum ſtabilitam et ſancitam, non ſemper natura veretur, neque vſus forenſis vbique idem eſt, cum, quem partum alterum ſcabinorum collegium legitimum eſſe haberique voluit, hunc reprobaret omnino alterum. In tanta ergo legis volubilitate iudicumque diſcor-

cordia ecquis est tam imprudens, vt partus seri ius dubium reputare amplius velit?

§. V.

Quin in partes veniunt clarissimi medici, philosophi, iureconsulti, inter quos nominasse sufficiat HIPPOCRATEM, *b*) ARISTOTELEM, *c*) PLATONEM, *d*) PLINIVM, *e*) GALENVM, *f*) GELLIVM, *g*) CARDANVM *h*) et tantum non omnes, qui apud maiores claruerunt, inter recentiores vero primas fert CARPZOVIVS *i*) quem multi iurisconsultorum sequuntur. Nec iniuria. Nam vbi exempla certa suppetunt, bruta sunt negantium tela, et *ignorat naturae potentiam*, iudice acutissimo philosopho SENECA *k*) *qui illi non putat licere aliquando, nisi quod saepius facit.* Stat ergo naturae et partui seriori suum ius, modo caueamus, ne quid nimis.

§. VI.

b) L. De Part. Septim. in §. 12. p. 168. seq. T. I. ed Lind.
c) Hist. Animal. VII. 16.
d) De Republ. L. V.
e) Hist. Nat. VII. 5.
f) De Dieb. Decret. II. 2.
g) Noct. Attic. III. 16.
h) Contradict. L. V. Contr. 8. Tract. 2.
i) Prax. Forens. c. 7.
k) Natural. Quaest. VII. 27.

§. VI.

Sed quia facilior ad peruidendum credendumque via per exempla eſt, ſuppetunt innumera, ex quibus quam male in iudicando et decernendo legitimi partus tempore ſecum conſentiant medici et iureconſulti, abunde colligitur.

1. *Partus trimeſtris.* Hunc legitimum cenſuerunt legumperiti apud Erfordienſes. *l*) Quo iure, non video. Nam fetus non vitalis nec legitimus eſſe viderique poteſt.

2. *Partus quinquemeſtris.* Is ea eſt corporis imbecillitate, vt vitalis nullo modo eſſe poſſit, et tamen a collegio Lipſienſi *m*) pro legitimo eſt habitus, quia infans erat debilis in vitam editus. Bellum quidem iudicium, quod tale ſumtione fundatur. Male creditur feminae, quae in re ſua diſerta eſt, et amiſſo pudore, quiduis profiteri audet, ne cauſſa cadat. Deeſt etiam explicatio eorum, quae ad pronunciandum ſcitu neceſſaria ſunt, nimirum, qui fuerit corporis habitus, quae partium membrorumque perfectio rel. At vero vi-

no

l) *Valentin.* Pand. Med. Leg. P. I. Sect. 1. c. 23.

m) *Valentin.* Corp. Iur. Med. Legal. P. I. Sect. 1. Cap. 25. p. 29 Negat tamen, et recte quidem *Alberti* Iurisprud. Med. T. I. p. 146. ſeq.

no refocillatus superuixit? Recte quidem, sed tunc eum prius concepit mater, ac per leges licuit, ideoque dubius relinquitur talis partus. Nam legitimus demum is existimatur, qui viuus et perfectus nascitur, et *tamdiu immaturus abortiuusque n) manet, donec 180. dierum terminum attigerit, quo ipso omnium statim iurium compos sit. Quando vero ante illud temporis spatium spiritum reddit, nec successionis ius ei competit, nec testamentum is rumpit.*

3. *Partus semestris.* Talem legitimum pronunciarunt post *Ebn Sina o)* et CARDANVM *p)* medici multi in primisque Lipsienses, *q)* alii vero reprobarunt, *r)* hique iure suo, quia talis nec integer, nec perfectus, nec vitalis esse potest. Dubii ergo casus maneant, donec probetur contrarium.

4. *Partus septimestris.* Hinc inde ab HIPPOCRATE ad nostra vsque tempora verus legiti-

 mus

n) Sic *Teichmeyer.* Instit. Med. Legal. c. 9. p. 61.

o) De Nat. Animal. IX. c. vlt.

p) Contradict. L. 1. Tr. 3. Contr. 8.

q) Ap. *Valent.* l. c. P. 29 seq. *Zittmann* Cas. 76. p 1328. *Timaeus ab Guldenklee* Opp. Resp. 23. p. 894. seq. *Amann.* Med. Crit. Cas. 4. p. 9 seq. et Cas. 75. p. 379. seq.

r) Ap. *Alberti* l. c. p. 148.

musque *s*) putatur, sed raro vitalis est, nisi sub finem veniat, hinc aut inter praematuros reponendus, aut dubius existimandus, quoniam, nisi certo constat conceptionis initium, dubium omnino nascendi tempus relinquitur.

5. *Partus octimestris.* De eo hodie vix quisquam est, qui dubitet, *t*) quoniam exempla *u*) non desunt, et si septimestris vitae prorogandae valet, multo perfectior, maturior ideoque aptior hic esse debet, etsi paullo infirmior nascitur. Hinc factum est, vt huic leges magis fauerent, *x*) et pauci essent iurisconsulti

s) Ap. *Alberti* l. c. p. 149. *Valentin.* l. c. p. 39. seq. *Amann.* l. c. Cas. 7. p. 59. seq. et Cas. 45. p. 240. *Schenk* Obs. Medic. L. IV. p. 578.

t) Statuerat vetus auctor L. *De partu septim.* §. 2. p. 169. et L. *De part. Octimestr.* § 1. p. 175. T. I. ed. *Lind.* hunc vitalem non esse, sed iam ab *Aristotele* confutatus Hist. Animal. VII. 3. p. 367 seq. Cf. Ill. *Gruneri* Biblioth. der Alt. Aerzt. B. 2. p. 562. Pluribus hanc quaestionem agitauit *Verheyen* Corp. Hum. Anat. P. II p. 394. seq.

u) Ap. *Plin.* Hist. Nat. VII. 5. *Gell.* Noct. Att. III, 16. *Cardan* l. c. *Marsil. Ficin.* de Vita cael. comp. III.

x) Ap. *Valent.* l. c. p 46. et P II. p 464 seq. *Alberti* l. c. p. 152. *Zittmann* Med. Forens. Cent III. Cas. 18. p. 650. Cf. Act. Erud. Lips. a. 1723 Sept. p 407. vbi vitalis et legitimus is pronunciatur, at vero ib. a. 1719. Nou. p. 520 non vitalis dicitur.

fulti ac medici *y*) qui iura legitimi caſſa putabant. Sed cautione quadam opus eſt, ne fallaris, ideoque ſuperaccedere debet inſpectio fetus nati, vt, quae membrorum coagmentatio et forma ſit, pateat, itemque rerum antegreſſarum exploratio, vnde, quid ad citandum exitum vere contulerint facile intelligitur.

6. *Partus nouimeſtris.* De hoc quidem nemo dubitat, *z*) quia eum pro termino ſolemni habendum legumlatores iubent. Num vero aliquot diebus ante vel poſt in lucem prodeat, nihil refert. Incidit tamen vt plurimum a medio menſe ad finem vſque. Sunt quidem, qui ſubdubitant ſi id ſub initium menſis eueniat, ſed hoc magis ſubtiliter, quam vere. Etenim iura eius ſalua ſunt, ſiue dicas octimeſtrem, ſiue nouimeſtrem, modo certum ſit, feminam ex alieno viro grauidam non eſſe.

7. *Partus decimeſtris.* Nemo eſt (puto) e medicis *a*) vel iureconſultis, qui hunc omnino damnare audeat, quoniam terminus naſcendi in noni menſis finem vel decimi initium

y) Ephem. Nat. cur. T. III. p. 162.
z) *Valent.* l. c. p. 47.
a) *Alberti* l. c. p. 156. *Sennert.* Med. Pract. L. IV. P. 2. Sect. 6. c. 1. p. 383. ſeq.

um fere incidit, facileque vſu venire poteſt, vt mater vel male calculum ſubducat, neſcia, vnde capienda fetus ſint primordia, vel morbus, moeror aliaque exitum impediant. Haec ſine dubio cauſſa fuit, quare *decemuiri partum legitimum eſſe menſe decimo voluerunt. b*) Caueant tamen, ne quid temere. Etenim feminae aliae aliter numerant. Noui quidem multas, quae ſe hebdomade ſexta et triceſima, alias vero, quae ab hebdomadis quadrageſimae finem demum parere profiterentur. Ratiunculae diuerſitas in eo quaerenda erat, quod alia praegreſſos ſolitorum menſtruorum dies addiderat, alia vero detraxerat. Attendi ergo in decernendo ſpatio debent res circumſtantes, matris ingenium et mores, fetus habitus, membrorum perfectio et agilitas, viuacitas animi et corporis cet. Nam vbi tempus in decimum menſem trahi coepit, non poſſunt non illae perfectioris fetus notae adeſſe; Vbi nulla dubitandi materia ſubeſt, non licet fidem matronae honeſtae ſuſpectam facere, cum talia exempla etiamnum, etſi rarius, accidant. Sed de his inferius pluribus. Qua de re cum praeiudicium legis in rebus humanis nihil mutare vel innouare poſſit, ſanxit, ni fallor, imperator, *c*) vt viduis deci-

b) Ap. *Gellium* Noct. Attic. III. 16. *Schenk* Obſ. med. p. 580.

c) L. XII. et XIII. C. de poſtum. hered. inſtit.

cimus menſis concederetur, et iurisprudentes hunc annum luctus nominarunt. Contra vbi per anteactam vitam minus tuta vxoris gravidae fides eſt, quia multorum congreſſu nobilitata per vrbem habetur, neque mariti aetas, morbus, abſentia vel mors talem fetus moram largiuntur, non licet nobis in defendendo decimeſtris partus priuilegio eſſe liberalibus.

8. *Partus vndecimeſtris.* Hunc multis deſcripſit MARCELLVS DONATVS, *d*) attamen de eius integritate ſubdubitant plurimi medicorum et iureconſultorum. Sunt enim, qui eum legitimum putant, et exemplis confirmant, v. c. PLINIVS, *e*) PETRVS APONENSIS, qui ſe ipſum hoc demum natum eſſe profitetur; DAN. SENNERTVS *f*) memorat feminam Vitebergenſem *quae vndecim menſes fetum geſtauerit, poſtea tamen feliciter pepererit*; AMATVS LASITANVS; *g*) qui feminam quandam poſt decem menſes et vndecimi tres dies filium enixam eſſe auctor eſt: ſunt etiam, qui negant omnino hanc partus tarditatem ferendam videri, eamque ob rem reprobarunt

d) De Medic. Hiſt. Mirabil. IV. 13.
e) Hiſt. Nat. VII. 4. Conciliator. Different. 49.
f) Med. Pract. L IV. P. 2. Sect. 5. c. 8.
g) Cent. I. Cur 27. cf. Act. Erud Lipſ. a. 1699 Nov. p 519. *Timaeus* l. cit. Reſp. 36. p. 947. ſeq.

eum naturae iuriſue periti. *h*) Nec iniuria. Nam in ſana matre fieri non poteſt, vt fetus integer tamdiu haereat ſine vteri laeſione, nec liquet, quomodo illa mora receptaculo conueniat. Non ergo admittendum puto, niſi morbus *i*) ceteraeque res infenſae in contrariam ſententiam ire cogant. Vt plurimum talia iactitant meretrix aut vidua. Illa, vt ex anticipatione lucellum capiat, haec, vt coitum poſt funus mariti illicitum bene diſſimulet, et heres ex aſſe ſcribatur.

9. *Partus duodecimeſtris.* Eum legitimum dixerunt ARISTOTELES *k*) CASP. A REIES *l*) et Lipſienſes *m*), *quia pater debilis et morboſus fuit, mater vero dolores ad partum per trimeſtre tulit, et natura poteſt terminum partus duobus menſibus integris anticipare, ut in ſeptimeſtri,* ſimiliter *poſtponere, ut in undecimeſtri et duodecimeſtri.* Mirum eſt, quam callide medici et iureconſulti reſpondeant, ſi fauere feminis cupiunt. Vanae ſunt iſtae perſuaſiones, nec fide

h) Ap. *Valent.* l. c. Caſ. 35. p. 48. *Zittmann* Med. For. Cent. I. Caſ. 58 p. 227. ſeq. *Amann* Med. crit. Caſ. 29. p. 176

i) Ap. *Alberti* l. c. Caſ. 2. p 167. ſeq.

k) Hiſt. Anim. VII. 5.

l) Camp. Elyſ. Qu. 90. p.

m) *Amann.* Med. Crit. Reſp. 44. p. 233. ſeq. *Valent.* l. c. Caſ. 36. et 37. p. 48. ſeq. *Zittmann.* l. c. Caſ. 37. p. 452.

fide dignae, quia naturae vires superant, et fetus talis, si bene nutritus in utero per duodecim mensium spatium est, exire ob magnitudinem corporis non potest. Rectius ergo sentiunt, qui talia delirantium somnia rident. Alia res est, si de morbo matris continuo et fetus teneritudine satis constat. Talem casum nuper in vulgus edi iussit Cl. SCHVETZE *n*) Haec *matrona illustrissima* sub finem mensis Maii cIↄ Iↄ CCLXXVII. se grauidam sensit, et demum VII. Maii sequentis anni diem suum obiit, intus conclusa puella matura. Sed hic casus non omni exceptione maior est, quia menstrua bis, etsi modice, redierunt in matrona spasmis et morbo aegra, neque sectio ita comparata, ut lucem tenebris affundat. Praestat ergo adsensum sustinere, quam tenere adfirmando sese turpiter dare.

10. *Partus tredecimestris.* Auctor est PLINIUS *o*), L. PAPIRIVM, *praetorem, secundo herede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedisse, cum mater partum se XIII. mensibus diceret tulisse, quoniam nullum certum tempus pariendi statum videretur.* Similiter CAR-

n) Geschichte einer sehr merkwürdig. zwölfmonatl. Schwangerschaft., Coburg 1778.

o) Hist. Nat. VII. 4.

CARTANVS p) et LAVR. HEISTERVS q) hunc legitimum esse voluit. Quae decreta vtrum naturae muliebri conueniant, dubito, quoniam quo longius partus a sueto termino recedit, eo magis suspectus est.

11. *Partus mense quarto et decimo natus.* Talem litteris consignatum reliquerunt ARISTOTELES *r*), EBN SINA *s*), ALEXANDER BENEDICTVS *t*) cet. sed male crediderunt, quod vix ac ne vix quidem fieri vnquam potuit.

12. *Partus mense quinto et decimo editus.* Meminit SCKENCKIVS *u*) mulieris sexagenariae, quae ex septuagenario sene conceperit, et hoc demum mense puellam pepererit. Sed hasce fabulas credat Iudaeus Apella, non ego.

13. *Partus mense sexto et decimo natus.* Sunt, qui eum factum *x*) esse putant.

14. *Partus septimo et decimo mense natus.* Memo-

p) L. cit.

q) Diss. partus tredecimestris pro legitimo habitus, quo simul partui nullum certum tempus in vniuersum tribui posse proponitur. Helmst. 1727.

r) Hist. Animal. VII. 5.

s) L. De. Animal. IX.

t) De Curand. Morb. XXV. 23. cf. *Haller*, Elem. Phys. T. VIII. p. 427.

u) Obs. Med. L. IV. p. 581.

x) Ap. *Haller*. l. c.

Memorat ADRIAN. SPIGELIVS *y*) talem casum, qui naturae prudentes non moratur.

15. *partus mense duodeuicesimo natus.* Ex FABRI auctoritate refert talem DAN. SENNERTVS *z*), et post eum HALLERVS *a*) etiam, item nuperrime scripsit cl. NAHVYS *b*), feminam post tolerata mensibus nouem quaedam grauiditatis symptomata hoc demum mense infantem maturum et perfectum, et viginti horis post molam edidisse. Nec absimiliter GASSENDVS *c*) et IOANN. BODINVS *d*) *Praeses curiae Rhotomagensis in acta publica conscribi mandauit, mulierem, cum eniti conaretur nono mense, nec potuisset, decimo et octauo mense peperisse fetum vitalem, obstetricum ac medicorum fide conquisita.* Legalis quidem haec historia habenda est scilicet, cum in actis publicis consignata reperiatur; Sed qui rem incredibilem et naturae legibus dissentaneam credat, non video, quoniam prior grauiditas sine dubio falsa, posterior vera fuerat.

16. *Partus vndeuicesimo mense natus.* Hunc quidem vere factum esse, auctor est NICOL.

y) De Format. fetus c. 7.
z) L. cit. p. 383.
a) L. cit. p. 427.
b) Nou. Act. Nat. Curios. Obs. 4. p. 15. T. V.
c) Vita *Peirescii* p. 86.
d) Vniuers. Nat. Theatr. III. *p.* 391.

BLEGNY *e*), ſed iure meritoque falſum pronunciauit LVDOVICVS *f*).

17. *Partus menſe viceſimo natus.* Scripſit DAN. SENNERTVS *g*). ſe ex FABRO audiuiſſe Monſpelienſium medicorum de tali partu dubitationes et digladiationes, quorum alii in ea erant opinione, *feminae relationi fidem habendam non eſſe*, alii *non eſſe certa homini pariendi tempora* ſtatuebant, alii hoc quidem largiti, tamen per varias cauſſas partum, vt quandam naturae criſin, retardari poſſe arbitrabantur. Sed vellem honori artis medicinalis et ſuae ipſorum doctrinae peperciſſent. Peperiſſe hoc tempore feminam, equidem largior, ſed concepiſſe ex marito ante viginti menſes, valde dubito.

18. *Partus menſe ſecundo et viceſimo natus.* Hunc ex fide PANTHOT et BIANCHI repetiit HALLERVS *h*).

19. *Partus menſe tertio et viceſimo natus.* Legitur talis apud GASSENDVM *i*) et PASCHALEM GALLVM *k*).

20. *Par-*

e) *Zodiac.* Med. Gallic. Ann. I. M. Ian. p. 23.
f) *Louis* Des accouchemens tardifs p. 42.
g) L. cit. p. 383. et *Moebius* in Inſtit. Med. p. 570.
h) Elem. Phyſiol. T. VIII. p. 427.
i) Vita *Peireſc.* p. cit.
k) Ap. *Schenck* Obſ. Med. L. IV. p. 581.

20. *Partus mense quarto et vicesimo natus.* Hunc Parisienses *l)* habent.

Immo vero nec desunt partus post biennium *m)*, triennium *n)*, quadriennium, quinquennium *o)* et viginti demum annos editi, sed sit fides penes auctores. Recte enim summus HALLERVS: *Mihi (fateor) haec omnia aegre probantur. — Adparet, satis certum cuique animali tempus esse partus. — Neque exspectare oportet solam mulierem absque suo tempore esse. — Plurimos ergo hic enormium in partus tempore excessuum necessitati fingendae alterius epochae tribuo. Aliquid feminarum imprudentia peccaverit, quae etiam in matrimonio, nullius nunc indigae fraudis, cum sola mensium suppressione pro mensura vtantur, pluscululis nonnunquam mensibus aberrant, siue per grauiditatem eae purgationes non interrumpantur, siue ante conceptionem menses cessauerint. — Ad rariora ergo et potentiorum caussarum effecta referimus eas, quae in fastos fideliores receptae sunt, historias aut valde serotini, aut valde praecocis partus.* Quae quousque vera sint, et sub qua conditione, paullo post indicabo.

§. VII.

l) Hist. de l'Acad. 1753. n. 14.
m) Ap. *Schenck* l. et p. cit.
n) Ibid.
o) Ap. *Haller* l. et p. cit.

§. VII.

Hactenus hiſtorice de partus ſerotini generibus. Quae etſi partim dubia, partim falſa et naturae muliebri aduerſa ſint, neque ferri concedique poſſit vllus, niſi ex praecocibus ſeptimeſtris et octimeſtris, ex ſeris decimeſtris, tamen non defuerunt medici et philoſophi, (nam et hi inter naturae ſcrutatores eſſe voluerunt) qui vel comparando inter ſe genituram citam et tardam, vel applicando incomprehenſibilis et impenetrabilis naturae myſteria cauſſas talis tamque inſuetae tarditatis reddiderunt. Quae quidem non ſemper cum re ac naturae contemplatione conſtant, attamen ad rite diiudicandam quaeſtionem quodammodo pertinet.

§. VIII.

Sunt vero iſtae cauſſae plus minusue probabiles, et modo per ſe ruunt, quia placitis medicorum uſu confirmatis opponuntur, modo conferendo et argumentando tolli omnino poſſunt. Plurimae falſae, ſi curatius inquiras, reperiuntur, multae ſpecioſius adferuntur, *neque a leuibus cauſſis partus tempora conturbari, vel ex tenacitate ſoliti temporis apparet, quae eſt in fetubus, a malis matribus medicamentis draſticis oppugnatis* p). Rectiſſime quidem, ſi quid valet

p) Sic *Haller* l. c. p. 428.

valet vſus et experientia. Nam modo integer ac tenax eſt vterus, (eſt vero in plurimis feminis longe tenaciſſimus) tunc fere irritum eſt, quicquid ſetum vel pellere, vel morari debuit. Sed de his, quae vulgo memorantur, et ad *patrem matrem* vel *fetum* ipſum pertinent, paucis videndum eſt.

§. IX.

Patrem accuſant, qui ſenex et debilis eſt, frigidusque in amplexus ruit, vel morbo longo et depaſcente laborat. Senex quidem minus feruide ſtrenueque agit inter coeundum, (id quod bene norunt ſagaces vetulae, dum iuuenem appetunt) at inhabilis ideo non eſt ad procreandam ſobolem. Nam modo ſemen habet idoneum et efficax non deerit fetus vegetus, quoniam id, quod patri deeſt, mater paullo iunior et feruidior large ſuppeditat. Neque debilitas aliud efficiet, niſi quod fetus animo et corpore paullum tenerior infirmiorque in lucem emittatur, vel breui poſt partum pereat, contra vero tarditatem minime, quoniam vel debiliſſimus quisque tandem, abſoluto vitae vterinae curriculo, moram rumpit, et adſpectabilem mundum ingreditur. Ex patre morboſo morboſum filium naſci, facile largior, ratione ac vſu fultus, ſed hoc quidem corporis vitium egreſſum e

cuſtodia matris per ſe nec citare, nec retardare poteſt, ideoque falſos puto, qui ne mentiti eſſe videantur, ad talia confugiunt.

§. X.

Probabiliora ſunt, quae ex *matre* repetuntur, tarditatis argumenta. Etenim quo arctius vinculum eſt, quod matri et fetui intercedit, eo luculentiora damna ſunt, quae ab illius valetudine poſſunt in hunc redundare. Sunt vero cauſſae q) memorabiles,

a. *Temperies frigida.* Si hanc ex ſumtionibus aeſtimes, quibus frigida et iners natura lentius obire ſua munia creditur, probabilis ratio omnino videtur, quod talis femina paullo ſegnior in expediendo partu eſſe debeat. Sin vero vſum, optimum harum rerum magiſtrum, hoc de officio conſulas, nemo eſt, qui neſciat, phlegmaticam ac cholericam ſuum naſcendi ſpatium ſimiliter abſoluere, abſolutoque eo, fetum eniti. Id vnum certum ergo eſt, matrem vegetam alere ac parere fetum perfectiorem, fortiorem, impetuoſiorem, tardam vero lentius et parcius alimentum exhibere poſſe, item vires effetas poſſe actum pariendi retardare, partum ipſum i. eſt. tem

pus

q) *Alberti* Diſſ. De partu ſerotino, p 180. ſeq. ad calc. Iuriſpr. Med. Tom. III.

pus naſcendi minime praeter aliquot dierum ſpatium.

b. Tenera vel protracta aetas. Vtraque legitur apud auctores, ſed an vere, neſcio. Illa enim, cum paullo ſenſibiliorem faciat feminam, moleſtare varie poterit, at hinc frena fetui non iniiciet, ſed ſuo tempore infantes debiles ac infirmos dabit, forte difficulter pariet; Haec vero, quae aetate prouectior eſt, tantum non ſemper moleſtam grauiditatem et tardantem partum ſentit, etiamſi vehementer vrgeant dolores. Ecquis vero eſt, qui difficilem et retardatum partum eundem eſſe putet?

c. Valetudo infirma. Videtur haec potuiſſe aut conceptionem impedire, aut partum ciere, rarius, ſi unquam, ſiſtere velutique ducere, quoniam quotidie pariunt feliciter, quae naturam fautricem in tribuendis corporis dotibus non expertae erant. Certe, ſi quid dandum eſt opinioni, remota erit cauſſa, ſed haec profecto irrita, niſi ceterae grauiores maximeque vtero inſidentes ſuperacceſſerint. Peior tamen et debilior erit progenies.

d. Morbi antegreſſi. Verum eſt et omni exceptione maius, matrem aegram aut nullo modo, aut difficultur concipere pro morbi natura varia, eamque ob rem quicquid valde debilitat, vim generandi aut tollit, aut labefactat. Hinc inter omnes conſtat, ſi qua femina ca-

 chectica

chectica vel phthiſica eſt, vel conuulſionibus obnoxia, vel longa inedia, continuo ſaliuae vel ventris fluore, ſudore, haemorrhagia quacunque, inprimis vteri rel. confecta, eam nec a coitu crebro grauidam fieri, nec facile fetum iuſte tolerare atque retinere. Hic enim propter debilitatem matris perpetuam lentius increſcit, et rariſſime ad maturitatem venit. Si ergo veri ſunt caſus, quos conſignatos litteris *r*) reliquerunt medici, omnes res, quae grauiditatem et partum cum anteceſſerunt, tum ſecutae ſunt, quam diligentiſſime fieri poteſt, explorentur neceſſe eſt, ne id, quod cauſſam efficientem non dixeris, pro tali habeas. Frequentiorem vitii huius cauſſam in utero vel ipſo fetu querendam exiſtimo.

e. Moeror grauiorue animi motus. Sunt feminae, quibus circa praecordia bilis ſemper tumet, cum maxime ſi vel menſes inſtant, vel ſi ventrem ferunt. Hae fere praecipitant partum, non impediunt. Sunt aliae, quae inde a conceptionis momento lugent, varie moleſtantur, et partum propter alimenti penuriam ſcilicet nec prius enituntur, nec rarius ſtatum naſcendi ſpatium attingunt. Mirum ergo et portentoſum eſt, ſi qua vidua ſolo luctu fetum per undecim menſes et amplius traxerit.

f. Peruerſa

r) Talis fuiſſe dicitur, quem c. l. *Schütze* l. c. p. 24. deſcripſit.

f. Peruerſa vel illicita medicatio Poteſt illa quidem negotium vteri grauidi conturbare, ac fetum vel infirmare, vel citius expellere. Ideone id, quod nutritioni eius hac via detractum eſt, temporis mora ſuperaddi, et partus ſerotinus fieri debet? Sunt, qui credant, ego non item, quia plura proſtant exempla puellarum male audentium, ſed rite e. i. iuſto naſcendi tempore parientium.

g. Vi s quaeque extrinſecus vel intrinſecus illata. Multiplex illa eſt, corpori feminae grauidae infenſa, v. c. venaeſectio copioſa, cataphracta paullo durior et anguſtior, ictus, caſus rel. ſed, me quidem iudice, aut occidere eum poteſt, aut extenuare ac augmentum molis imminuere. Naſcuntur tamen ii, de quibus ſatis conſtat, immutabili naturae lege ſuo termino i. e. menſe nono vel aliquot diebus poſt.

h. Maior vteri amplitudo. Vt varia hominum forma variusque corporis habitus eſt, ita etiam negari non poteſt, variam fore vteri magnitudinem, vel naturalem, vel praeternaturalem. Hinc quo anguſtius ſpatium eſt, intra quod fetus ſanus et integer concluditur, eo citius clauſtrum rumpi neceſſe eſt: Contra quo ſpatioſior vterus *s*) ſubeſt, eo longiorem fetus moram augurari licet, *praeſertim ſi paruus et*

s) Sic Lipſienſes medici ap. *Valentin.* l. c. n. 36. p. 49.

dubilis eſt. Quae etſi per ſe vera ſunt, nuſpiam tamen extat obſeruatio vteri amplioris, vnde partus vltra terminum ſuetum procraſtinabatur. Quam ob rem eam puto precariam, donec de veritate magis conſtat.

i. Vitia vteri. Multa ſunt impedimenta partus mechanica, de quibus in arte obſtetricia pluribus. Sed prae ceteris memorabilem puto *obliquitatem uteri* vel ipſum ſitum fetus obliquum *t*). Vt enim ille prohibet, quo minus partus abſoluatur ſine artis miniſterio, etiamſi grauiter vrgeant dolores vehementiſſimi, ita non deſunt feminae, quae ad finem noni menſis omnia perpetiuntur partus inſtantis ſymptomata, neque tamen pariunt. Quieſcunt enim et ſilent iterum cruciatus, donec proximo temporis menſtrui ſpatio i. e. circa initium decimi denuo inſurgant, et fetum vrgeant. In his tantum non ſemper inuentus eſt ex obſtetricum fide ſitus obliquus, cuius veſtigia vel in capite nati homuncionis deprehendebantur. Certe inde repetendam puto cauſſam tardantis partus i. e. decimeſtris, quem poſtea memorabo. Neſcio tamen, quare iſthaec femina non, niſi hic lentius enixus ſit, cum eadem obliquitas in quouis partu adfuerit.

Plures quidem dantur cauſſae, quae matri deberi perhibentur, ſed his immorari nolo, cum [illegible] fere

t) Hunc etiam attulit Cl. *Schütze* l. c. p. 97.

fere nihil ad rem felicius expediendam faciant. Attamen si illae, quas recensui, sedulo ac diligenter inquiruntur, facile quisque prudens perspiciet, quam vane ad probandam partus tardi securitatem adhibeantur. Largior quidem, quo vehementius eae grauidam affectent, eo maius fore damnum, in quod fetus incurrat, eumque etiam aliquanto serius nasci posse, at subdubito, hanc vim tantam esse, vt per menses vndecim et amplius in vtero retineatur.

§. XI.

Restant caussae, quas *fetui* proprias esse aiunt.

1. *Fetus debilis et paruus.* Conferre aliquid potest, vt ducatur nascendi spatium, sed caueamus, ne quid nimis. Tardius et difficilius quidem exit, ac robustus vegetusque infans, at vero vltra terminum forensem vix remanet, modo ne matri vires desint. Immo vero constat inter omnes, quam facile talis ob debilitatem abortu eiiciatur. Quod ad paruum attinet, ego sic sentio, eum, modo vegetus est et viribus pollens, suo tempore i. e. sub nonum mensem foras proditurum.

2. *Fetus aeger.* Is quidem increscere non potest, donec ad sanitatem redierit, sed quaenam certa huius signa sint, nescio. Id vnum certum ratumque habeo, tardere sic paullulum

nascentiam posse, sed deflectere omnino a naturali lege non posse.

3. *Fetus praemagnus.* Incrementum fetus in vtero varium esse, docet et ratio, et vsus, cum prodeant homunculi tenelli et torosiores. Qua de re nec improbabile est, hoc adeo posse fieri, vt corpusculi moles angustias superare ac transire non posset. Memorant talem casum FELICIVS PLATERVS *u*), et BONETVS, *x*) et partum ob magnitudinem membrorum decimestrem fuisse statuunt. Certum igitur est nimium corporis augmentum, tarditas vero partus nullo modo.

4. *Fetus monstrosus.* Facit, ni omnis fallor, partum difficilem, nec sine artis ministerio finiendum, praesertim si caput tumeat.

5. *Fetus cum mola copulatus.* Mala quidem est isthaec consortio, quoniam pars altera alteri viam veluti praecludat, et partum ipsum si iam instat, quodammodo retardet necesse est, sed nequaquam omnino differre valet.

6. *Plurimum fetuum consortium.* Sunt, qui quo plures fetus in vtero lateant, eo magis partum duci oportere censent, ob materiae nutrientis inopiam scilicet. Haec quidem probabiliter, sed experientiae non satis, accommodate. In mentem enim veniunt multa exem-

u) Obs. Lib. I. p. 211. seq.
x) Polyalth. Obs. 7. p. 115. seq.

exempla, quae contraria ſequi ſuadeant. Vnam noui feminam, quae ſemper peperit hebdomade quadrageſima, ſiue vnum, ſiue plures intus gereret.

7. *Funiculus vmbilici praetenuis.* Hunc quidem ex fide medicorum ſecantium memorat Cl. SCHÜTZE y) et in numero cauſſarum reponendum ſuadet, quoniam quo anguſtior canalis fuit, eo parcius alimenti copia affluere, eo minus increſcere fetus, eo diutius partus duci debuit. In quo id vnum deſidero, quod de tempore ac modo nutritionis non liquet. Nam vltimo quidem ſpatio hoc vſu veniſſe videtur, quia maturus perfectusque infans aderat, ergo demum ſub finem grauiditatis haec vmbilici gracilitas orta et nutritioni infenſa facta eſt. Hinc ſubdubitare licet, vtrum hanc cauſſam, an effectum nomines, vtrum aliquid ad partum morandum contulerit, nec ne, vtrum tarditatis culpa matri, an fetui attribuenda ſit.

§. XII.

Haſce partus retardati cauſſas quoties mecum reputo, toties non poſſum non ſubridere medicorum prudentumque ſuperſtitionem, aut, vt rectius dicam, credulitatem, qui fauoris ergo in viduas ſibi fingunt nouas naturae leges. Id enim, quod proprium vniuerſo ani-

y) L. cit. p. 69. 87.

animantium generi eſt, proprium etiam ſpeciei eſſe debet. Habent vero animalia ſuum quodque naſcendi tempus, quidni et homo? Quicquid ergo vltra citraque fit, aut falſum, aut dubium eſt. Vt enim quisque partus, qui ante ſeptimum menſem in lucem editur, nec perfectus, nec vitalis eſt, ideoque nec pro legitimo habendus, ita dubius videtur, qui longius poſt nonum venit, quoniam is, ſi quid video, menſis ſollemnis eſt. Hic effert, ſi cetera conſentiunt, fetum maturum, vegetum et omnibus membris abſolutum, ſic vt recte ſpirare, deglutire ac munia vitae prorogandae obire poſſit. De diebus aliquot nec quaeritur, nec diſceptatur. Medius velutique intercalaris partus decimeſtris eſt, quoniam magna menſtrui fluoris vis ad definiendum naſcendi tempus reperitur, i. e. in illud tantum non ſemper incidit. Qui fluor cum in feminis non eodem menſis ſpatio prodeat, prodire etiam debet citius ſeriusue ipſe fetus. Hinc illa proficiſcitur partus diuerſitas, quod quaedam grauidae aliquot diebus ante vel poſt nonum menſem onus ventris deponant. Hinc ſummus vltimusque naſcendi terminus conſtituendus menſis decimus videtur, modo ceterae res non abhorreant. De reliquis nihil habeo, quod dicam, cum mihi quidem in fauorem femellarum, et in fraudem legis effiicti atque introducti eſſe videantur, quia naturae

turae muliebri non conueniunt. Habet ſuum quodque poma tempus, quo matureſcit: Quod vbi attigit, aut decidit, aut corrumpitur. Nec ab hac lege libera et immunis mulier eſt. Rarius enim partus ſerotinus incidit, marito ſuperſtite; Crebrius, marito fatis exſtincto vel peregre profecto. Hinc ergo illae lacrumae, quod frigido in lecto ſola iacere nec potuit, nec voluit. Incerta ergo et ſuſpecta eſt feminae talia fingentis pudicitia, etiamſi veritatem iureiurando confirmare audeat. Hodie enim iurisiurandi vis et dignitas adeo euiluit, vt vel in ipſo adulterio deprehenſa ne vereatur crimen ventris ſic abolere.

§. XIII.

Ne vero iniuſtus et durus in ſexum fuiſſe perhibear, auctor ſuaſorque ſum, vt ante, quam iudicemus, omnia curatius inueſtigemus. Nam bene monente HEBENSTREITIO z) *vt fidem mereatur mulier, eiusque aſſertio veri ſimilitudinem habeat, aequum omnino eſt, teſtium fide conſtare, an, et quali, quamque acri morbo, durante grauiditate, afflicta fuerit, an illam grauis ex morte vel abſentia mariti luctus afflixerit, an offenſa ſanguinem profuderit, hinc*

z) Anthropol. p. 195.

hinc illi abortus prope fuerit, vt ſub hiſce conditionibus ob virium matris fetusque iacturam, naturae opus tardius procedere oportuiſſe conſtet. At quam arduum et difficile eſt, haec omnia ad liquidum perducere, ſi nobis cum aſtuta femina res eſt, quae morum integritatem, caſtitatem, morbum, luctum et ſexcenta alia fingere, ac hiſtrionum more exprimere ſciat! Tunc vel ipſum ius menſis decimi fallax eſt, nec deerit, qui viduam hereditatis adipiſcendae cupidam amplexetur, et ſic efficiat, vt ventrem decem menſibus perferat i. e. legitime pariat.

§. XIV.

Supereſt, vt caſum, quem Ill. GRVNERO debeo, paucis ſubiiciam. Matrona honeſtiſſima, pluries, ſed ſemper ſub finem hebdomadis quadrageſimae et tempus menſtruorum ſolitorum partum enixa, iterum ex viro ſe concepiſſe a. d. XII. Februarii putabat, quia menſes non redibant, de reliquo ſuetis ſymptomatis obnoxia. Motum fetus a. d. II. Iulii ſenſit, partum vero ipſum a. d. XXX. Nouembris edidit. Infans erat ſolito maior, perfectior, toroſior. Ergo vterum tulit per XXXXII. hebdomades, ſi numerum ab eo tempore, quo menſtruus fluor incidere moris erat, capere velis. Contra ſi rationi addere cupis praegreſſas quatuor hebdomades, quibus

quibus iam defuerunt menſtrua, tunc XX XVI. hebdomadum ſpatium ſupererit. Quod vero prae ceteris memoratu dignum eſt, ad finem menſis Octobris doloribus ad partum vehementiſſimis correpta femina eſt, et obſtetrix accerſita, quae et partum vere inſtare, et altero die inſecuturum dixit. Sed ſpes fefellit. Ceſſarunt et quieuerunt omnino, et ſub tempore eo, quod ſupra relatum eſt, grauida tarde quidem propter obliquum capitis ſitum, attamen feliciter peperit.

§. XV.

Ex his ergo, quae adhuc recenſui, intelligitur, ſpatium naſcendi certum homini eſſe, quod per ſe nec anteuertere, nec tardare poſſit; largiendum tamen aliquid videri pudori feminarum et cauſſis quibusdam, animum et corpus vehementer et diu infeſtantibus, modo verae, non fictae ſint, hoc vero tempus decimo menſe finiri, nec partum legitimum eſſe poſſe, qui ſerius incidit. Eſt enim haec diſputatio anceps, et praeſtat, leges naturae muliebri magis adſtringere, quam laxare. Partus qui ſexcenties ſtato ſpatio abſoluitur, pro regula eſt, ad quam extraordinarium diiudices. Omne vero nimium, vt vbique, ita et hic metuendum eſſe cenſeo.

XXX.

DR. ANTON GUILIELM. PLAZ,

Progr.

De ſoſtris.

Lipſiae. 1768.

Minimo vt plurimum pretio, maximi veneunt labores. Miles, praeſentiſſimis quotidie mortis expoſitus periculis, viliſſimo ſtipendio vitam venalem habet. Nautae remigesque, noctu diuque ad tranſtra ſedentes, continuisque maris et procellarum iniuriis agitati, mucido pane et vappa famem ſolantur. Eruditi, indefeſſo ſtudio, vtiliſſimis ſcriptis edendis inſudantes, adeo exigua ſaepe laborum ſuorum ferunt praemia, vt vel in infima ſtatione collocatos haud paucos, manuaria opera vitae neceſſitates merentes, feliciores propemodum dicere queas, cum e contra illi, qui campas loquendo et ſcribendo, in eo perpetim laborant, vt bullatis nugis pauculae paginae, compluribus lectoribus auidiſſime petitae turgeſcant, largiſſimam ineptiarum ſuarum, absque magno labore, capiant mercedem. Praeterie-

terierunt ea tempora, quibus poetae, quod SANNAZARIO, ob tria, in reipublicae Venetae laudem compoſita diſticha contigit, ſplendidiſſimis afficiantur donis; neque tantus in eruditorum opera nunc eſt amor, vt, quod de PLINIO iuniore commemoratur, *quadringentis millibus* numûm, commentarios ſuos vendere queant. *a*) Quis iam orationem *viginti talentis* emerit: quo pretio, oratio quaedam ISOCRATIS emta fuit. Cum luxui et voluptatibus opitulandum eſt, neque ſumtuum neque operae poenitet, magno potius id agitur ſtudio, vt, quae vel corporis cultui, admodum ſaepe ridiculo, inſeruiunt artes, vel, quae illecebroſis oblectamentis famulantur praeſidia, maxima cum ſollertia ſuſtententur, quinimo munificentiſſimorum praemiorum ſpe excitentur, quae vero menti formandae et emendandae aut corporis vigori tuendo opem ferunt ſtudia et conamina, multis vix obolo aeſtimentur digna, atque inter officia, ex officio vti in foro loqui moris eſt, expedienda ponantur.

Ita equidem in omni comparatum eſſe vita, compertum habemus, vt non ſemper pro meritа, factis vtiliſſimis et laudatiſſimis referantur praemia; omnium tamen frequentiſſime hoc in medica contingit re, vt, cum de mercede, medicis ſolvenda, cogitandum eſt, vel exigua admodum ſoſtrorum ſint praemiola,

a) PLINIVS epiſtolar. Libr. III. a. 1.

la, vel variae in promptu ſint excuſationes exceptiones, effugia, quibus aſſiduitatem medentium in dubium vocare, aut ob euentum optatis haud reſpondentem, obligationis ſuae vim friuole eneruare ſtudent moroſi aegri, adeo, vt iniquiſſimis ſuis moribus, veriſſima eſſe comprobent, quae de Aeſculapio trifronte OWENVS dixit:

Intrantis medici facies tres eſſe videntur
Aegrotanti, hominis, daemonis, atque dei.
Quamprimum acceſſit medicus, dixitque ſalutem,
En Deus! aut cuſtos angelus, *aeger ait.*
Cum morbum medicina fugauerit Ecce homo! *clamat*,
Cum poſcit medicus praemia: Vade Satan *b*)!

Vix nempe frequentius, inter plurima, maximaque vitia, eſt vlium, quam ingrati animi turpitudo, dum nempe accepta beneficia vel negantur, vel diſſimulantur, vel non redduntur, maxime vero, dum obliuioni dantur; qua propter *nunquam gratus fieri poteſt, cui beneficium elapſum eſt. c*) Ecquod vero maius cenſeri poterit beneficium, omni diuitiarum apparatu praeſtantius, quam quod a medicis praeſtatur? grato vel maxi-

b) Epigramm. Libr. I. ep. 95.
c) SENECA de beneſ. Libr. I. cap. I.

maxime animo, atque liberaliore remuneratione excipiendum. Quodſi enim, quod ſaepiſſime fieri, quotidianis conſtat exemplis, quodſi imperitiſſimis medicaſtris, in re ſumme illicita, atque ſeueriſſimis ſuperiorum mandatis interdicta verſantibus, nimium larga ſaepe, indebite ſoluuntur praemia, cum iniquis auſibus morborum curam aggreſſi fuerint, atque phaleratis vaniloquiis, certiſſimam exoptati eventus dederint ſpem; quodſi praeterea, temerariis hiſce turbatoribus et impoſtoribus, ante quam fide data ſeſe liberauerint, maxima cum facilitate, vberrima offerantur ſoſtra, immedicabili ſaepe aegrorum damno parta; quanto maiore cum opprobrio, *rationalibus*, et probatae dexteritatis medicis, merces laborum, ſolertiſſima cum accuratione inſumtorum, retinebitur, aut, cum ſoluenda fuerit, absque omni ratione imminuenda et moderanda videbitur? „Quo magis igi„tur aequum, imo iuſtum eſt, vt cunctorum „officiorum recte praeſtitorum, digna non ſo„lum habeatur aeſtimatio, verum etiam de iis„dem honorandis, atque digne remunerandis „cogitetur, eo magis quoque conuenit, vt „aequius de medicorum laboribus ſentiant, „qui, neſcio quo incondito aduerſus ipſos „ praeiudicio capti, neque honorifice ſatis de „ipſis exiſtimant, neque aſſiduam ipſorum in„duſtriam recte penſare norunt." Nullum e-

 quidem

quidem eſt vitae genus aut ſtudium, quod non ſuis abunde ſtipatum ſit moleſtiis, maxime tamen practicas artes exercentibus, per quamplurimas eundum eſſe difficultates, vix quisquan eſt qui ignoret. Quo majora vero haec, non in ipſis ſemper artibus aut ſtudiis ſubjectiue haerentia, ſed aliunde inducta, ſunt taedia, eo quoque grviora ſunt iis, qui officio ſuo ita exigente, iisdem citra culpam ſuam, neque tamen ſine dolore, quotidie propemodum ſubeundis, adſtricti ſunt, neque tamen minimam ſe inde referre gratiam, longe maiore cum dolore intelligunt. Talia autem affatim in re medica occurrere, artem facientes haud quaquam fugit. Dat equidem Galenus opes, non ſemper tamen liberalioribus, quibus eas diſpenſet, vtens manibus, indeque vel ſatis quandoque parcas, vel propter innumeras quibus comparandae ſunt moleſtias, nimium ſaepe inamareſcentes, largiores omnino et iucundiores futuras, ſi quidem omnes aequo perpenderent animo, *medicinam de reliquis liberalibus artibus, nulli nitore, copia, vtilitate et iucunditate cedere.* d) Sunt potius haud pauci, in quos illud Diogenis quadrat: *ſi conualueritis, nullam gratiam habetis, ſed diis habendam profitemini, ſin minus, medicos accuſatis.* e) Raro quippe perpenditur, rem inaeſtimabilem, vitam vi-

deli-

d) PLVTARCH. de tuenda ſanitate.

e) DYOGENES CYNICVS Epiſt. L. XXVII.

delicet atque ſanitatem, medicorum ope conſeruari, reſtaurari, ſtabiliri, ideoque non rei tantum, ſed *operae* etiam pretium ſoluendum eſſe illis, qui a negotiis ſuis auocati, aliis vacant, atque hinc et meriti, et occupationis quoque ſuae mercedem merentur. Has occupationes, qui leuioris aeſtimauerit, ipſorum profecto laborioſorum negotiorum, a medicis ſuſcipiendorum, iuxta cum ignariſſimis ignarus ſit oportet, cum non ſola pulſus exploratione, aut fugitiua formularum praeſcriptione, aut volubili loquacitate, aut medicamentorum diſpenſatione, omnis res expedita ſit, ſed ante, quam de remediis apte ſeligendis cogitari poſſit, prudente omnium, quae ad vitam et ſanitatem cuiuslibet ſubiecti conſeruandam aut reſtaurandam faciunt momentorum, aut quae praeter naturam eueniunt moliminum, opus ſit ponderatione. Ipſorum nempe morborum adeo variorum, ſi quidem, tam quoad eſſentialia, quam quoad accidentalia phaenomena, attente conſideremus conditionem, haud exiguum medicis, in iisdem recte cognoſcendis, diiudicandis, et ſecundum artis regulas curandis, iniunctum eſſe laborem, vltro profiteri conueniet. Leuiſſimi equidem videtur negotii res, febriculam curare, in cuius cura ſuſcipienda, vel imperitiſſimum quemque, nequiſſimo verſari auſu, affatim intelligimus, vel contra cuius acerbitatem, adeo facile per decantatiſſima ſic dicta ſpecifica febrifuga, quotannis nouis inuen-

tis aucta, iri posse contenditur, vt vnicam, atque vniuersalem omnium febrium esse causam, vnico atque vniuersali quoque remedio tollendam, credi posse videatur. Quis vero est inter prudentiores pathologos, quin sciat, quanta causarum, quascunque febres facientium, non solum inter se sit diuersitas, non varietate tantum aestimanda, sed etiam essentia sua, multis modis contraria, sese manifestans, effectuumque praeterea ratione, atque symptomatum frequentia, qualitate, grauitate, et duratione, in diuersis subiectis diuersissima; alias vt taceam circumstantias, neque unquam semper praeuidendas, neque vni eidemque indicationi adaptandas. Quae omnia, si medicus, vti decet, sedula animi ponderauerit attentione, si mutationum, quauis die crebrius contingentium modos prouide obseruauerit, si commotionum criticarum salutarium, vel sub hac larua dolose ludentium irregularium moliminum indolem prudenter discernere nouerit, an exiguam ipsius fuisse operam, tam cito quam asparagi coquuntur expediendam, existimare conueniet? Febrem equidem pellere, non adeo magnae semper est artis, sed ita in supprimenda febre versari, vt, cum fugata, cumque causa eius radicitus ex corpore exturbata fuerit, vlteriore sua, saepissime perniciosiore atrocia, haud noceat, neque damna, priore morbo grauiora inducat, neque funestae metastases ad viscera, infelicissimi vt plurimum chronicorum

mor-

morborum parentes, aut ex intermittentibus continui et acuti prouocentur, soli, periti atque vigilantis gratum habendum est medici circumspectioni. Huic debentur victimae; huius officium, mutua aegrorum excitet oportet officia, non tamen ex *euentu*, qui nunquam in medici est potestate, sed ex *factorum* grauitate et assiduitate metienda. „Non enim hic pactum „est de sanitate restituenda, atque de sostro, „sub hac conditione, a medico haud quaquam „semper adimplenda, soluendo, sed de studio „saltem, sanitatem, quatenus per artem licue„rit, restaurandi, et incommoda morborum „leuandi, remunerando.“ Quo maior vero aegrorum aduersus medicos, sanitati suae inuigilantes, atque sostro promerito neutiquam priuandos, est obligatio, eo grauior tunc fieri videtur, cum, qui per se satis iamtum molestus est in morbis dextre curandis labor, ipsorum aegrorum morositate, aut imprudente aliorum censura, aut clandestina medicatione, aut arrogato in medicos imperio, maxime taediosus redditur, quandoquidem soli fere medicae arti, duriore quodam contigit fato, quod prae omnibus scientiis, matronarum, anicularum, omnisque generis imperitissimorum consultorum, insulsis passim exposita sit reprehensionibus, imperiosis turbationibus, iniquissimisque vel infimae sortis hominum iudiciis, medicorum famae nefanda proteruia necituris; quorum friuolis ausibus, dum

dum complures aegrorum nimium facile fauent, praeſentem, honoris ſaepe tantum cauſa vocatum medicum, *mercenarii quaſi ſaltem miniſtri inſtar habent*, leuiſſimo et arbitrario vix dignum praemiolo. Omnes tamen aegros, aut quicunque medicis curam tuendae ſanitatis prophylacticam etiam committunt, eodem iure medicis, quo debitores creditoribus, obſtrictos eſſe, mihi quidem haud quaquam videtur dubium, quinimo maiorem ipſorum eſſe obligationem, eo confidentius aſſerere auſim, quo pluris ſemper ſanitas, omni videlicet diuitiarum affluentia ſuperior, aeſtimanda eſt, cum, PLATONE teſte, *nullus ſit, qui non malit, parum argenti poſſidens, recte valere, quam magni regis diuitias habens, aegrotare f*). In praemio nihilominus, medicorum laboribus conſtituendo, vix una eademque ſeruari poterit norma, cum nec eadem morborum, quoad grauitatem et durationem, ſit indoles, nec eadem omnium aegrorum conditio, quorum omnino etiam facultates, in ſoſtro exigendo reſpexiſſe, aequum eſt. (Quodſi ſecundum Ordinis noſtri Statuta, ſumma autoritate confirmata, de ſoſtro iudicandum fuerit, ita decernitur: *Si quis octiduo curauerit diuitem aliquem in morbo magno ſiue graui, ab eo poſcat* thaleros decem, *ſi mediocris fortunae hominem*, thaleros ſex.) Aequitati omnino quam maxime hoc conuenit pretium, ſi qui-

f) In *Eryxia*.

quidem modo perpendere lubeat, quam saepe, maior longe numorum copia, voluptatibus et oblectationibus, idque genus libidinosis illecebris, prodigalius impendatur, quibus certe multi grauesque morbi, magno studio, maximaque cum contentione comparantur. Quodsi harum non poeniteat impensarum, quibus tristissimorum saepe incommodorum *caussae*, adeo cupide emuntur, cur illorum poeniteat munusculorum, quae longe liberaliore manu illis offerre decet, quorum studio infeliciores harum causarum *effectus*, parum laudando saepe modo inducti, corrigendi sunt? Ipsis, laude dignissimi, magistratuum fit exemplis, vt, qui publicae sanitatis curam gerunt medici, physicorum ordinariorum siue poliatrorum nomine venientes, publicis sustententur sumtibus, ne pauperioribus quoque, valetudinis tuendae et recuperandae deficiant praesidia; quibus egregiis institutis, sui erga suos medicos quoque officii moneri debebant omnes, quorum vel maxime interest, vt praeter sanam mentem corporis quoque sani fruantur felicitate, cuius haud exiguam partem, medicorum profecto vigilantiae in acceptis esse ferendam, vix quisquam inficiabatur. Iure adeoque suo, mercedem postulant medentes, atque iuris quoque vigore suffulti, eandem ab aegris inique duris atque refractariis exigendi, potestatem habent. Ipsa quoque iura Saxonica, potiorem locum

affi

aſſignandum praecipiunt ſoſtro, ex ferali morbo poſcendo, ſi quidem concurſus creditorum, ſuper demortuorum facultatibus obortus, aut ob heredum contumaciam, res in foro decidenda fuerit. Quale vero ſoſtrum medicis ſtatuendum ſit, ſi quaeratur, vix exacte ſatis hanc dilui poſſe quaeſtionem, plus vna de cauſa patet. Si quidem res in foro agatur, atque iudicis, aut Collegiorum medicorum ſententiae committatur, norma Statutorum cuiuslibet Collegii, omnem facile dirimere poterit dubitationem, potiſſimum, ſi forte medentes, nimium magno pretio ſuos aeſtimauerint labores, atque in medicamentorum quoque valore, aequitatis, aut etiam ſic dictae taxae normam, enormiore modo violauerint. Si vero inter priuatos conſtituendum fuerit ſoſtrum, pacti omnino voluntarii, aut contractus innominati videbitur obtinere naturam, qui ſemper quidem obligationis vim habet, ſed legibus tamen determinari haud poteſt. Vt plurimum quippe de annuo conuenitur ſoſtro, quod HIPPOCRATES jamtum ſuaſit *g*) in quo definiendo, vtriusque partis conſenſus, omnem rem facile expedire poteſt. Quodſi enim tenaciores quoque nonnulli fuerint

g) Ἐπιμελεῖσθαι δεῖ περὶ ϛάσιος μισθοῦ. *Curare oportet de conſtituenda mercede.* In Praeceptionibus.

rint in mercedula annua ſtatuenda, cum tamen medicus domeſticus, hac ſe contentum fore pollicitus fuerit, nullo iure pacti huius limites amplificare poterit. Cum tamen nec in hoc contractu adimplenpo, ſuorum ſemper pollicitorum ſatis memor ſit altera paciſcentium debitorum pars, quin per plures quandoque annos, in promiſſo hoc praeſtando negligentior ſit aut difficilior, medentibus omnino vitio verti haud poterit, ſi quidem, irritis frequentioribus et humanioribus monitionibus, iudicis auxilio implorato, moroſiores iſtos debitores, ad officium ſuum ſeueriore compellant rigore, atque ſe gratioſos equidem, gratiam nempe promerentes, non vero gratis medentes eſſe, comprobent. Ante tamen, quam ad iſta deueniatur praeſidia, vtplurimum Collegiorum medicorum expoſci ſolet ſententia, qua non ſolum, *an* ſoſtrum exigere licuerit, ſed etiam, *quale* exigendum ſit, et an aequitatis in eodem determinando habita fuerit ratio, decernendum eſt. Ita etiam facilior poſtmodum iudici ſubminiſtratur opportunitas, de aequo et iuſto, circa ſoſtra iniquius denegata, pronunciandi.

Fuſiore in hac, huius argumenti parte exponenda, haud opus eſt tractatione; poterunt complures, qui de medicina forenſi ex inſtituto

tuto egerunt, consuli scriptores. *h*) Quodsi exemplis, quae iam paucissimis dicta fuerunt, confirmare volupe esset, perquam multa quidem, vix tamen, quantam habent vim, tantam etiam forte gratiam habitura, in promptu essent, quae, quandoquidem saepius super hac re ab Ordine nostro sententiae postulatae fuerunt, luculento esse possent documento, quam parum etiam quandoque ditiores, obligationis suae aduersus medicos, memores esse soleant, et quam dedeceat, humanitate et patientia eorum, quibus promerita debentur praemia, ita abuti, vt tandem publica, parum tamen honorifica, ingrati animi specimina, iudicibus proponi, atque ab ipsis merito, non ex fauore erga medicos, sed ex causae aequitate, reprobari oporteat.

h). Conferantur HEBENSTREITII *Anthropologia forensis*, Lips. 1751. edita, Cap. V. it. Magnif. LVDWIGII *Institutiones medicinae forensis*, Lips. 1765. editae, P. II. Tr. I. cap. V. Prorsus tamen hac de re, ad medicinam forensem quam maxime pertinente, TEICH, MEYERVM in *Institutionibus medicolegalibus*. Ien. 17[illegible]0. editis, siluisse miror, quod et fecit MICH. ALBERTI, in *Systemate Iurisprudentiae medicae*, Halae 1725. edito.

